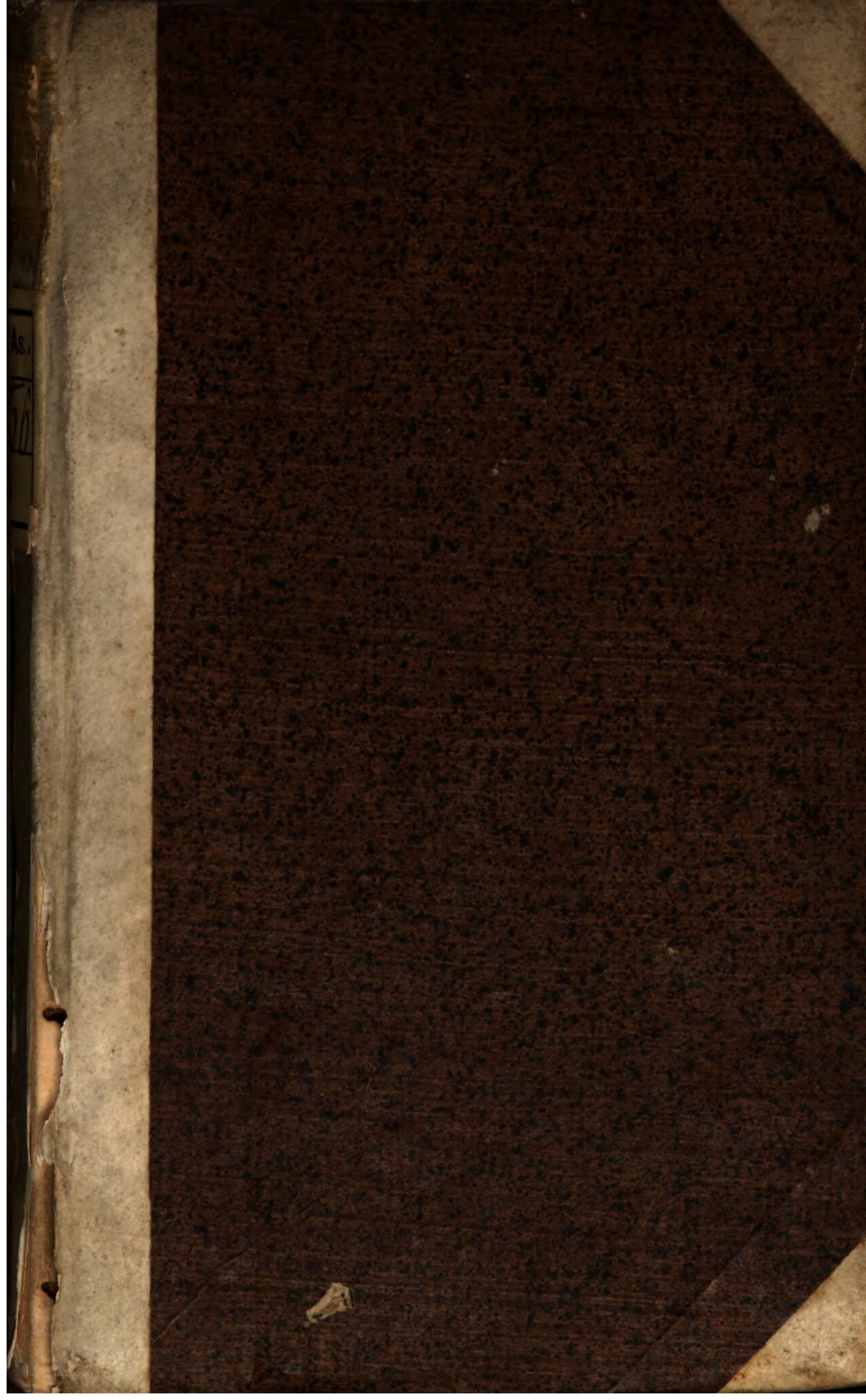

L. 503. ~~255~~

hub 356

<36627090790017

S

<36627090790017

E

Bayer. Staatsbibliothek

Bibl. Glott. und,
L. II. Op. II. Sect. I,
B. 6. Grammat. Part.
Var. Pg. 581.

**P. AEMILIANI
VSSERMANN**

**MONACHI BENEDICTINI EX PRINCIPALI CON-
GREGATIONE S. BLASII IN SYLVA NIGRA, SS.
THEOLOGIAE DOCTORIS, EIVSDEMQUE IN MORA-
LIBVS AC LL. OO. IN ALMA ARCHIEPISCOPALI
VNIVERSITATE SALISBURGENSI PROFESSORIS P.O.
CELSISS. AC REVERENDISSIMO S. R. I. PRINCIPI
ET ARCHIEPISCOPO IBIDEM A CONSILIIS
ECCLESIASTICIS, P. T. S. FACVL-**

TATIS DECANI

**COMPENDIUM
SYNTAXEOS
EBRAICAE**

VNACVM

**ANALYSI LIBRI GENESEOS
IN AVDITORVM SVORVM
ICOMMODVM COLLECTVM.**

**PRAEMITTITVR DISQVISITIO
DE METHODO**

**LINGVAM EBRAICAM CVM FRVC-
TV TRACTANDI, ET ADDISCENDI.**

**SEQVITVR IN FINE CATALOGVS LIBRORVM
PRO S. LINGVAE NOTITIA IN-
SERVIENTIVM.**

SVPERIORVM PERMISSV.

SALISBURGI,

**Typis Ioann. Ios. Mayr, | aulicoacademici Typogr.
et Bibliopol. p. m. Haeredis. 1769.**

Plurimum refert, quam quisque
discendi rationem ineat, im-
peditamne, et confusam, an
expeditam et facilem sequatur;
quarum altera vt diligenter
cauenda est, sic altera proba-
ri debet et praeferri merito,
vt quae ad ingrediendum li-
teraturae studium aptissima sit,
et optima etiam ac planissima
videatur. C. S. SCHVVRZFLEI-
SCHIVS in praefat. ad POSSELI
Syntaxin graecam.

PRAEFATIO.

Facile praevideo, fore haud paucos, qui has qualescumque pagellas publica, qua donantur, luce prorsus indignas existiment, memores illius, quod **Cl. P. LINDERVS** in praefat. ad opus suum ebraeum pag. XXII. monuit, opera eiusmodi analytica et odegetica, seu manuductiones, plurimum obesse tyronibus, eisque ad ipsa linguae penetralia praecidere aditum. Verissima isthaec esse nemo dubitabit, qui id genus operibus, vel negligentiam tyronum foueri, vel profectum certe impediri nouerit, quum illis adsueti, qualemcumque linguae cognitionem hausisse contenti, omnes regulas ac rationes negligere, et in superficialia quadam notitia, aut eius potius umbra adquiescere soleant.

Quae ipsa fuit ratio, cur praesens opusculum elucubrandum sumserim, ut linguae ebraicae candidati haberent partim, quo se iuuarent, nec diu in ancipiti fluctuarent; partim vero ita instituerentur, ut non quaestionum dumtaxat et vocum resolutiones, sed et earum rationes, quam fieri potest, paucissimis et exiguo labore intelligant. Hunc in finem

(IIII.)

examina quidem siue quaestiones ex laudato opere grammatico desumptas in commodiorem redegi ordinem, adiunctis subinde observationibus quibusdam, quae pro re nata ad maiorem claritatem et captum faciliorem videbantur necessariae aut utiles. Nolim tamen tyrones circa quaestiones illas de punctorum vocalium mutatione, aut de nominum formis multum esse sollicitos, utpote quae cuncta per decursum ultro se dabunt, prout in subsequa dissertatione §. XIV. ostendetur: quamquam illas adponendas censuerim, partim ad perfectionem quaestionum, partim ut ex illis proficere queant, qui plus iam in LL. SS. notitia fuere progressi.

Quum vero operi illi grammatico, utut numeris omnibus absoluto Syntaxis ebraica deesse videbatur, eam in compendio subiicere visum est, ex Cl. GVARINI grammaticae ebraicae, et chaldaicae Tomo I. excerptam, unde idiotismi ac phrasae ebraicae passim obviae eo melius intelligi queant. Sequuntur tandem voces difficiliores ex Geneseos libro ad ductum quaestionum praepositarum resoluendae. Propositum equidem erat, integrum Geneseos librum eo modo adponere, quo primum eius caput est expressum; sed formarum in typographia defectus aliam viam inire iussit. Ut ergo habeant tyrones, quo se exerceant, vel grammaticam ebraicam D. WARTHA sibi comparent, cui liber ille est adiectus; vel si alia iam sint instructi, librum illum separatim Regiomonti editum; aut si ulterius pergere cogitent, integra mox biblia ebraica sua faciant. Modum, quo isthaec analysis sit instituenda, iam proposuit Cl. LINDE-RVS l. c. pag. XXXV. seqq. nimirum, ut nu-

merum ex grammatica ad quamlibet quaestionem citatum inquirat analyticus, eumque adtente relegat, qui quaestionis solutionem, huius vero rationem dabit. Ita enim necessaria tantum ad praesentem vocem deprehendet, simulque cauebitur, ne plura ad rem non pertinentia legantur, quae diligentiam frustrantur, et profectum impediunt. Inuenta, ab initio saltem, separatim adnotare iuuabit, ut eo firmitus memoriae haereant, donec successive maior grammatices notitia hauriatur. Vno ad hunc modum vel altero resolutio capitulo omnia fient clariora, ut iam eo facilius in reliquis et resoluendis et intelligendis procedi possit. Pro norma autem adhibui P. Fintani LINDERI opus grammaticum ebraeum, tum quod pro analytica praecipue methodo sit adornatum; tum quod lexico quoque ebraeo-latino ad Genesin absolutissimo sit instructum: quamvis exacta, quae ibi traditur, de punctorum vocalium mutatione doctrina discipulis ab initio saltem haud adeo necessaria videatur. Quibus vero grammatica illa non suppetit, illud commodi ex hocce labore nostro reportabunt, ut ex quaestionibus ad quamlibet vocem citatis eius resolutionem habeant, cuius deinde rationes ex sua, quam ad manus habent, grammatica petere possunt.

Cuilibet etiam voci eius interpretationem adnexui, ut partim eo certiores sint tyrones, se in lexico genuinam radicem reperisse, si significationem convenire videant; partim ut potissima iam exinde de voce praesente coniciant, an scilicet verbum sit vel nomen, singularis, vel pluralis etc. denique, ut paulatim etiam interpretationi adsuescant; unde etiam per decursum Geneseos ea saepe no-

(VI.)

taui, quae ad explicationem inseruiunt. Tandem numerus interpretationi adiectus numerum Syntaxeos consulendum indicat. Quum vero ex selectu librorum profectus ut plurimum dependeat, eorum catalogum ad calcem adponere visum est, qui discipulis usui esse possint. Plures eorum lectio et cum aliis eruditis communicatio indicabit. Praeter ibi adsignatos tamen inseruire poterunt BIBLIA ARABICA Romae 1752. it. Jo. Christ. KALLI fundamenta linguae arabicae, Hafniae 1760 M. Christ. REINECCII ianua ebraeae linguae V. T. Lipsiae 1756. it. eiusdem Testamentum nouum graecum ib. 1753. et T. vetus pariter graecum ib. 1757. pro quibus seruiet grammatica graeca, quae Halae ex orphanotrophio latine, et germanice prodit.

Haec sunt, quae paucis praemonenda duxi, ut laboris mei rationem redderem, quem rei litterariae, et philebraeorum profectui summe proficuum precor. Scribebam Iuuavii Kal. Jan.

A. C. CIO MCCCLXVIII.

DIS-

DISQVISITIO

DE

METHODO LINGVAM EBRAI-
CAM CVM FRVCTV TRACTAN-
DI, ET ADDISCENDI.

Ex quo initia sumfere facrationum
literarum scientiae, varii mo-
di sunt tentati, quibus pla-
n or, et expeditior discenti-
bus ad eas pateret aditus. Nec
id absque ratione : vt enim
in aliis quibusque scientiis omne earum
incrementum ex solida eas tractandi me-
thodo pendet quam maxime : ita illud in
explanandis *linguarum orientalium* principiis
eo magis est obseruandum, quo maior est
earum ad intelligenda sacratissimae Religio-
nis nostrae documenta vtilitas, et minor
cum aliis vfitatis *occidentalibus linguis* affini-

(VIII.)

tas : id quod vltro fatentur, quotquot veritatis huiusce periculum facere sustinent. Et vero quis nescit, quantam lucem artes quaecunque acceperint, tyronumque animos in sui studium ac amorem accenderint, quamprimum de solido quodam et facili modo fuit cogitatum, quo expurgatis velut frutetis, quae intimiorem ad eas aditum hucusque praecluserant, omnia, quoad eius fieri poterat, plana redderentur et expedita. Atque hoc in caeteris tentatum felicissime ipem facit haud modicam similis plane in *lingua ebraea* et facilius addiscenda et penitus penetranda emolumentum. Quod qua ratione praestitum partim iam sit, partim iri debeat, in philebraeorum gratiam paucis hic disquirere proposuimus. Ne absolutissimam tamen rei huiusce tractationem quis a nobis expectet, quam pluribus iam sunt prosequuti viri in hac scientia exercitatissimi(*) quos diligentius consuluisse operae pretium erit.

§. I.

(*) Cl. Alb. SCHULTENSIVS in eruditissimo opere *de originibus Hebraicis, siue Hebraeae linguae antiquissima natura et indole ex Arabiae penetralibus reuocata*: nec non in altero *de defectibus hodiernae linguae Hebraicae edit. Lugduni Batavorum a. 1761.* Egregie quoque eandem in rem adlaboravit Cl. Joh. David MICHAELIS in suo opere, cui titulus: *Beurtheilung der Mittel, welche man anwendet, die ausgestorbene hebräische Sprache zu verstehen, edit. Göttingae a. 1757.*

VARIAE METHODI PROPONVNTVR, ET EXAMINANTVR.

I. Duæ praeprimis methodi in addiscendis linguis tum orientalibus, tum aliis quoque solent vsurpari. *Synthetica*, seu *compositoria* maxime frequentabatur, et adhuc dum fere obtinet, qua ex praestructis regulis grammaticalibus descenditur ad praxin seu singularum orationis partium compositionem. *Analytica* vero seu *resolutoria* circa composita in sua principia generalia resoluenda versatur, siue, quantum quidem ad linguas, textum cuiusdam auctoris regulis generalibus conformiter resoluit.

II. Quum vero potissima methodi ratio in eo consistat, vt viam modumque ostendat, qua veritates vel latentes inueniantur, vel iam inuentae facilius explicentur; pro suo quisque sensu hanc aut illam adoptauit, prout nimirum ad praestitutum sibi finem, seu linguarum notitiam, cuilibet facere videbatur. Inde factum, vt plerisque *synthetica* magis adriserit, vtpote qua et latinae linguae elementa proponi, et reliquarum scientiarum principia tyronibus soleant explicari. Quae quidem linguas orientales, *Ebraicam* praeprimis, *Graecamque* tractandi methodus eousque obtinuit, donec paullatim in scholis primum pri-

priuatis, deinde in publicis quoque adhiberi cepit *analytica*.

III. Huius autem mutationis ratio non vnica erat, quam ipsae boni methodi conditiones suadere videbantur. *Claritas* certe, ceu prima genuinae methodi dos, in *synthetica* vt plurimum deficiebat. Proponebatur praeceptorum grammaticalium infinita propemodum moles, qua intellectus tyronum obrutus nec sibi consulere, nec eorum vim aut sensum perspicere poterat. Explicabantur quidem regulae, sed ex principiis aliis adhuc obscurioribus et aequae incognitis. Haerebant, et plerumque etiam deficiebant in illis, quae difficultatis et confusionis quidem plurimum, parum tamen soliditatis, minus adhuc utilitatis, quoad tyrones, habebant, e. c. de *motu* aut *quiete* τῆς *scheua*, de permutandis punctis vocalibus, aliisque signis diacriticis, et saepe arbitrariis. *Anomaliae* siue exceptiones a regulis communibus si in alia, in ebraea praecipue, lingua innumerae statuebantur, immo exceptionum quoque exceptiones aliae, quibus nihil aliud fuit effectum, quam vt, quod ex regulis aliquo modo fuerat cognitum, maioribus rursus tenebris inuolueretur.

IV Ex huius igitur *claritatis* defectu mirandum haud est, aut nullos, aut *tardos* admodum fuisse in his linguis progressus. Potissimum temporis in mandandis memoriae regu-

regulis consumtum, quae nonnisi in spem certae obliuionis addiscebantur, dum aliis adhuc studiis distenti integrum aut plures omnino annos soli grammaticae dabant: quodsi nec hoc modo aliquis profectus affuisset, idem saepius repetebant, et sic ante vel regularum erant obliti, vel taedio victi resilierunt, quam vel vnicum in codice sacro versiculum intellexerint. Tacitus saepe mirabar olim, quid tandem causae sub sit, quod qui in humanioribus studiis per plures annos orientalibus sese linguis consecrarunt, imo publicis etiam exinde sunt condecorati insigniis, peracto studiorum cursu nec vel facillimo auctori cuidam siue graeco siue ebraeo explicando pares fuerint. Cuius quidem causam in eo reponendam existimo, quod regulis et theoriae vnice adsuetae eas ad praxin vel numquam vel perperam tantum redegerint, dum puerorum latinae scholae instar formandis nominibus et verbis, vel componendis ad calamum dictatis thematibus detinebantur.

V. Atque hoc ipsum est, quod fini, quem sibi in tradendis his orientalibus linguis vnice propositum habere deberent eius cultores, maxime aduersum esse dudum senserunt harum rerum periti. Linguam ebraeam iam inde a duobus annorum milibus successiue vernaculam esse desisse, apud omnes in confesso est: soluta enim

Ba-

(XII.)

Babylonica captiuitate Iudaei reduces chaldaee potius linguae erant adfueti, quae ipsa tamen in syriacam fuit mutata, vbi sub Assamonaeis siue Macchabaeis cum Syrorum tyrannide eorum pariter lingua Iudaeam occupare cepit. Quin graecam quoque continuum cum Hellenistis commercium paullatim induxit. Quae ipsa ratio est, cur praeter veteris instrumenti pauca monimenta ebraica nulli amplius eiusdem linguae libri genuini ad nos peruenerint, neque ipsis amplius Iudaeis pura relictas sit haec lingua, sed chaldaica ac rabbinica dialectis omni ex parte permixta. (*) Diutius adhuc perstitit graecae linguae fors, quae primum sub exitium orientalis graecorum imperii inundantibus has regiones barbaris, et exsulantibus Musis nouam faciem induit a priore vix non omnino diuersam. (**)

Plano iam alueo fuit ipse finis, ad quem harum linguarum cognitio dirigitur, qui
alius

(*) Testis est D. KIMCHI praef. lib. Michol. *quod ex quo tempore deportati sint ipsorum (Iudaeorum) patres in terram alienam, gentium linguam didicerunt, et linguae sanctae obliti sunt, et ad hunc diem loquitur quisque labium peregrinum secundum locum captiuitatis suae et exsilii sui: nihil inueniri in manibus suis ebraice scriptum, praeter 24. libros sacros, et paucula quaedam vocabula in Mischna.* Adfertum nostrum egregie confirmat Cel. VVALTONVS Proleg. III. n. 24. ad Polyglotta anglicana.

(**) Manifestum id fecit Cl. Joh. Henr. CALLEBERGIUS in sua *Grammatica linguae graecae vulgaris, quae hodiernae Ecclesiae graecae vernacula est,* edit. Halae a. 1747.

(XIII.)

alius profecto esse nequit, quam ut libri his linguis exarati tum sacri, tum profani rite intelligantur, et tam religionis nostrae dogmata efficacius contra adversarios defendantur, quam aliarum scientiarum, artiumque exinde principia pandantur. Qui igitur praeter perfectam hanc cognitionem ulterius insuper requirunt, ut etiam conceptus nostros cum aliis in hisce linguis siue ore, siue scripto communicemus, eos primum nobis ostendant, quibus illae vernaculae sint ac usitatae. Profecto nulla vel necessitas vel utilitas id exigere videtur: secus enim *chaldaica* potius, *rabbinnica* et *arabica*, vel *turcica* etiam, utpote adhuc usitatae, quam prisca pura ebraica nullibi amplius vernacula, forent addiscendae: nec quisquam ex antiqua Graecia doctus modernorum Graecorum vernaculam facile intelligeret: ut adeo haec, non illa foret comparanda, si de sola conversatione et fermocinatione ageretur. Quis autem non videat, ad solam auctorum cognitionem minime necessariam esse, pro tyronibus saltem, tot regularum et minutiarum grammaticalium notitiam, quas mera linguae imperitia, et Rabbidorum superstitio induxit, multo minus thematum compositionem? quibus tamen nimium afficiuntur methodi *syntheticae* patroni. Neque ad rem nostram facit recepta linguas occidentales tractandi ratio, quae *synthetica* potissimum methodo absoluitur: vernaculae illae sunt, adhuc
vsi-

(XIV.)

vsitatae , ac omnino ad mutuam communicationem necessariae et vtilis; igitur etiam tali modo tradendae , qui ad finem hunc magis conducere videtur , *compositorio* nempe siue *synthetico* ? quamquam et hic methodum ex vtraque mixtam adhibendam suadeant , qui rem solide et faciliore cum fructu tractare amant.

VI. Facilius iam erit , etiam de *soliditate* methodi huius *analyticae* in tradendis linguis orientalibus ferre iudicium. Multo certe solidius , firmitusque penetrabuntur regulae , si ex ipsis suis fontibus , auctoribus inquam ac libris sacris explicentur , et ad originem suam adplicentur , quam si vel in abstracto dumtaxat et extra praxin considerentur , vel ad praxin minus firmam reducantur. Quid ? quod ipsae regulae subinde haud satis firmas sint ac immotae : sed ex cerebro aut *Rabbinico* commentis effectae , aut ex coniecturis et analogia ac similitudine cum aliis desumptae. Qui nostras grammaticas cum illis priorum temporum contulerit , libens hac in re nobiscum consentiet. Quamdiu igitur in componendo occupantur tyrones , suis istis regulis tenaciter inhaerebunt , ac dum tandem ad auctorum lectionem peruenerint , eos vel non intelligent , vel praeconceptis suis regulis , non regulas auctoribus ceu fontibus suis , vnde sunt petita , inferuire cogent , et regularia etiam ad anomalias
seu

feu exceptiones amandabunt : sicque ad genuinam linguae cognitionem vel numquam, vel nonnisi maximis cum difficultatibus eluctabuntur.

VII. Nullum ex hucusque dictis videtur dubium, quin in tractandis linguis orientalibus methodus *analytica* siue *resolutoria* maximae sit utilitatis ac commodi, multimodis igitur *syntheticae* praeferenda. *Claritatem* certe illius nemo ibit inficias, cui persuasum sit, magis perspicuas fieri regulas grammaticales, si ex ipso mox adhibito S. codicis textu explicentur, nec integra earum moles simul discentium animos obruat, sed singulae quaeque suis locis proponantur; neque plures, quam quae praecise necessariae sint, ac sufficiant, ut vox quaecumque per decursum obuia in sua principia possit resolui. Seruit hoc imprimis ad euitandam illam confusionem, quae ex infinitis ferme anomaliis et regularum exceptionibus passim oboritur. Quotus enim quisque est, cui non planiora cuncta succedent, si omissis anomaliis, quae si non unicam, potissimam certe linguae difficultatem constituunt, requisitas ad vocis obviae intelligentiam regulas, et regularem eius formam prius indaget, quam de irregulari eius flexione sit sollicitus? sic enim et hanc et illam facili negotio perspiciet, quin opus sit integram prius exceptionum farraginem addiscere, obruere memoriam, tempusque vix necessariis suffi-

(XVI.)

sufficiens inutili, improbo tamen labore infumere. Rem exempla reddent manifestam. Quot quaeso regulae, quot observationes, quot a regulis exceptiones requiruntur ad plenam de *pronomibus affixis* notitiam? hanc tamen praesupponit methodus *synthetica*: aut quei alias sciat tyro, an regulare vel irregulare, in hac vel altera forma, in proposito themate sit adhibendum, nisi cuncta haec ipsi antea iam prompta sint et expedita? sed cuinam tandem bono? ut nempe pluribus infudetur in *nomine* quodam cum suis *affixis* et punctorum vocalium mutationibus formando, quod tamen in toto codice sacro haud amplius occurrit. Nonne hic superfluous sit, ac inutilis labor? Absint a linguis *metaphysicationes* et conceptus abstracti, quorum ne minimus quidem hic est usus, abusus vero plurimus. Quodsi iam ipsa *verba* siue *coniugationes* consideremus, plurima in ebraico reperiuntur, quae in forma alias regulari numquam, sed semper, aut a potiore saltem, in irregulari et anomala occurrunt. Num autem ista omnia ex *synthetica*, vel non potius ex *analytica* linguas tractandi methodo habeantur? quae dum primigenium textum referat, totam simul linguae indolem pandit, regulas ex adplicatione clariores reddit, et discientium laborem subleuat.

VIII. Est nimirum hoc alterum *analyticae* methodi beneficium, nempe *brevitatis*,
ut

(XVII.)

vt velut compendio discipulum ad plenior-
rem et curatam linguarum notitiam manu-
ducat. Hoc namque ipso quod non om-
nium simul regularum et exceptionum con-
geriem, sed paucas quasdam praesenti ob-
uii textus voci necessarias requirat, paul-
latim tandem integra earum notitia acqui-
ritur, dum vna ex vocabulo quodam re-
soluto satis intellecta facilem clauem prae-
bet ad caeteras deinde penitus perspicien-
das. Imo, vt et hoc dicamus, sequentia
saepius priora adhuc obscura explicant, &
magis aperta reddunt: quo enim magis pro-
gredimur, eo plus lucis nanciscimur. In-
de demum fit, ut breuissimi temporis spa-
tio integram grammaticam vnacum lingua
ex continuo vfu et textus resolutione vix
cogitantes adquirant *analytici*, dum *synthe-
tici* interea vel maximo suo labore ac taedio
vix circa regulas suas dubitare norunt. (*)
Haec simul quoque faciunt ad methodi no-
strae *facilitatem* et *soliditatem* adstruendam,
b quae

(*) Dum vero methodum *syntheticam analyticam* post-
ponimus, id dumtaxat intendimus, vt abusum illius
praecipue notemus, non vt illam prorsus inutilem
adstruamus. Etiam ad *analyticam* vel maxime re-
quiritur praeuia regularum grammaticalium noti-
tia generalis; sed quod mox probauimus, non vn-
diquaque perfecta, sed quae ex vfu et adplicatio-
ne textus magis, quam ex compositione fit perfi-
cienda. Hac ratione si instituaturs methodus *syn-
thetica*, eam omnino ad finem intentum inferuitu-
ram arbitramur; nec enim de nomine hic litigamus,
modo res ipsa modusque seruetur.

(XVIII.)

quae ex antecedentibus clarius patent, quam
ut ea multis hic prosequi sit necesse.

§. II.

DEFECTVS METHODI ANALYTI-
CAE, EORVMQVE CAVSSAE EX-
PENDVNTVR.

IX. Sed enim, ut nihil est adeo ex om-
ni parte perfectum, quod non suis quo-
que scateat naeuis, ita illud *analyticae* quo-
que linguas tractandi methodo, non ip-
sius tamen, sed vel docentium vel discen-
tium vitio, saepius vsuuenit. Agnouerunt
hoc pridem summi in hac palaestra viri,
qui cum Cel. SCHVLTENSIO (*) inter
primarias fere defectuum ebraicorum caus-
sas posuerunt exsanguem illam et enectam
vocabulorum analysin, in qua plures, qui
studio huic sese consecrant, omnem lin-
guarum orientalium notitiam collocant,
perpetui velut *analytici*, qui ad instar pue-
rorum didascalis suis vnum alterumue tex-
tum vel caput etiam explanare didicerunt:
at rationem interrogati, vel sibi ipsis re-
licti aqua haerent, quin ex prioribus sine
magistri sui ductu vel minimum sese in con-
sequentibus iuuare valeant, infantibus pa-
rum absimiles, qui vbi clathris suis ambu-
latoriis fuerint emissi, haud sciunt, vbi
firmum, stabilemque pedem figant. Non
hic multum exorbitasse videbimur illis,
qui animo secum reputare voluerint, quam
ma-

(*) *De Orig. hebr. libr. I. proleg. n. VIII.*

(XIX.)

magnus sit eorum numerus, qui etiam passim iam obtinente *analytica* methodo vix aliud quidpiam utilitatis ex omni suo labore reportarunt, quam ut grammaticam quamdam citare, aut lexica evolvere norint, quin tamen siue haec, siue illam penitus rimari valeant, sed ad obuia quaeque haerere aut dubitare soleant.

X. Ast demus etiam, plures esse, qui omnes regulas grammaticales ex asse intelligant, atque ex iis textum quemcumque obuium resolvere sciant; num illos linguarum peritos pronuntiabimus? minime enimvero, ut nobis quidem videtur, nisi totam linguarum notitiam, vim et energiam in sola grammatica reperiendam arbitremur. Quod quam sit a vero alienum, illos iudices volumus, qui pluribus annis in addiscenda latina lingua consumtis, eius tamen genium ac indolem vltiore diligentia, usu ac crebra lectione sibi comparandam esse vltro fatentur. Quodsi in viuentem adhuc magisque exculta lingua grammatica sola haud sufficiat, qua ratione ex illa omnem linguae ebraicae cognitionem expectemus, cuius iam dudum emortuae vix pauca in V. T. paginis vestigia reperimus? Nobis quidem ita videtur, eo plus laboris in linguam esse impendendum, quo arctioribus ea est constricta limitibus; vix enim fieri poterit, ut ex paucis linguae cuiusdam reliquiis omnem eius indolem

et naturam penitus cognoscere queamus. Haud inficiamur, in ipsa hac parua reliquiarum collectione omnis generis monimenta reperiri, in oratione soluta, ligata, historica, oratorica etc. sed negamus, et pernegamus etiam, ea ita sufficere, vt totus linguae ambitus, omnesque eius idiotismi adhuc superstites intelligantur. Aut quis sibi omnem *latinae* linguae notitiam ex solo CICERONE et VIRGILIO, aut *graecae* ex HOMERO et DEMOSTHENE spondeat? qui tamen facile adaequant, aut superant etiam V. T. volumina? quis vero sibi persuadeat, linguam ebraeam ceu primam et vniuersalem minus fuisse diffusam, quam latinam, vnius tantum populi vernaculam?

XI. Sed meta nobis praefixa hic exhibitauimus: nimirum vt pateat, quod rerum peritis satis clarum est, perfectissimam etiam solius grammaticae notitiam nondum sufficere ad proficuum ebraicae linguae cognitionem, nisi accedat solida etiam totius structurae, regularum combinationis, phrasiumque, et idiotismorum intelligentia: quam profecto sibi frustra promittunt, qui soli analyti sunt intenti. Neque enim vel facillimi cuiusdam auctoris latini sensui intelligendo parem existimamus illum, qui eius solum verba iuxta regulas artis in sua principia resolvere sciret, de syntaxi et structurae artificio parum sollicitus. Atque hoc

hoc profecto linguae ebraeae notitiam hucusque potissimum retardasse iure optimo sensere eruditi, ut mirum videri haud debeat, inter tot linguae sanctae studiosos languere tamen adhuc eiusdem studium. Cuius quidem non vna videtur esse ratio, in superioribus iam indicata. Quid quae-so captu difficilius simul magisque laboriosum vel illis etiam, qui ulterius iam in hoc studio sunt progressi, quam innumeris ferme regulis, et exceptionibus concepta, ac vel ideo confusa de punctorum vocalium permutatione doctrina? et plures tamen reperire est, qui omne fere punctum in eius scientia constituunt, eamque primo statim in limine a tyronibus exigunt. At quis non videt, sinistra hac docendiratione iuventutis ad scientias hasce adspirantis ardorem restingui, labefactari industriam, ac primum adeoque et vehementissimum animi vigorem debilitari, sicque vel ingenio florentissimos quosque ab hoc studio refugere, aut ab incepto iam desperatione ac taedio fractos resilire omnino? quod sibi persuadeant, nil nisi scopulos, syrtesque in eo reperiri, e quibus sese extricandi spatium vix integra hominis vita sit praebitura. Sed etsi improbi huius laboris patientes alumni existant, qui per tot anfractus ad litus adpulerunt, vix portum tamen petere sistent, sed minimis his semel adfueti iis constanter inhaerent, et quasi mero punctorum pondere depres-

(XXII.)

si sese erigere, et ad altiora adfurgere haud valent, rati omne se iam tulisse punctum, si *puncta* per longum et latum intelligant, eorumque mutationes longo *syrmate* enarrare sciant. Alterum defectus huius caput absolvere videtur superstitiosa anomaliarum et exceptionum congeries, quarum semper rationem et petere, et reddere solent grammatici: quodsi tandem post multas ambages varia coniecturarum monstra protulerint, quilibet a se inuicem dissidentes, in eo demum ultimato conueniunt, hoc procedere ex *euphonia*, vel ex *genio* et *indole linguae*, ni forte omnino cum Rabbiniis varia mysteria somnient: quasi vero non initio statim monuisse sufficeret, in ambiguis saltem, haec vel illa ad exceptiones a regulis communibus esse referenda, nec de solida quadam ratione constare; vtpote quae alias vti in caeteris linguis (*signis* utique mere *arbitrariis*) vel in arbitrio auctorum, vel in descriptorum incuria aut iniuria temporum, vel propria denique ignorantia consistit, quam candide fateri satius foret, quam tali modo discipulorum profectum retardare: qui vbi initio iam eiusmodi subtilitatibus fuere adsueti, vix quidquam solidi amplius tractabunt. Tertia denique mali huius ratio absque dubio erit, quam supra iam adtigimus, neglectus *syntaxeos*, dum sensum cuiusdam vocis in lexicis obuium, vel ex praeuie adhibitis versionibus cognitum sine delectu adsumunt,
de

(XXIII.)

de aliis ad contextum facientibus significati-
onibus haud adeo anxii : sicque dum vel
nullum vel insulsum duntaxat sensum eli-
ciunt, linguam sacram ceu nullius utilita-
tis, ex qua nemo fieri possit doctior, ab-
iiciunt, ac eius horrorem etiam aliis inge-
runt. Quae nescio, an non potissima ne-
glectae, aut spretae etiam, huius linguae
sit causa, exemplum nempe aliorum, qui
huic se studio dederunt, quin praeter spi-
nas et tribulos vix aliud quidpiam repor-
tarint veri filii Adam, imo a necessariis
quoque studiis interim fuerint retardati,
ac impediti. Taceo neglectum subsidio-
rum, aliarum praecipue linguarum orien-
talium, chaldaicae, syriacae, et arabicae,
quae si non necessariae, summo tamen ope-
re ad perfectam linguae ebraeae notitiam
conducunt, vt inferius patebit. Vnde
tandem illud consequitur, vt quum quis
propriis oculis videre non possit, alienis
tantum confidat, ac nil verum habeat, ni-
si quod in deterrioris notae lexicographis
fuerit repertum : quorum tamen saepe plu-
res, quod in grege solet, alius alterum vt
ouem ouis sine delectu et ratione sequun-
tur. Quod quam sit studiorum quorum-
cumque incremento perniciosum, testatur
ratio, et tristis saepe experientia. (*)

XII.

(*) Lexicorum in hac parte errores neruose depingit
Cl. MICHAELIS in cit. opere Beurtheilung der
Mittel xc. §. 24. et 51. 52. et qua ratione sint emen-
dandi §. 53.

(XXIV.)

XII. Ne quis tamen cuncta haec methodo tribuat, quae vtut optime sit constituta, vix quidquam utilitatis feret, si defint illi, qui suo labore ac prudentia eam aliis sollicitè adhibeant, et ad finem intentum promoueant, docentes intelligo: optima enim methodus discendi est clarus ac facilis modus docendi. Nec tamen tantum mihi arrogantiae fumo, qui alios hic instruere, multo minus atro stigmate notare velim, propriae mihi infirmitatis conscius. Vt vero, quae sentio, proloquar, linguae S. incrementum iubet, cui promouendo omnes, quas possum vires impendere diu iam mecum statui. Subinde viros reperire est, omnigena linguarum notitia excultos, qui vel aliis sua scita communicare nequeunt, vel tantum laboris ac patientiae sibi haud sumunt, vt ipsi iam viri a rudimentis, vt ita dicam, rursus cum aliis ordiantur; vel mox elapso breui temporis spatio perfectam iam linguarum scientiam a suis tyronibus requirunt, quam si non inuenerint, taedio victi paullatim ab ulteriore instructione desistunt, et discipulos suos sibi metipsis relinquunt. Alii eos in sua verba ac sensa penitus iurare cogunt, ac si de fide ageretur, in cuius solius obsequium intellectum nostrum captiuare iubemur, qui in caeteris scientiis liber omnino esse debet. Et haud raro contingit, vt solerti discipulo veritas quaedam affulgeat, de qua stertendo ne quidem somniauit

uit magister. Alii tenacius praeceptis grammaticalibus inhaerent, a quibus vel latum unguem discedere grandi piaculo sibi ducunt. His si non concordet vox quaedam ex sacro textu allata, varias eius cum regulis conciliandae rationes ineunt, sicque auditores perplexos reddunt, magisque dubios relinquunt. Alii denique toti sunt in explicanda punctorum mutatione, accentuum ratione, et anomaliarum natura, eo quod ipsi meliora edocti haud fuerint, a quibus proin frustra quis solidiorem linguae tractationem requirat. Dumque umbram tantum et fallacem speciem pro solida rei effigie aliis exhibent, malum hoc in alios aliosque infaustra propagine transfundunt, insigni prorsus ebraicae rei detrimento. Plerumque enim qui praeter superficiariam quamdam grammaticae notitiam vix quidquam solidi hauserunt, in carpendis tamen aliorum sagaciorum laboribus primas sibi sumunt; quae ne minimum quidem intelligunt, blasphemant; alios prae se ceu volitantes umbras despiciunt; dumque superciliosi aliorum arbitri sedere ac soli dominari gestiunt, eosdem in aliorum inuidiam inducunt, et vix non haereseos cuiusdam accusant. Quo saepe fit, ut qui plurima in aliorum utilitatem in hac palaestra praestare potuissent, cum ignarissimis ignorari, quam aliorum contemptum et odia tanti emere malint. (*)

XIII. Sed et discipulorum habendum esse selectum, nec quemlibet ad hoc studii genus esse admittendum, facile mecum consentient, quotquot ipsi huiusce rei periculum fecerunt. Nimirum non quale sit semen, qua ratione, nec a quo agricola tantum, sed et in quam terram quoque proiciatur, est attentendum. Est profecto hoc linguarum studium ex illis, quae patientiae ac solertiae plurimum, nec minus defoecati ac maturi iudicii requirunt, quod notiones rerum distinctas sibi formare adfueverit, nec aliorum tantum auctoritatibus, sed rationibus potius ex genio linguae petitis ducatur. Neque enim, ut plures falso sibi persuadent, firma tantum memoria aut robusto latere, sed exasciato iudicio hic opus est, quum plures adhuc lateant.

WALTONI proleg. I. n. 24. ad polyglot. angl. hic ponamus, huius generis sciolos acriter perstringentis: *qui in omnibus scientiis et disciplinis plane infantes, si forte linguarum, praesertim hebraicae, cognitionem umbratilem adepti sunt, elati et tumidi omnes alios ipsis longe doctiores, et in rerum scientia superiores spernunt, et contemnunt; quasi ipsi soli docti essent, reliqui volitarent sicut umbrae. At sciendum est, linguarum peritiam ianuam quidem esse ad rerum doctrinam adipiscendam: at rerum ipsarum cognitionem illud esse, quod viros vere doctos reddit (linguae enim putamina sunt, nucleus vero est ipsa rerum cognitio) nec linguas propter se, sed propter aliud addiscimus: qui vero in linguis haerent, similes sunt iis, qui in porticu subsistunt, in domum vero non intrant, nec rursus penetralia vident. Simul exinde patet linguarum finis, quem utinam! melius curarent, quos hucusque descripsimus.*

(XXVII.)

teant linguae huius thesauri, quam iam in lucem prodierint: quos adeo vix e suis latebris protrahet, qui non vel intima rerum viscera penetrare ac rimari queat. Omnium ergo minime huc sunt adplicandi, qui nouercante natura, et crassa obstetricante Minerva sunt nati, qui nonnisi confusis rerum notionibus gaudent; qui exigui laboris impendio linguarum sibi scientiam promittunt, ac praecipue, quibus locustarum est diligentia et indoles, qui nusquam stabilem sedem figunt, sed quietis impatientes et huc illucque saltitantes modo hoc, aliud mox obiectum arripiunt, rati satis sibi sufficere, si ex singulis tantum addidicerint, ut ex omnibus nihil intelligant, et sub praetensa omnigenae eruditionis larua laureolam in mustaceo quaerere possint. Hi omnes iure merito a Musarum ebraicarum, graecarumque sacris velut importunae muscae sunt abigendi; quum alias diem, oleumque perderet, qui in illis instruendis sterilem operam locare sustineret. Illud denique maximopere perpendendum velim, an non expediret, in contuberniis praecipue sacris, si S. linguae candidatorum genius probe ante perspectus sit et exploratus, quam ad haec studia destinentur; maxime quum optima subinde ingenia ad linguas tamen minus sint comparata.

XIV. Adtigimus iam vltimum defectuum fontem, qui in linguarum SS. studia irre-

(XXVIII.)

irrepsit , et in plura capita diuiditur. Vel enim studio huic consecrantur omnes promiscue ac sine delectu : et fieri vix poterit , quin non plures sint ex illorum classe , quos mox excludendos diximus : nisi tamen hoc ideo fiat , vt ex pluribus illi possint seligi , qui magis ad linguas genio deprehendentur comparati. Plerumque vero contingit , vt qui felicioris sunt ingenii , ad omnia prorsus capaces reputentur , sicque ad singula fere studiorum genera applicentur. Verum quantumuis optima sint eiusmodi ingenia , difficilissimum plane erit , vt tantae obiectorum multitudini sufficiant , quin vel omnia , vel aliqua saltem ex illis minus rite intelligant , sicque in plura distracti ad omnem fere fructum ex ipsis percipiendum reddantur inhabiles , vel vni saltem magis addicti in caeteris haereant , hacque ratione minus per longius etiam tempus proficiant , quam si solis linguis per breue temporis spatium incubuissent. Quodsi plura omnino scientiarum obiecta simul cum linguis tractare iubeantur , ea saltem seligenda videntur , quae maiorem cum ipsis habent affinitatem , aut in quibus maior est linguarum vsus et utilitas e. g. linguae graecae in philosophicis , iuridicis ac medicis , ebraicae vero ac graecae etiam in theologicis , Scripturis ac fidei controuersis. Quam quidem oeconomiam si obseruarent , qui studiorum habenas moderantur , perfectiorem breui lingua-

(XXIX.)

guarum notitiam et ampliorem earum vsum obtentum iri vel ideo confidimus, quod ista ratione vna quasi fidelia duos muros dealbare, et ex vno alterius cognitionem sibi faciliorem reddere possent. Ultima tandem defectuum causa eos facile tangit, qui vbi alumnos suos ad breue tempus linguis inter alia obiecta, aut solis etiam destinarent, perfectam mox ab ipsis linguarum notitiam exigunt, nec minimum temporis ipsis concedunt, quo recens imbitas easque subin satis imperfectas grammatices vel structurae ebraicae aut graecae regulas clariores sibi firmasque reddere, ac in vsum redigere valeant: sed, quod in sartoribus quoque tyrocinio suo vix egressi vitio verteretur, eos ad alia mox et disparata obiecta adplicant, quae omnes ferme priores species obfuscant, ac eliminant. Quodsi dein post multum temporis ad sua studia reuerti permittantur, vix quidquam amplius pristinae scientiae reperiunt, vnde se iuuare queant, sed noua potius instructione haberent opus. Hinc demum minus solerter instructi existimantur, qui priorum tam cito fuerint obliti: ac si linguae ad scientias systematicas pertinerent, quae ipsae tamen etiam facile in obliuionem abeunt, nisi saepius et serio tractentur; et aliam sortem linguarum optemus, quae tamen in solo vfu consistunt? Philologi norint, quam facilis sit linguarum obliuio, nisi continuo labore in ipsis
altius

altius semper memoriae et phantasiae infligendis et conseruandis desudetur. Diutius quam constitueram recensendis hisce defectibus inhaesi, ea vel maxime de causa, quod cognita semel morbi natura facilimum sit, congrua adhibere media, de quibus paucis adhuc differemus.

§. IV.

STATVVTVR MEDIA AD FACILIOREM ET PERFECTIOREM LINGVARVM NOTITIAM COMPARANDAM.

XV. Potissima, quae in lingua ebraica cum fructu tractanda caueri debent, hucusque proposuimus, itemque quei in genere saltem ista sit tradenda; quibus nunc speciales quasdam obseruationes addere iuuabit, vt faciliiori quo potest modo ad eius intima penetretur. Omnium igitur primo tyrones adsuescant expeditae codicis sacri lectioni: quem in finem librum quemdam ex facilioribus e. g. *Genesin* adsument, seque in continua lectione intelligibili voce coram perito facienda exerceant, a quo, si forte aberrauerint, possint corrigi, ne sinistrae lectioni ab initio statim adsuescant. Ridicula videri posset haec monitio, nisi experientia teste haberemus, plerosque, qui de linguae huius difficultate conqueruntur, in limine iam seu lectione haerere. Ex grammatica igitur illa solum ab initio tradantur, quae ad genuinam

(XXXI.)

nam lectionem maxime sunt necessaria, *literae, vocales*, et generales dumtaxat de *dagesch*, et *scheua* regulae, specialibus decursui et exercitio referuatis: his enim innititur totum lectionis artificium. Inde generaliora de *nominibus*, eorum numeris, genere, ac regimine proponantur. *Pronominum* quoque tam *separatorum*, quam *affixorum* natura summarie exponenda. Quamquam vero *radix* seu origo cuiuslibet vocis in ebraeo maxime sit adtendenda, potius tamen iuua-bit, tyronibus ab initio eius tantum naturam ob oculos ponere, vocis deinde cuiuslibet obuia *radix* illis ex regula ad eam spectante demonstrabitur, vt ipsi successive facili negotio cuiuscumque vocis radicem detegant. Regulae enim de investiganda radice a grammaticis dari solitae incipientes perplexos plerumque reddunt, id quod experti scribimus. Inde summopere adlaborandum, vt *coniugationum*, *temporumque* characteres, ac *terminationes personarum*, quae in omnibus coniugationibus sunt eadem, dein *verborum plenorum* formas regulares edoceantur discipuli, ac successive ad generalia quoque de *verbis contractis* procedant, omiſſis ab initio vtrunque omnibus anomalis, quae vſu potius paulatim addiscendae, quaeue saepius primum feruorem minuere solent. Quo facilior tamen reddatur iste labor, vox in textu adsumto obuia pro norma adhibeatur: sic enim ex hac adplicatione et regulas simul et vocem hanc

ob-

obuiam clarius perspicient. Nimirum vbi primum generaliora grammaticae praecepta fuerint proposita, ad *analysin* mox siue adplicationem est procedendum, ne inutili labore infumatur tempus aliis necessariis haud sufficiens, neue aliis tricis detineantur, qui ad solida linguae principia adspiciant. Vnicum tamen cum Cl. LINDERO (*) Praeceptore olim meo ad cineres percolendo monendum arbitror, vt cuiusque vocis ex regulis grammaticalibus resolutae rationes praecipuae in speciali charta ad id deputata vnacum ipsa voce paucissimis ab initio saltem describantur. Vix enim alias fiet, vt firmiter in memoria retineatur, quod obiter tantum erat conceptum, et tam labili memoriae saepe infidae fundamento superstructum. Illud saltem exinde lucri captabunt, vt si forte vnus alteriusue vocis minus per decursum fuerint recordati, eam in aduersariis et adnotationibus suis facillime sint reperturi, quin integra rursus vocis analysi instituenda indigeant.

XVI. Vbi igitur iam ad *analysin* fuerit deuentum, plura videntur obseruanda, ex continua fere praxi et instructione laudati LINDERI deducta. Qui aliorum hic in instructione vtuntur, dubia sibi forte in absen-

(*) Vid. eiusdem opus *grammaticum ebraeum* pag. XXXVI. praefationis, quam ex integro serio reuoluere operae pretium fuerit.

sentia magistri obuia in speciali charta adnotare fatagant, hisque notatis in vltiore analysi pergant. Multiplex exinde emolumentum oritur: partim enim et temporis compendium facient, ne vel quouis momento magistros suos adire cogantur, vel diutius in extorquenda ratione frustra laborant: partim ipsi minus successiue dubitabunt, quippe qui cogitata sua clarius in scripta, quam in verba duntaxat redigere soleant; quo tandem saepius fit, vt qui prius dubii haeserunt, dubia sua ipsi facile soluant, si ea scriptis consignauerint, quae plerumque cum maiore adtentione solent concipi, quam mera cogitata. Denique methodus ista maxime subinde facit ad scientiarum augmentum, quum rem paulatim melius euoluere et intimius penetrare discant, si ea adnotauerint, quae dubia aut difficiliora videbuntur; saepius enim eadem priores rationes vix amplius adeo obuersabuntur memoriae, quum aliis quis iam est occupatus, ac fuissent obuersatae, si rem solertius indagasset, vel adnotasset saltem, dum eam ex instituto tractauit. Ita etiam fiet, vt quae antea erant obscura, per decursum fiant planiora, et exempla subsequenter regulas priorum saepe patefaciant, quin improbo labore opus sit, vt integrum tempus in inquirendis regulis frustra consumatur, quae saepius, quo diligentius fuerint inquisitae, eo minus reperiuntur, non quaesitae autem cum aliis vltro

(XXXIV.)

se offerunt. Expedit autem scripto simul exprimere dubitandi rationes, tum vt adpareat, an illae ex grammatica minus clara et sufficiente, an ex infirmitate iudicii oriantur, ac sic vtrique remedium possit adhiberi, aut rationes saltim explicari: nonnumquam enim dubia sua solui sibi petunt, dum ne quidem sciunt amplius, cur dubitent; qui aegre admodum sunt iuuandi eorum instar, qui medicum consulunt, quin intelligant, vbi sentiant dolorem. Vltimum quoque exinde accedet commodum, vt si ipsi suo tempore alios instruendos habeant, eos eo melius iuuare valeant, vt-pote propria experientia docti, quaenam difficultatem possint ingerere. Quae quidem omnia illis praecipue sunt obseruanda, qui sine ductu magistri, sed propria industria ad linguarum notitiam enituntur: qui ipsi tamen optime sibi consulent, si insigniora sua dubia in literis cum aliis peritis communicent, eorumque solutionem petant.

XVII. Ita instructus analyticus ad resoluendas singulas orationis ebraicae partes se conferet, quin tamen illis inhaereat, quae aliunde iam ex latina sunt clara. Nec etiam, quod superius iam monitum, in anomaliis et exceptionibus perscrutandis nimis sit, maxime quoad verba. Quodsi omnes *anomalias* rite consideremus, in duobus praecipue consistere deprehenden-
tur,

(XXXV.)

tur, in literis nimirum, vel vocalibus, aut in vtrisque simul. *Litterae* quaedam contra regulas communes subinde omittuntur aut adiciuntur quoque (de terminationibus aut characteribus hic non loquimur, quae ad anomalias minime spectant) prius ad *aphaeresin* (omissionem litterae ab initio) vel *syncopam* (in medio) aut *apocopam* (in fine) pertinet; alterum ad *epenthesein* seu insertionem (in medio) *prosthesin* seu additionem initio, et *paragogen* siue additionem litterae a fine, de quibus grammatici passim. Vtrumque ex praecognita radice et characteribus coniugationum, temporum, terminatione generis, numeri et personarum facile patebit. Quod spectat *vocales* siue *puncta*, tota difficultas in eorum ingeniolissimis simul et operosissimis *mutationibus* consistit. Haec rursus est vel *generalis* vel *specialis*: illam absoluunt regulae de *scheua simplici ac composito*, et *conciso* ob litteras nempe gutturales vel ob concursum, item de *pathabb* pro *segol* ante et sub literis gutturalibus ponendo: quae omnia paucis regulis generalibus memoriae facile mandandis continentur: haec versatur circa formas quasdam particulares, ex diuersis causis vel per errorem variatas; quam ultimam tuto negligent tyrones, per usum potius quam per regulas addiscendam; pro erroribus enim non dantur regulae.

XVIII. In potissima iam linguae diffi-

cultate versamur, circa vocales aut puncta ebraica, de quibus pauca tantum ad institutum nostrum differemus. Neque enim exactam de iis disquisitionem in paucis hisce pagellis a nobis expectabunt, qui adtenderint, duo superiore seculo enata esse systemata, directis quidem sese frontibus oppugnantia, nec tamen hucusque extra dubitationis aleam euecta. *Rabbinicum* namque siue BVXTORFFIANVM a suo auctore dictum contendebat, non literas solum et puncta vocalia, sed omnes omnino figuras ac signa quaecumque, imo eorum nomina etiam diuinae esse originis, ac linguae coeua, Quum contra *criticum* siue CAPELLIANVM acerrime sustineret, puncta tam vocalia, quam reliqua minora inuentioni Masoretharum *Tyberiensium* (*) exeunte seculo quinto esse adscribenda, e quibus praeter subtilitates et argutias vix aliud quidquam commodi sit reportandum: totam grammaticam ebraeam iuxta Rabbinorum principia constitutam chaos quoddam esse punctaturae confusissimae, quod qui

(*) Erudite inter alios hanc in rem disferunt! WALTONVS prolegom. VIII. et Cl. Benjamin KENNICOTVS *disertatione II. super ratione textus ebraici V. T.* edit. Lipsiae 1765. cap. III. p. 256. seqq. et cap. IV. p. 433. et seqq. Hic tamen eos varios fuisse plurimosque probat, qui temporibus diuersis viuentes docte nugando oleum et operam perdiderint, et quidem circa annum Christi 800. vt demonstrat ib. p. 434. nos in speciali disertatione hoc argumentum dilucidare conabimur.

(XXXVII.)

qui ad principia certa reducere vellet, cum ratione insaniret; et quae sunt sexcenta alia. Mirum enimvero! quam variis, iisque subinde ridiculis argumentis inter sese fuerint digladiati vtriusque sententiae patroni: quin tamen alterutri parti victoriam adiudicarint viri in hac palaestra exercitissimi. Ipsa linguarum natura illud euincit, nullam reperiri posse linguam sine vocalibus nunc breuius, nunc longius et cum mora pronunciandis: vocales enim animae sunt consonantium, quae omnino notulis quibusdam ac signis semper ita fuerunt distinctae, (vbi lingua saltim vernacula esse desit) vt per eas literae reliquae ceu materia alias informis potuerint informari, et ad finem linguae, siue intelligenda animorum sensa, obtinendum dirigi. Literae profecto sine vocalibus cerei nasi instar in omnes formas sunt flexibiles, vt quidlibet ex quolibet possit procudi, vbi certa quaedam et fixa regula non fuerit statuta. Aut vnicum duntaxat latini cuiusdam auctoris caput vocalibus destitutum, nec antea sibi cognitum, sine errore nobis exponant critici, qui nimis confidenter omnia puncta eorumque figuras in ebraico negligunt, ac sine illis textum obuium satis explicari posse gloriantur. Anne vero in lingua maximam sui partem dudum emortua illud sibi arrogent, quod ne in vernacula quidem tentare auderent? Demus quidem, plures sententias, versiculos, aut capita etiam in
simpli-

(XXXVIII.)

simplici et historico stilo ex praecognitis regulis generalibus, et adhibitis versionibus, sine ullis adiectis vocalibus posse intelligi; illud tamen paucorum est, nec nisi eorum, qui totum punctaturae artificium ex diurno usu sibi familiare reddiderint: neque illi ipsi quidem illud in *sublimiore* quoque et poetica dictione, qualis praecipue in *psalmis* ac *prophetis* regnat, tentare poterunt, nisi sacratissimae religionis nostrae fundamenta cuiuslibet arbitrio aut stabilienda, aut subruenda committere velimus. Praefiscine dixerim, tales aut non intelligere quid dicant, aut ipsis Iudaeis tempori nativae suae linguae adhuc vicinioribus esse doctiores, aut nostris tyronibus imperitiores, qui saltim, quod legunt, intelligunt; dum ipsi, si sine adpositis punctis vocalibus fuissent instructi, veluti muta animalia haererent, vti adhucdum haerent ad quemcumque textum ipsis antea quoad sensum non cognitum. Nimis igitur praesidenter agunt, qui dum voces quasdam obvias aut ex contextu abruptas sine vocalium subsidio intelligunt, aut intelligere saltim videri volunt, idem in uniuersum de tota lingua sibi adpromittunt, puncta Rabbīnorum deliriis adscribunt, et qui ipsis sobrie etiam adhaerent, tanquam coeca grammatices mancipia traducunt. Facillima haec est ad euertendam omnem religionis nostrae certitudinem via, quam minus caute amplectuntur etiam ortho-
xorum

xorum plurimi. Concedamus enim aduersariis nostris, vocales in vniuersum mera esse hominum figmenta, ac signa pro libitu adiecta, illico corruet tota S. codicis auctoritas, et nullus erit error, qui non facile ex folis literis consonantibus in ebraico possit defendi. Aperta in hanc rem testimonia et exempla proxime in speciali dissertatione pandemus. Sed tamen nec illi adprobandi veniunt, qui modernis, quas nunc adpictas habemus, diuersis vocalium figuris tenacius inhaerent, ac si, quod Rabbinii sentiunt, altissimi ex ipsis montes dependerent, nec vel vnica in sensu plano obuia vox absque notis istis intelligi possit; ficque demum eas ad diuinam originem referunt. Ipsae linguae ebraeae sorores *syriaca* et *arabica* rem euincere videntur, quae tres tantum aut ad summum quinque vocalium figuras numerant, quibus vastissima illarum moles, arabicae praepimis, tota innititur, ac satis superque explicatur. Quidni simile quid in viuente olim adhuc lingua ebraea, aut mox postea saltem, vbi *vulgaris* esse desiit, (*)

C 4

ob-

(*) Hoc post captiuitatem babylonicam euenisse, supra fuit monstratum n. V. quod apertius adhuc probat R. ELIAS praef. l. *Methurg. quum vero ex terra sua exfularent, et in Babyloniam abducti essent, penitus obliti fuerunt linguae suae, sicut scriptum est in libro Nehemiae, siue 2. Esdrae VIII. 7. 8. vbi Esdras et Leuitae post reditum ex Babylone legem populo praelegentes eandem exposuerunt, et sensum (lingua populo vulgari seu chaldaica) dede-*

obtinuisse existimemus? ut in ambiguis sal-
tim ac obscurioribus signa, pauca illa qui-
dem, aliqua tamen, literis fuerint adpo-
sita, quae sensum ambiguum determina-
rent, in gente praeprimis vel minimorum
apicum in codice sacro ad superstitionem fe-
re studiosissima. Neque vero codices Mss.
nobis obiiciant critici, signis quibuscunque
destitutos: illi enim omnes vix ultra vn-
decimum aut duodecimum etiam, et R.
HILLELIS tempora ascendunt, ut satis li-
quide demonstravit Cl. KENNICOTVS(*);
quo tempore tamen punctatura Masorethi-
ca iam per aliquot secula obtinuit, quae
certe nonnisi in aliis codicibus punctatis
potuit conseruari. Nec tamen punctatu-
ram istam hic defendendam sumimus, sed
illud solum contendimus, ex eo, quod in
codicibus modernis, aut antiquioribus e-
tiam Mss. nulla reperiantur adiecta signa
aut notulae vocalium, minime concluden-
dum

runt, ut populus intelligeret. Vnde in libro *Co-
sri* part. 3. sect. 15. *conseruata fuit lingua (ebraea)
in corde sacerdotum et iudicum, ut docerent iudicia
iustitiae.*

(*) In disertat. cit. cap. IV. pag. 440. et seqq. ubi
varia adserti sui monimenta ex WALTONO pro-
leg. IV. n. 8. et plurima ex CAPELIANO addu-
cit, ac tandem concludit: *Omnia fere hebraica V.
T. Mss. nobis adhuc cognita .. intra annos 1000. et
1457. scripta esse, certo constat: unde probabile fit,
omnia ante 700. vel 800. annos exarata Mss. aliquo
Iudaici senatus decreto suppressa fuisse; quoniam
multis in locis a codicibus, pro genuinis declaratis,
differrent. Sed haec altioris adhuc sunt indaginis.*

dum esse, ea numquam fuisse adiecta, vti de punctorum Masorethiorum existentia dubitare non licet, quamuis ea in modernis codicibus Mss. non reperiantur. Quid vero mirum, si minuta quaedam puncta ac signa vel temporum iniuria fuerint ex-
eja, vel scriptorum incuria aut imperitia paulatim neglecta, praecipue vbi vnus ex altero iam mendoso fuit exscriptus? quum in impressis quoque, maiore licet cura exaratis, variam eamque toto subinde coelo diuersam punctaturam, et *variantes lectiones* (*) ferme innumeras deprehendere passim liceat: quas certe ad auctoritatem quamdam diuinam esse referendam nemo admitterit, nisi qui contradictiones in summa veritate sustinere velit.

XIX. Studio haec prolixiori aliquantulum calamo fuimus prosequuti, partim vt ipsam quidem *vocalium* substantiam summe, nostris saltem temporibus, esse necessariam indicaremus, tum vt praecaueremus etiam, ne tota linguae ebraicae vis aut intelligentia in vnica de punctis vocalibus modernis doctrina perperam statuatur. Ea quidem nosse, etiam vti nunc habentur, saepius iuuat, quum nonnunquam in notitiam radicis aut coniugationis perducant; exactam

C 5

actam

(*) De his variis in scriptura lectionibus earumque causis agit Cl. WALTONVS toto proleg. VII. vbi simul tamen probat, in rebus fidei et morum omnes conuenire codices.

(XXXXII.)

actam autem eorum doctrinam simpliciter esse necessariam, vel tyronibus in limine constitutis proficuum, ex diuturna praxi et obseruatione constanter inficiamur. Aut quid quaeso vtilitatis percipiet linguae S. candidatus, si sciat, cur hic et nunc positum sit *scheua simplex* pro *composito*, aut vice versa: quodnam sit officium accentus euphonici: cur hic punctatura sit irregularis, et alia plurima? quae tandem omnia in rationem vltimatam *euphoniae* aut *accelerandae pronuntiationis*, adeoque in *arbitrium* et *usum scriptorum*, ac *genium linguae* desinunt. Omnino igitur arbitramur, linguarum candidatis praecipuas quidem vocalium regulas, ac generales earum permutationis causas esse proponendas, quin tamen ad integram earum in particulari farragine addiscendam adigantur. Profecto ad intelligendam vocem obuiam sufficiet, si sciant ex lexico puncta eius regularia; quae si dein in textu fuerint alia, cognoscant saltem generalem huius mutationis causam, an scilicet ob *genus*, *numerus*, *affixa* aut *regimen*, vel ob *pausam* fuerit facta: quod vtique haud postulat, vt cuiuslibet vocalis mutatae ratio reddatur, quae a posteriori et ex regulis generalibus abunde intelligitur. Cui nam enim bono rationem vltiorem reddat tyro, cur |^ˆ| in |^ˆ|^ˆ| aut |[˙]| sit mutatum, si in exemplo hanc mutationem factam videt, et simul in genere agnoscit, illud ob *affixum* e. g. contigisse? a posteriori
enim

(XXXXIII.)

enim in voce proposita vocalem mutatam
conspicit; qualis illa ante mutationem fue-
rit, ex lexico intelligit illam vocem inqui-
rendo, aut ex forma et paradiymate ver-
borum in verbis: plura nec grammatici da-
bunt, nec scire necesse est. Illos demum,
qui omnia omnino puncta vocalia elimi-
nanda dictant, etiam obsecramus, vt in im-
pressis codicibus loco vocalium, quas om-
nes exulare iubent, *matres saltem lectionis* (*)
ob ista puncta sublatas restituant, quo mi-
nus anceps et nimis difficilis reddatur ea-
rum lectio. Quodsi praestare nequeant,
nec ipsi cuncta in stilo sublimiore quoque
sine illis legere aut intelligere possint, vti
verissimum; agnoscant saltem, vocales in
plu-

(*) Sic dictae, quod vocalium loco vocibus adiectae
lectionem ambiguam determinarint. Tres vulgo nu-
merant, *N* pro *a*, *ı* pro *o* et *u*, *ı* pro *i* vel *e*; atque
hoc modo etiam ORIGENES voces ebraicas in
graeco expressit in suis Hexaplis, vti fere etiam-
num apud arabes *Phátha* vocalis *a* et *e*, *Kesra i*,
et *Dshamma* *o* et *u* notat. Literas istas *vocalium*
nomine saepe recenset HIERONYMVS, cuius tem-
pore nondum erat modernorum punctorum voca-
lium vsus, conf. *VOSSIUS de arte gram.* l. i. cap. 27.
et *WALTONVS prolegom.* III. n. 49. seqq. Has
autem *matres lectionis*, vbi simul non erant literae
radicales, postea fuisse omissas, patet ex collatione
antiquorum codicum Mss. qui ab initio sine punctis
vocalibus erant exarati, adpositis autem postea il-
lis punctis *matres lectiones* fuerunt vel erasae, vel
obelo aut veru transfixae; vti adhuc in pluribus
conspicere licebit. In impressis tamen etiam codi-
cibus non desunt harum matrum vestigia, praeci-
pue in *N* epenthético *ı* vel *ı* *paragogico* etc.

(XXXXIV.)

pluribus saepe summe esse necessarias; vbi-
que vero, incipientibus maxime, valde
proficuas. Textus enim sine adiectis pun-
ctis nonnisi mediante contextu, adeoque
praesupposita iam perfecta linguae notitia
apte intelligi poterit; quam nescio, qua si-
bi fronte arrogent punctorum mastiges,
quum ipse Cl. SCHVLTENSIVS in hoc stu-
dio si quis alius exercitatissimus candide fa-
teatur, se post 35. annos in hac palaestra
discendo partim, partim docendo consum-
tos negare et pernegare, has linguas nus-
piam adiectione et subscriptione puncto-
rum vocalium indigere. Quodsi ex *contex-
tu* seu sensu genuinam punctuationem vocis
cuiusdam petendam dicant, *vitium* vtique
in circulo committunt: quaerimus enim,
vndenam istius *contextus* genuinam puncta-
tionem et sensum intelligant? an iterum
ex alio contextu? eoque punctato vel non
punctato? et sic porro. Quae vero ratio
pro necessitate punctorum in aliquibus mi-
litat, ea reflectu tyronum in omnibus ob-
tinet, ipsa nempe difficultas et obscuritas.
Minime ergo ab iis sunt deterrendi, sed
sobrie modo hucusque recensito de illis in-
struendi, ne vel nihil omnino, vel plura
minus recte ac solide intelligant.

XX. De innumera *anomaliarum* mole iam
n. VII. et XI. differuimus. Restat, vt ty-
ronem moneamus, quam rationem in iis
perscrutandis tenere debeat. Quisquis gram-
ma-

(XXXXV.)

maticas ebreas (antiquiores saltem) lustra-
uerit , perpetuam fere ibi regnare *anoma-*
liam facile deprehendet , quae linguam bi-
blicam, si quid aliud, maxime difformem red-
dit, atque difficilem, ne dicam captu im-
possibilem. *Analogiam* certe esse animam lin-
guae , qua sine nec puritas ei nec dignitas
vlla constare possit, dudum obseruauit sae-
pe iam a nobis ob eximiam suam lingua-
rum peritiam laudatus SCHVLTENSIVS,
ac in aliis linguis probat experientia. Quid-
ni in simplicissima omnium lingua ebraica
idem olim obtinuisse credamus, quod etiam-
num in eius dialecticis fororiis *arabica* et
syriaca conspiciamus , vt cuncta ferme ad
regulas communes siue *analogiam* reducan-
tur , paucis tantum ad *anomalias* siue exce-
ptiones relatis : quarum forte maxima pars
aut ignorantiae veteris linguae, aut nimiae
Rabbinorum superstitioni, vel corruptis de-
nique codicibus in acceptis est referenda.
Caeteras easque potissimas anomalias pun-
ctorum vocalium diuersitas constituit, quae
mutationi fuisse obnoxia, et eorum natura
et collatio codicum , versionumque , ac
plurima alia clarissime euincunt. Atque
hinc in vtroque supra dicto systemate fuit
exorbitatum : quum *rabbincum* ea omnia ad
anomalias reuocauit , quaecunque arbitra-
riis suis principiis minus erant consen-
tanea, cum aliis tamen linguis orientalibus
collata suauissimam praestarent harmoniam:
criticum vero vel ideo linguam ebraeam tra-
du-

duxerit ut pauperem, incultam ac horridam, quod omnia perpetuis exceptionibus et anomaliis redundant. Dudum iam istam hanc calumniam a lingua sacra depulsum iuerunt viri in literatura orientali facile principes, atque inuicte demonstrarunt, eam nulli linguarum nec dignitate, nec opulentia, nec gratia concessuram, si modo sibi ex adhibitis aliarum linguarum subsidiis restituitur. Sed de hoc paucis postea. Nunc quae potissimum sint *analyticis* obseruanda videamus. Et imprimis quidem omnino consultum ducimus, ut obuiam quamcunque *anomaliam* ad *analogiam* siue regulam generalem reuocare satagat tyro, quā praecognita caetera facilius perspiciet. Rem exemplo declaramus. Occurrit in analysi vox ebreica *וַיַּעַשׂ* (*et fecit*) hanc frustra in catalogo *paradigmatum* ex verbis contractis requireret. Ex *analisi*, vel aliunde constat, eam a radice *עָשָׂה* quiescere. *וַיַּעַשׂ* descendere; quumque alterius *coniugationis* character e destituatur, ad *primam* seu *qal*, eiusque *futurum* ob *praeformatiuam* esse reducendam. Paradigma exhiberet formam regularem *וַיַּעַשׂ*. Ecce! totam *anomaliae* rationem in vocalibus: quum enim literae gutturales pro *simplici compositum scheua* assumant (gram. n. 35.) ac praecedens *litera praeformatiua* loco vocalis *brevis* aut *breuissimae* eam postulet, ex qua sequens *scheua* componitur (ib. n. 36. et 128.) iam prodibit forma *irregularis* *וַיַּעַשׂ*. Ex hac alia rursus *irregularis* *וַיַּעַשׂ*, vltima nempe

(XXXXVII.)

pe radicali ꝑ̄ per *apocopam* reſecta, et prae-
via vocali (̄) ſub primam radicalem redu-
cta (ib. n. 202) radicalis autem prima eſt
gutturalis ꝑ̄; igitur loco (̄) ſub ſe petit (̄)
(ib.). En ! quanta *anomaliarum* et exceptio-
num farrago in vnica voce : quae quidem
incipientes maxime confuſos reddat, ne-
ceſſe eſt, ſi ad particularia quaeque atten-
dere debeant. Quid autem prohibeat, quo-
minus ex cunctis hiſce *anomaliis analogiam*
quamdam ſive regulam generalem conſti-
tuamus, iuxta quam e. g. verba quieſc. ꝑ̄ꝑ̄.
in *futuris* tertiam radicalem plerumque ab-
iiciunt, et alia quaecunque ſub *gutturali* a
potiori *ſcheua compositum* collocent ? Atque
hoc praeprimis obſeruandum putamus, vt
quae exceptiones vulgo habentur, regula-
rum interim loco aſſumantur, ſi modo fre-
quentius occurrant. Quorum vero ratio
vel non ſtatim reperitur, vel reperta dif-
ficulter intelligitur, ea ſpeciatiim notanda
cenſemus; partim vt ne diſcens ab vlterio-
re progreſſu retardetur, partim vt ſolutio-
nis rationem hic et nunc fruſtra diu inqui-
rendam alio tempore feliciter fortuito qua-
ſi detegat. Ex praecognitis enim regulis
generaliffimis omnes *anomaliae* facile ceſ-
ſabunt.

XXI. Illud quoque in formanda analy-
ſi caueatur, ne vox occurrens toties no-
uo examini ſubiiciatur, quoties in textu
recurrat. Sed nec in faciliſoribus, aliisque
diu-

diutius immorandum, et si quaedam minus rite intelligi contingat, quae per decursum ultro sese offerent, dum ad alia continuo aliaque progredimur. Bimestre hac ratione impensum sufficientem iam grammatices et structurae ebraicae notionem dabit, qua adiuti difficiliora, quae deinceps sequuntur, S. codicis documenta in prophetis maxime ac psalmis eo promptius expedient: modo, quod identidem inculcandum, non solum grammatices, sed syntaxeos et idiotismorum linguae maior successive cura habeatur. Sunt enim et ebraeis sui flores et sermonis elegantiae, eaeque plurimae, quas frustra ex regulis grammaticalibus quaesieris. Sponte iam fuit, praecipuum docentis officium esse, ut auditores ab initio mox analyseos, simul explicationi libri pro resolutione assumpti adsuafaciat, ipseque totam illis structuram et phrasium indolem paulatim aperiat, ne vel fine intento siue solida linguae notitia priuentur, vel finita iam analysi de nouo explicationem ordiri cum insigni temporis iactura cogantur. Unde minor successive analyseos, maior vero deinde syntaxeos et structurae habenda erit ratio; ne semper resolutioni immorentur, et vix ultra *Geneseos* librum explicando progrediantur, qui ipse tamen, si unicum ipsius caput XLIX. excipias (quod ideo etiam utpote in stylo sublimiori et poetico conceptum in subiecta analysi magis dilucidauimus) omnium fere totius antiqui
foe-

foederis librorum facillimum est. Quem si solum intellexerint, in reliquis quidem libris historicis facile procedent, in caeteris vero hagiographis et poeticis, *Iobo* praecipue, *Psalms* et *Propbetis* cum ignarissimis haerebunt.

XXII. Emenso iam bimestri, aut trimestri ad summum spatio, et comparata sufficiente linguae ebraicae notitia, optimum e re fuerit, ut illi quidem, quos altior spiritus ad perfectam linguarum cognitionem parandam excitauit, ad primaria linguae *chaldaicae* ac *syriacae* haurienda elementa sese accingant; quum sine *chaldaica* saltim plurima in *Daniele*, *Esdra*, et *Ieremia* quoque intelligere haud valeant. Maxima quae inter *chaldaicam* et *syriacam*, ac has ipsas inter et *ebraeam* intercedit affinitas, id facile efficiet, ut leui negotio et exiguo temporis spatio aliquam earum notitiam sibi comparent candidati; quam dein per frequentem lectionem, *Danielis* quidem et *Paraphraseos* in *chaldaicis*, noui vero testamenti in *syriacis* magis magisque perficient.

Plus aequo exigere videbor, si demum *arabicae* etiam linguae addiscendae auctor sim, quae tamen quam sit ad proficiam et perfectam codicis sacri intelligentiam utilis, subin & necessaria, agnoscunt rerum periti, agnoveruntque summa Ecclesiae Catholicae ca-

pita (*). Plures in ebraico occurrere voces semel tantum aut perraro in scripturis reperiundas, in confesso est. Quis genuinum earum significatum ex lingua determinabit, quum primaria radice notio plerumque nos lateat? ex versionibus inquires. Vnde vero de versionum inter se pugnantium veritate aut cum fontibus conformitate iudicemus, nisi cuncta haec primario ex lingua *arabica*, utpote ebraeae praeprimis affini, quaeue in omnis generis libris in sua integritate ac puritate hucusque perdurat, et adhucdum vernacula est, insigni emolumento deduxerimus? Certe illi ipsi, qui acerrime *vulgatam* latinam alias traducunt, haud meliore et solidiore fundamento refutantur, quam ex notione linguae *arabicae*, quam saepissime feliciter sequutus est eius auctor, sensumque ex ea genuinum expressit in difficillimis, quem etsi in arabia

(*) In Concil. Viennensi sub *Clemente V.* decretum est, ut in academiis essent professores publici linguarum, ebraicae, graecae et arabicae ad fidei propagationem, eiusque contra Iudaeos aliosque infideles defensionem. Eius vestigiis insistens *Paulus V.* occasione legationis a Persarum rege *Xa Aba* ad ipsum directae statuit, ut in religiosorum studiis professores statuuntur ebraicae, graecae, latinae, et etiam arabicae periti, qui simul decreuit, ut in promotione ad doctoratus gradus et ad alios sui ordinis honores illi caeteris paribus praeferantur, qui in cognitione trium saltem linguarum profecerint, ita ut ad illas docendas apti sint. Integram bullam exhibet Cl. GVARINVS in praefat. ad Tom. I. grammat. ebr. et chald. edit. Paris. 1724.

arabumque scriptis vſitatum, fruſtra tamen in noſtris lexicographis ebraicis quis inquire ſuſtineat. (*) Nec eſt, quod multum de difficultate huius linguae conquerantur, quam ex praecognitis linguae ebraeae, utpote maxime affinis, principiis intellectu eſſe facillimam ante nos dudum ſunt experti plurimi : praecipue ſi grammatica quam
d 2 fieri

(*) Agnoſcunt id ipſum inter Proteſtantes eruditiffimi, quos inter *Paulus FAGIVS* in cap. 4. verſionis ſuae latinae paraphraſ. chald. contra eos, qui quum vulgata non ad verbum textui ebraico reſpondeat, eam exhibitant, damnantque, haec habet : *non attendunt (iſti) quid vel quem ſequutus fuerit vulgatus auctor ; quum enim a veritate ebraica diſſentire videtur, vel ſeptuaginta (interpretes graecos) vel Paraphraſtem chaldaicum, vel aliquem ex Rabbinis (imo, ut agnoſcit Cl. MICHAELIS in libello ab initio cit. ſ. 23. p. 129. et ſeqq. ex arabibus quoque) ſequutum fuiſſe fere ſemper deprehendo : non eſt ergo temere nata vulgata editio, ut quidam ſcioli ſulte et imprudenter clamitant. Non poſſum, quin hic reliqua aequiorum, uti nunc ſunt, Proteſtantium ſenſa de vulgata noſtra latina proferam. Primos inter eſt Ludovicus de DIEV in notis ad Euangelia : Si vulgatum interpretem quique is tandem fuerit doctum, imo doctiſſimum virum fuiſſe adſeram, non me peccaſſe iudicauero. Suos habet naeuos, fateor, habet et ſuos barbariſmos ; ſed quin paſſim eius FIDEM iudiciumque admirer, etiam ubi barbarus videtur, negare non poſſum. Haec autem adſeruit, dum verſiones ſyriacam, arabicam, cum caeteris verſionibus contulit. Vnde illuſtriſſ. GROTIUS praef. ad comment. in vetus Teſt. teſtatur, ſe vulgatum interpretem ſemper plurimi feciſſe, non modo, quod NVLLA DOGMATA INSALVBRIA CONTINET, ſed etiam quod multum habet in ſe eruditionis. Vid. VValtonus proleg. X. n. 12. Ex quo ipſo ſatis mi-*

feri potest, succinctissima habeatur (*). Dolendum id modo, linguam hanc *arabica* sub praetensa nescio cuius difficultatis, inutilitatis, aut superstitionis etiam larua, vix vllum inter nostros obtinuisse vsum, cui tamen procurando et omnimodis subleuando viri eruditissimi dudum iam adlaborarunt, et adhucdum omnes suas curas impendunt.

XXIII. Hisce iam subsidiis instructus linguae sanctae candidatus expeditior ad *collegia critica* accedet, in quibus docens auditores suos ad solidiorem linguarum et scripturarum praecipue notitiam perducere adlaborabit, singulas ipsis difficultates proponendo, ambiguas voces ex dialectorum subsidiis, versionibus antiquis, primorum Patrum monumentis, et profana etiam literatura, vbi opus fuerit, succincte interpretando, locorum parallelorum consonantiam aut adparentes obpositiones ostendendo ac resoluendo, et quae sunt alia, ad
ge-

rari non possumus, viros vulgatae addictissimos ipsi inde periculum metuere, vnde tamen eius aduersarii, imo et Pontifices, maximum illi praesidium quaerunt, ex vfu nempe linguarum orientalium, *ebraicae* scilicet, et *graecae*, ac praeprimis *syriacae* et *arabicae*. Sed furdis fabula, imo veritas.

(*) Erudite in hanc rem differit Cl. MICHAELIS libello cit. §§. 29. 30. 31. et 46. 47, simulque calumnias maleferiatorum hominum, aut si mauis ignorantium, egregie depulsum iuit, quibus linguam praecipue arabicam impetiuere.

(LIII.)

genuinum *sensum literalem* eruendum spectantia, qui anima est reliquorum scripturae sensuum, quove neglecto omnes reliquae interpretationes huic superstruendae ruant, necesse est. Praeclare huc curas suas impenderunt studiorum in alma congregatione *bavarica benedictina* moderatores, qui in sapientissimo suo *de perficiendo studio theologico* systemate id maxime sibi habebant propositum, ut missis inutilibus et curiosis magis quaestionibus (*) ea dumtaxat in scripturis, et necessariis ad eas linguis sacris tradantur, quae literam praecipue, fidem ac mores spectant, et tum ad defendenda contra aduersarios religionis nostrae dogmata, tum ad loca parallela illustranda, et vel maxime ad scripturarum amorem ac studium promouendum praecipue inferuire possint. Cuncta haec iugiter ante oculos habenda, ne finem ex linguarum orientalium studio intentum negligamus, sed eas vnice ad intelligenda praeprimis, illustranda et defendenda (**) fidei nostrae fundam-

(*) Conformiter nempe menti Apostoli 2. Timoth. II. 23.

(**) Plurimorum inter nostros etiam est error, qui sibi persuadent, *vulgatam* nostram *latinam* ita esse *authenticam*, ut linguae primigeniae, ex quibus fuit transumpta, omnem penitus auctoritatem amiserint. Sed enim omnes isti enormiter decipiuntur, et alios quoque decipiunt, nec mentem *Tridentini* satis adsequuntur, quod *vulgatam* ipsis fontibus praeferre non intendit, ut probat SERARIUS proleg. cap. 19. q. 12. conclus. 1. tum ex verbis, tum ex scopo concilii, qui patet ex *Alphonso SALMERONE*,

damenta his linguis tradita et contenta adhibeamus.

XXIV.

qui concilio tanquam theologus pontificis interfuit, proleg. 3. *nihil ibi, inquit, de exemplaribus graecis vel hebraeis agebatur, tantum inter tot editiones latinas, quas nostra secula parturierant (deprauantibus eas passim haereticis) quatenus ex illis praestaret, sermo erat: liberum autem reliquit (concilium) omnibus, qui scripturas sacras profundius meditantur, fontes graecos aut hebraeos, quatenus opus sit, consulere, quo nostrum (vulgatae) vitio libreriorum aut temporum iniuria corruptum emendare valeant - - -* Licebit itaque nobis, salua concilii auctoritate, siue graeci, siue hebraei exemplaris NB. lectionem variam producere, eamque NB. ut verum biblicorum textum expendere, et enarrare, nec tantum bonos mores per eam aedificare, verum etiam NB. fidei dogmata comprobare ac stabilire, atque adeo ab illis sumere NB. efficax argumentum tanquam ex textu scripturae sacrae. Optime igitur SERARIUS proleg. cap. 19. q. 11. adserit: *auctoritatem, quae a concilio tribuitur vulgatae versionis, non esse infinite accipiendam, sed definite, certis modificationibus, nempe in iis, quae ad fidem et mores spectant nulla esse in hac interpretis errata, ut habet BELLARMINUS lib. 2. cap. 11. Qui simul in epistola ad LVCAM Brugensem adserit: scias velim, biblia vulgata non esse a nobis accuratissime castigata; multa enim de industria iustis de causis pertransiimus, quae correctione indigere videbantur.* vid. CLEMENS VIII. PP. in praefatione ad suam editionem vulgatae. conf. item MARIANA tract. de edit. vulg. cap. 20. et 23. BONFRERIUS praeloq. cap. 15. sect. 3. ANDRADIUS pag. 361. VEGA lib. 15. cap. 9. SIXTVS senensis l. 8. ad finem, alique. Haec contra eos pluribus notasse iuvat, qui minus rite intellecta vulgatae authentia freti, omnem linguarum usum contemnunt, reiciunt, damnant. Quibus suo genio relinquendis hominibus bonam

XXIV. Potissima iam in compendio pro-
posuisse nobis videmur, quae ad genuinam,
facilemque linguas sacras addiscendi et tra-
ctandi methodum, quantum quidem in li-
mine sufficiat, inseruiunt. Hoc si minus
digne aut solide fuimus prosequuti, veniam
ab iis facile impetrabimus, qui perpende-
rint, nobis id vnicum fuisse propositum,
vt et auditorum nostrorum, et eorum,
qui huic sese studio, aliis adhuc plerum-
que negotiis distenti, consecrant, labori
simul et temporis angustiae, omnium de-
nique profectui consuleremus. Quod qui-
dem si aliqua saltem ex parte fuerimus con-
sequuti, est, cur Patri luminum grates re-
pendamus immortales, eumque supplici
voto flagitemus, vt studio huic Ecclesiae (*)
ac reipublicae summe proficuo incremen-
ta addat amplissima.

mentem precamur, et ne alios saltem a summe vti-
li hoc studio nescio qua religione ducti absterreant,
etiam rogamus. Moueant illos in scientiis iuuenes
saltem viri, qui vtut in caeteris omnibus ad mira-
culum instructi, linguarum tamen orientalium no-
titiam vnā sibi deesse intelligebant, quam et si
senes iam improbo sibi labore comparandam cen-
suere, vel suo exemplo demonstrantes, non litera-
rum studium in senibus, sed scientiarum contem-
tum in iuuenibus iure esse reprehendendum.

(*) Adfertur hoc nostrum coronidis loco auctoritas
SS. Patrum confirmet, qui vel ideo necessarium
esse linguarum subsidium adstruunt, quod alias
ipsam *ἐνεργεια* vim, seu proprietatem verborum
adsequi haud liceat, nec de versionum aut textuum
quorundam discrepantia iudicari queat. *Nulla enim*
vel-

verba sunt, quae nec de graeco in latinum transferri valent, nec de ebraico in graecum, et reciproce, inquit HIERONYMVS ad Ephes. I. 14. qui et in epist. ad Marcellam ex ORIGENE adserit propter vernaculum linguae uniuscuiusque idioma non posse verba quaedam ebraica ita apud alios sonare, ut apud suos dicta sunt. Quibus concinit AVGVSTINVS l. 2. de doct. Christ. cap. II. Latinae linguae homines duabus aliis ad scripturarum diuinarum cognitionem opus habent, hebraea scilicet et graeca, ut ad exemplaria praecedentia recurratur, si quam dubitationem adtulerit latinorum interpretum infinita varietas - - - sunt enim quaedam verba certarum linguarum, quae in usum alterius linguae per interpretationem transire non possunt. Quid? quod ipse interpres Ecclesiastici in Prologo fateatur: deficiunt verba hebraica quando translata fuerint ad alteram linguam; siue ut habet graecus: non eandem vim habent haec, quum in seipsis hebraice dicuntur, atque quum ad alteram transferuntur linguam. Plura non addimus in re peritis manifesta; caeteris enim, quibus ne haec quidem periuaderi possunt, minime scribimus.

EXAMINA

pro

Formanda genuina cujuslibet vocis
ebraeae analysi.

PRAENOTANDA.

In quacunque voce ebraica
duo praecipue considerare
oportet 1. an sit *simplex*, vel
composita? 2. quænam sit ejus
radix aut origo primaria?
si *composita* fuerit, dividenda est in suas par-
tes, ex quibus componitur, & unaquæ-
que earum seorsim resolvenda. Nota tamen,
distinguendum esse inter vocem *compositam*,
& *auctam*. Hæc enim constituitur vel a fine
per terminationes generis, numeri, aut per-
son-

sonarum, *vel ab initio* iper literas characteristics, quæ tempus aut conjugationem denotant: *illa* vel per particulas præfixas ab initio, vel per affixa seu pronomina conjuncta a fine. Verbo, vox *composita* plures simul complectitur voces, unam tantum modo *aucta*.

De radice sunt observanda, quæ (Gram. n. 47. & seqq.) præcipiuntur. *Nota* tamen, n. 50. Reg. II. post lin. 15. hæc esse supplenda: si vero posterior aut tertia litera radicalis daghesch forti notetur, deficit ordinarie litera secunda radicalis, adeoque radix censetur esse defic. *y*. Discrimen ergo inter radices *quiescentes* & *deficientes* istud est, quod radicalis *quiescens* quidem compense-
tur ordinarie per vocalem longam sub litera præcedente, etiamsi hæc litera quiescens excidat; *deficiens* vero suppletur per daghesch forte in sequente litera, si hæc ultima non sit in dictione; vel certe per vocalem longam sub priore litera, si daghesch forte imprimi nequeat. Quo vero facilius radix ista ab incipientibus possit indagari, radicem in plerisque obscurioribus duximus exprimendam. Plurium vocum radices libri geneseos exhibet Grammat. pag. LIII. &c. His ergo prænotatis instituendæ sunt quæstiones hoc ordine propositæ.

CAPUT I.

EXAMEN PRIMUM,

Quo speciatim quæritur de singulis
partibus orationis.

I.

DE NOMINE.

Quaest. 1. **E**stne hoc nomen nudum? Gram.
num. 51.

Quaest. 2. An est auctum? ib. *Nota*: quod-
vis nomen *auctum* censetur, quum præ-
ter suas radicales alias adhuc ferviles li-
teras, five in fine, five a capite adpo-
fitas habeat in singulari: terminatio enim
numeri dualis vel pluralis, aut plurium
vorum compositio nomen minime *auctum*
facit.

Quaest. 3. Num compositum est? n. 51.

Quaest. 4. Anne plenum est? n. 52.

Quaest. 5. An contractum? ib. *Nota* 1. non-
nunquam nomen formam plenam obtinet,
etli una aut altera litera *radicalis* (non ve-
ro *fervilis*) contractioni apta adsit. Un-
de sæpe radix potest esse contracta, quam-
vis nomen exinde derivatum, saltem
quod ad formam, sit plenum, & vicissim. 2.
De contractione nominum idem observan-
dum, quod de illa verborum (n. 161 us-
que 169. inclus.) Quamquam vero literæ

sive *quiescentes* (n. 12.) sive *deficientes* (quæ nempe quandoque solent *quiescere* aut *deficere*) radicem *contractam* constituent, non semper tamen, & ubique; sed suo quæque ex illis literis loco : nempe in *quiescentibus* $\aleph$ si sit *prima* aut *tertia* radicalis, $\beth$ aut γ si sit *secunda*, item γ in *prima*, & $\aleph$ in *tertia* solummodo radicali. In *deficientibus* vero, $\beth$ in *prima* & *tertia*, $\aleph$ solum in *ultima* (n. 164), in *secunda* vero radicali quæcunque litera deficere potest (exceptis solum $\aleph$ & $\aleph$ quiescentibus), si eadem litera in *tertia* radicali sequatur. Quæ omnia sequens schema exhibet:

Verba seu nomina contracta

	$\beth$ <i>tertia</i>	γ <i>secunda.</i>	$\aleph$ <i>1. radicalis</i>
<i>I. quiescentia.</i>	$\aleph\aleph$	$\beth\gamma$	$\aleph\aleph$
<i>II. deficientia.</i>	$\beth\aleph$	literæ quæ tertiam se- cundæ ha- bent similem.	$\beth\aleph$

Atque hæc quidem *contracta* hoc modo solent notari; nempe $\aleph\aleph$. i. e. *prima* radicalis (quem numerum denotat litera $\aleph$) est $\aleph$. *quiescens*. γ notat *secundam* radicalem esse vel γ vel $\beth$. $\beth$ vero indicat *tertiam* radicalem. Ordine nimirum quo

quo se hæ literæ in antiquo paradiſmate
שׁוּב conſequuntur (n. 162. *).

Quæſt. 6. An nomen *quatuor* aut *quinque lite-
 rarum radicalium*? n. 52. & 62. *Nota*: quum
 quælibet radix tribus duntaxat literis con-
 ſtet (n. 47), hinc nomina, quæ plures
 & diverſas obtinent, plerumque ex dua-
 bus radicibus ſunt conflata.

Quæſt. 7. Quum ſit *plenum*, an eſt *α* formæ
qal, ſeu ex prima conjugatione deductum?
 num. 52 & 53.

β. An eſt formæ ex conjugatione *piel*.? n. 54
 & 55.

γ. Vel ex *hiphil* aut *hophal*? n. 56.

Nota: *Forma* nominis dicitur ejus formatio
 a verbo cujuſcunque conjugationis, unde
 ejusdem etiam præcipuum characterem
 retinet, ex literis *præformativis* maxime in
hiphil, & dagheſch forti in ſecunda ſua ra-
 dicali in *piel*. aut denique ſine utriſque in
qal facile cognoscendum. *Primarium* e-
 nim characterem conjugationum etiam
 nomina ex iis deriuata retinent. Cete-
 rum ex tribus iſtis conjugationibus, *qal*
 nempe, *piel*, & *hiphil* nominum formæ
 ut plurimum proveniunt, pauciores ex
 aliis quoque. *Uſus formarum* maxime con-
 ſiſtit in determinanda genuina eorum ſig-
 nificatione ac ἐνεργεία ſeu efficacia & in-
 tenſione: ut enim nomina quod ad for-
 ma ſuas ſive characteres participant cum
 verborum conjugationibus, ſic etiam

vim suam ex iisdem mutuuntur. Insignis adeo subin utilitatis sunt ejusmodi formæ, quamquam ex usu potius, quam regulis addiscendæ, adeoque tyronibus pedetentim inculcandæ.

Quaest. 8. Quum sit *contractum* est α deficiens
 𐤑 n. 57 & 162.

β . An *contractum* defic. 𐤒 n. 58. & 163?

γ . Vel quiescens 𐤓? n. 59. & 166.

δ . Aut quiescens 𐤔? n. 60. & 167.

ϵ . Vel quiescens 𐤕? n. 61 & 168.

ζ . Aut denique quiescens 𐤖? n. 61 & 169.

Quaest. 9. Cujus formæ hoc nomen *contractum*? α anex *qal.* β . ex *piel* aut *pyal.* γ vel *biphil* aut *bophal*? n. 57. & seqq. in singulis *contractorum* classibus.

Quaest. 10. Quum sit duplici modo *contractum* (n. 170.) quod ad formam, an est α a verbo defic. 𐤑 & 𐤖. β . a quiesc. 𐤓 & 𐤔. adeoque formæ *biphil*? n. 61. in fine

Quaest. 11. Quum nomen sit *quatuor* aut *quinque* *literarum radicalium*, num α constat *literis geminatis* tantum ideoque ex *piel*? n. 62. confer. n. 171 & 172. vel β . *literis diversis*, ut ex duabus *radicibus* sit *composita*? quod per *decursum analyseos* indicabitur. n. 63.

Quaest. 12. Cujus generis hoc nomen, an α *masculini*, vel β *feminini*? n. 64. quod etiam ex *lexicis* potest desumi.

Quaest.

Quaest. 13. Femininum a quonam masculino, & quomodo formatur? n. 66. & quomodo hinc puncta sive vocales mutantur? n. 83. & seqq.

Nota : Gram. n. 80. inter formas penacutas etiam referenda est forma *עֲשֵׂה*. Ibidem n. 82. post 3. lin. 11. addendum: Item cum *פ* *paragog.* quia etiam remanet tonus, e. g. *קִרְמָה*. Ceterum tam praesens haec, quam reliquae ejusmodi vocalium mutationes, utut scitu adprime necessariae, & insignis quandoque utilitatis, usu tamen potius, & crebro exercitio, quam per conquistas undique regulas sunt addiscendae. Unde tyrones successive eas, & potiores saltem sibi familiares reddere satagant, ne initio statim harum regularum mole oppressi resiliant: ceteras dein usus dabit.

Quaest. 14. Cujus numeri est? num *α* singularis, *β*. dualis, *γ* vel pluralis? n. 65. & hinc *δ* quid mutatur in literis, n. 67. *ε* aut vocalibus sive *ζ* in duali, n. 69. & seqq. collato n. 117. *η* sive in plurali? n. 80. seqq. *δ* & a quonam singulari formatur? vid. ib. & n. 68. conferantur *paradigmata* nominum. n. 85.

Quaest. 15. Cujus casus? n. 69. quamquam haec quaestio fere sit superflua, quum illum non diversa terminatio, sed contextus aut particulae ut plurimum indicent.

Quaest. 16. An in statu α absoluto, β . vel constructo? n. 73. 74.

Quaest. 17. Quid ob statum constructum mutatum α in terminatione? n. 74. β . & vocalibus? n. 100. & seqq. it. γ . an non terminatio constructa est irregularis? n. 116. III. vel δ status constructus a sequenti particula causatur? ib. II. aut ϵ aliam nominis formam exigit? n. 115.

Quaest. 18. An nomen conjunctum est cum affixo, eoque α vel absoluto, β . vel constructo? n. 89. γ . & quomodo propterea mutatur ejus terminatio? n. 95. δ & puncta? n. 95. & 100. seqq. it. ϵ . an non nomen in alia forma constituunt? n. 115.

Quaest. 19. An nomen gradum involvit, α five comparativum? n. 70. β . five superlativum, & quomodo? n. 71. seq.

Quaest. 20. Num nomen conjunctum est cum $\neg$ locali seu paragogico a fine affixo? & unde dignoscitur ab $\neg$ terminatione feminina? R. inde, quod $\neg$ locale tonum ut plurimum in penultima syllaba habeat (n. 40. II.) ; $\neg$ vero fem. ordinarie in ultima (n. 39.), quamquam hoc subin ex lexicis sit desumendum.

Quaest. 21. Quamnam five literarum, five vocalium mutationem inducit hoc $\neg$ paragogicum? conf. lexicon ad genesin pag. 38.

Quaest. 22. Quum nomen sit numerale (n. 75.

75.), an est α compositum ; ib. II. β . vel solitarium ? (n. 76. IV.) γ . ordinale (ib. I.) vel δ . cardinale ? (ib. III.). ϵ . Et quid ratione formationis, vel syntaxeos circa illud observandum ? n. 76. per totum.

§. II.

DE PRONOMINE.

Quaest. 1. **A**n pronomen hoc α separatum est, β . vel conjunctum, seu affixum ? n. 86.

Quaest. 2. An pronomen α personale ? ib. §. I. β . demonstrativum ? n. 87. γ . relativum, vel δ interrogativum ? ib. Nota : 1. pronomen demonstrativum aut reciprocum Ebraei frequenter solent exprimere quoque per nomen וְדָן cum affixo junctum. (Conf. lex. ad genes. h. v. p. 97.). Item quandoque per nomen דָּן (vid. ib. h. v. p. 113).

Quaest. 3. Cujus casus hoc pronomen, num α . nominat. β . genit. γ . dativ. δ accusat. ϵ . ablativus ? n. 86. Nota : quamvis Ebraei proprie uti in nominibus, sic & in pronomi- nibus nullos casus agnoscant terminati- one distinctos, obliquos tamen casus prono- minum personalium separatorum formant ex particulis praefixis cum affixis. n. 88. circa fin.

Quaest. 4. Quum sit affixum, num est α vocale,
A 5 vel

vel β . *consonum*, γ . *absolutum*, vel δ . *construc-*
tum? n. 89.

Quaest. 5. Cujus numeri hoc affixum α an
singularis, β . vel *pluralis*? n. 92. & an cum
nomine γ *singulari*, δ *duali*, vel ϵ . *plurali*
conjunctum? ib. conf. 91.

Quaest. 6. Cujus generis est? num α *mascul.*
vel β . *feminin.* conf. ib. & n. 91. Nota: pro
neutro plerumque in pronominebus tam
conjunctis, quam *separatis*, adhibetur *femini-*
num.

Quaest. 7. Cujus personae est, num. α *primae*,
 β . *secundae*, vel γ . *tertia*? conf. *ibid.*

Nota: Etsi affixa alia cum nomine, alia cum
verbo jungantur, subinde tamen etiam illa
verborum nominibus aut particulis adhæ-
rent: unde ex illorum classibus sunt re-
petenda.

Quaest. 8. An non affixum est anomalum, &
quid circa illud observandum? n. 92. in
notis. & n. 217. ac 218.

§. III.

DE PARTICULA.

Quaest. 1. Estne hæc particula α *separata*, vel
 ϵ . *conjuncta* aut *præfixa*? n. 118.

Quaest. 2. Num particula *separata* est α . nu-
meri *pluralis*, ϵ in statu *absoluto*, γ . vel
constructo, aut δ . cum affixo, & hinc quid
mu-

mutatur ? n. 119. *Nota*: particulae in plurali tam ob statum constructum, quam ob affixa vocales & terminationes suas nominum instar solent mutare, unde eorum quoque regulae sunt attendendae: idem etiam saepius fit in singulari.

Quaest. 3. Estne α. adverbium. ε. praepositio. γ. conjunctio. δ. aut interiectio ?

Quaest. 4. Quum sit particula praefixa, quasnam habet vocales, & quidem si sit α

כלב ? n. 124. & 125. ε. מ. & ו ? n. 120.

γ. ה ? n. 121, aut δ. י ? n. 122. & 123.

Quaest. 5. An non conjunctas a fine habet alias particulas expletivas ? n. 125. fin.

Quaest. 6. An non praefixa ה hic est interrogativa, & unde distinguitur ab ה demonstrativo ? n. 121.

℞. partim ex sensu partim ex vocalibus.

Quaest. 7. An non praefixa ו futurum in praeteritum convertit, sive praeteriti notionem futuro tribuit ? n. 122. & 123. nota.

Quaest. 8. An vero vice versa praeteritum convertit in futurum ? n. 123. in nota.

Nota: Potissimam quantum ad difficillimam hanc & intricatissimam orationis partem lucem ferent Cel. Christiani NOLDII concordantiae particularum ebraeo-chaldaicarum ed. Jenae M. DCC. XXXIV. quae tamen interpretationem potius, quam analysin spectant.

§. IV.

DE VERBO.

Quaest. 1. **A**nne hoc verbum *a* plenum est, num *ē*. contractum? n. 126.

Quaest. 2. Cujus est conjugationis? n. 127. & 128. an *a qal*? ib. & 138. in contractis n. 173.

β. An in *niphal*? ib. contract. n. 174.

γ. Num in *piel*? ib. contr. n. 175.

δ. An in *pyal*? ib. contr. n. 176.

ε. An in *biphal*? ib. contr. n. 177.

ζ. An in *bophal*? ib. contr. 178.

η. An denique in *hitbpael*? ib. contracta n. 179.

Quaest. 3. Quisnam character seu indicium hujus conjugationis? n. 128. *Nota*: in *præteritis* characteristica litera radicalibus præfixa in ipso conjugationis nomine continetur, nempe **נ** in *niphal*. cujus loco in futuro accipit daghesch forte in prima radicali, sicut & in *infinitivo* ac *imperativo*, ubi simul extruso **נ** recipit literam **פ**. in *participio* autem **נ** rursus assumit; reliquarum vero quinque conjugationum *participia* præter characterem conjugationis, adhuc præpositam habent literam **ב**. In *piel* & *pyal* præter daghesch forte in secunda radicali nulla adest litera characteristica. In *biphal* & *bophal* præteritum, imperat. & infinit. præfixam habent li-

literam ך. *Hithpael* vero ex daghesch forti in secunda radicali, & præposita syllaba ך׃ aut alia duplici characteristica facillime cognoscitur. Ceterum in futuris ordinarie characteres temporum vicem literarum characteristicarum conjugationum subeunt; unde in ipsis vel ex daghesch forti, vel ex vocalibus conjugatio verborum est desumenda, quod ex paradiigmate n. 135. Gram. liquet.

Quaest. 4. Cujus modi? α. an *indicativi*, β *imperativi*, γ. *infinitivi*, δ. *vel participium*? n. 130. & 132. *Nota*: de participio instituuntur quæstiones de nomine assignatæ.

Quaest. 5. Cujus temporis, an α. *præteritum*, β. *futurum* γ. *vel præsens*, ac quodnam pro hoc tempus adhibetur? n. 135. *conf. paradiigmata.* & n. 131 δ. *num gerundium*, & *qua ratione formatur*? n. 131.

Quaest. 6. Quænam characteristica, aut præformativa litera hujus temporis? n. 129. & 134. †. *Nota*: in futuris omnibus quatuor tantum literæ præformativæ (quæ scilicet tempus constituunt primæ radicali literæ ab initio præfixæ) usurpantur, nempe ך in 1. pers. singul. ך in 1. pers. plurali: ך in 3. pers. mascul. utriusque numeri. & ך in 3. pers. femin. & 2. personis utriusque generis & numeri.

Denique quod n. 129. 2do Gram. dicitur de litera characteristica ך in *niphal*, etiam de aliis literis præformativis futuri ejus-

eiusdem conjugationis est intelligendum, quæ assumunt sub se (°) cum daghesch forti in sequenti litera ad compensandum] excidens, & vero adsciscit (°°).

Quaest. 7. Cujusnam formæ hoc tempus ? n. 130. *Nota.* Vox primaria in unoquoque tempore est 3. pers. masc. singul. vel in participiis singul. masc. quia ab illa reliquæ personæ ejusdem temporis formantur ; additis nempe ante primam radicalem literis præformativis, a fine vero terminationibus generis, numeri, personæ, modo n. 134. expresso, idque in omnibus conjugationibus; mutatis propterea vocalibus primariæ vocis, uti n. 136. exprimitur, *conf. n. 135.* *Nota ad n. 134.* literæ post lineolam (—) positæ sunt terminationes, vocalis ei supposita locanda est in quolibet verbo sub tertiam ejus radicalem; literæ eidem lineolæ præfixæ sunt characteristice temporum cujusque conjugationis, stellulæ vero *** notant vocem primariam, cui addendæ sunt prædictæ literæ. Denique accedente præformativa temporum, litera characteristica conjugationis perit, nisi in ultima, seu hitnpael, quæ] primæ radicali præpositum semper retinet, assumpta simul ante illud præformativa temporis. Quæ omnia ex n. 135 & 138. facile perspiciuntur.

Quaest.

Quaest. 8. Cujus personæ? α an primæ, β. secundæ, vel γ tertiae? n. 133. & 134.

Quaest. 9. Cujus numeri, α an singularis, ε vel plural. *ib. conf. paradigmata.* Verba numero duali carent, cuius loco pluralem adhibent.

Quaest. 10. Cujus generis? an α masculinum, ε vel femininum? an γ. commune? n. 132. genus femininum in *præteritis* cognoscitur ex terminatione, in futuris vero etiam ex literis præformativis. ex n. 134.

Quaest. 11. Estne verbum hoc *simplici modo contractum*, & quidem I. an *deficiens*, & α **נפ** n. 162. ε. *defic.* **נפ** n. 163. γ. *defic.* **נפ** vel δ. **נפ**? n. 164. II. *quiescens*, & α *quiesc.* **נפ**? n. 165. ε. *quiesc.* **נפ**? n. 166. γ. *quiesc.* **נפ**? n. 167. δ. *quiesc.* **נפ**? n. 168. ε. vel *quiesc.* **נפ**? n. 169. Et quomodo a forma verbi *pleni* recedit? *conf. num. cit. & paradigmata verborum contractorum præcipue* n. 172. in *nota.* & 173. ac seqq. in quibus cuilibet tempori præponitur verbum plenum, ut statim facta comparatione adpareat, quid contractum a pleno habeat diversum in vocalibus, aut literis vel quiescentibus vel *defic.* Verba, quæ subinde in quibusdam personis habent lineolam (—), easdem more verbi pleni formant, nec ab ejus forma recedunt. Videantur quoque, quæ

quæ supra quæst. 5. de nomine in notis adjecta sunt.

Quæst. 12. An non verbum contractum α aliam habet *radicem formæ*, a qua formatur, & aliam *significationis*, unde quod ad notionem suam descendit? n. 161. III. Hoc semper in decursu adnotabitur. vel β . more verbi pleni formatur? ib. II.

Quæst. 13. Anne hoc verbum *duplici modo contractum*? n. 161. I & 170. & quomodo formatur? vid. n. 180. & seqq. in fine cujuslibet personæ. Cætera ex quæst. 11. sunt desumenda.

Quæst. 14. Num hoc verbum est α quatuor, aut β . quinque literarum radicalium? & quid tum observandum? n. 171. & 172.

Quæst. 15. Quum verbum sive plenum sive contractum aliam formam variantem habeat, in suo paradigmate non expressam, undenam petenda solutio? videantur imprimis monita n. 139. & 180. præmissa. Deinde quod ad *verba plena* quidem inquiratur hæc ipsa *variants* vel irregularis forma inter illas, ejusdem conjugationis, temporis, personæ, numeri & generis, quæ a n. 139. usque 146. exclus. speciali schemate exhibentur. In *contractis* vero idem observetur, quorum *formæ* variantes a n. 180. usque 186. inclus. præponuntur, ita quidem, ut quodlibet contractum in eadem classe requiratur, juxta quam est contractum, e. g. quiesc.

הָ in classe quiesc. הָ ejusdem conjugationis, temporis, cujus esse cognoscitur. Inventa porro forma sive in vocalibus, sive in aliis anomaliis a communi regula discedentibus nostræ, quam quærimus, simili, litera sive nota ei postposita est adtendenda, eaque in subsequis dein notis sive generalibus sive specialibus (n. 146. usque 160. in plenis, & n. 187. usque 212 in contractis) indaganda, quæ demum omnimodam explicationem dabit. Si plures & diversæ ejusmodi notæ aut literæ fuerint adpositæ, singulæ suo ordine sunt inquirendæ.

Quæst. 16. Num verbum cum pronomine affixo est conjunctum, & hinc α quid mutatur in terminatione? n. 220. β. quid in punctis vocalibus sub præformativa? n. 221.

Quæst. 17. Qua ratione ob affixa mutantur vocales primæ & secundæ radicalis α in conjugatione *qal*? n. 222. usque 227. β. in *niphal*? n. 228. γ. in *piel*? n. 229. δ. in *hiphil*? n. 231. ε. in *hophal*, & *bithpael*? n. 232.

Quæst. 18. Si in affixo, vocalibus vel accentu tonico quædam adest varietas, unde nam petenda ejus ratio? n. 238.

Quæst. 19. Quid speciatim circa verbum *וְ* est observandum? n. 233.

CAPUT II.

EXAMEN SECUNDUM, SEU QUÆSTIONES MIXTÆ

Quibus
Generatim quæritur de vocibus
Ebraicis.

Quæst. 1. Quot in voce hac sunt syllabæ,
n. 8. num α longæ, & breves.

γ . compositæ, vel δ . simplices? n. 9.

Quæst. 2. Num syllaba aliqua imperfecta, &
qua ratione fit perfecta? n. 10. & 11. No-
ta. Syllaba imperfecta Ebræis dicitur om-
nis, quæ unica litera cum vocali brevi,
aut duabus etiam literis, sed per brevem
illam vocalem non connexis constat, qua-
lis consetur, quæ ab initio solum est
composita (n. 9.) unde ad talem perficiendam regulæ (n. 11.) traditæ sunt u-
surpandæ.

Quæst. 3. Num una alterave ex literis qui-
escentibus adest, quæ actu quiescat, &
quænam illa? n. 12.

Quæst. 4. Quid *dagbesh lene*? n. 14. & num
uni ex literis ב ג ד כ פ ת & qua de causa
imprimendum fuit, aut non imprimen-
dum, & quidem α . initio dictionis n.
15. β . in medio? n. 16. II. γ . aut fine? n.
17.

Quæst.

Quaest. 5. Undenam dignoscitur *daghesch* istis sex literis impressum *lene* esse, vel *forte*? n. 25.

Quaest. 6. Quid *daghesch forte*? n. 18. & num α debuit imprimi literæ? n. 19. β . aut potuit saltem, quamvis non debuerit? n. 20. γ . an imprimi hic & nunc non potuit, aut non voluit. & quare? n. 21.

Quaest. 7. Qua ratione hic *daghesch forte* excidens compensatur? α an per vocalem longam præcedentem? n. 22. β . vel per accen- tum *euphonicum*, saltem intellectum? n. 23. Ceterum *daghesch forte* triplex vulgo statuunt, nempe *compensativum*, quod literam aliquam aut vocalem excidentem compensat; *characteristicum*, quod secundæ radicali impressum characterem conjugationum *piel*, *pyal*, & *hitbpael* constituit; utrumque *necessarium* adpellant: tertium est *euphonicum*, *copulativum*, aut *intensivum*, quod primæ dictionis literæ aut post vocalem longam impressum majorem in pronuntiando nisum, aut animi affectum indicat.

Quaest. 8. Quid *mappiq*, seu punctum in ם finali? n. 26. α cur hic est impressum? n. 27. β . aut cur periit? n. 26.

Quaest. 9. Quid *maqquph*? n. 29. α quasnam vocales mutavit, β . aut non mutavit? n. 30.

Quaest. 10. Num *scheva* (:) hic α *mobile*? n. 32. β . vel *quiescens*, & quare? n. 33. Quandonam generatim censeatur *scheva*,

ordinarie saltem, esse *mobile*, hoc versu solent exprimere:

Post longam (vocalem scilicet), *socium* (post aliud:), *sub daghesh*, *fronte* (ab initio) *movetur*.

Quiescens vero in isto:

Post tonicum (accentum) *ante aliud* (scheva scilicet), *post parvam* (vocalem) & *sine quiescit*.

Quamquam vero regula de scheva composito gram. n. 35. ordinarie obtineat, ut nempe pro scheva simplici mobili solum adhibeatur sub literis non gutturalibus, non desunt tamen exempla, in quibus etiam pro scheva simplici quiescente usurpatur. Sic genes. XXI, 6. יִצְחָק pro יִצְחָק. It. genes. XXX. 38. שְׁקָתוֹת pro שְׁקָתוֹת. & plura alia, quæ tamen potius videntur ad errores amanuensium, quam ad exceptiones a regulis generalibus esse referenda.

Quaest. 11. An adest *pathahh* (—) *furtivum*. & unde dignoscitur? n. 37.

Regula de *pathahh* furtivo gram. (n. 37, 1°) tradita intelligenda est etiam de scheva immediate sequente duntaxat intellecto. e g. שְׁמַעְנָה, pro שְׁמַעְנָה genes. III. 23. modo illud (—) originarium non fit, sed pro scheva ponatur.

Quaest. 12. Num adest (ˆ) *hbatuph* seu *parvum*, & qua ratione hic a magno discernitur? n. 38.

Quaest.

Quaest. 13. Num adest ׀ *paragogicum* & hoc an est *α emphaticum*, vel *ε locale*, & γ. quid in voce mutavit? conf. lexicon pag. 38. & gram. n. 148. & 188. De hoc ׀ notandum praecipue, *paragogicum* illud dici, quod a fine tam nominum, quam verborum aut particularum jungatur. Quandoque *emphasin* importat, & *emphaticum* proprie dicitur, ac duplicis generis est, vel enim *emphasin minorem* adfert, uti plerumque in verbis & subin in nominibus quoque. eg. אֶעֱבְרָה לַיָּל, non pro לַיָּל; אֶעֱבְרָה *transibo*, הֵמָּה *ipsi* &c. vel *majorem* cum intentione, de quo etiam gram. n. 71, VI. In verbis quoque eadem vis reperitur, e. g. הִתְבַּאֲתָה נִפְלְאוֹתָהּ *admodum mira fuit*. הִתְבַּאֲתָה *solicite abscondit*. הֵעָה *probe scito* &c. ׀ *locale* vero dicitur, quum vel *motum* ad locum, vel *quietem* in eo significat, idque vocibus cujuscunque numeri junctum: e. g. בֵּיתָהּ *domum*, דוּמִי *domi*, פְּנִימָה *intro*, *intus*; לַיָּל *noctu*; אֶרֶץ, לַיָּל, פְּנִימָה, בֵּיתָהּ *in terram* &c. ex שָׁמַיִם, מִצְרַיִם. Idem quoque in nominibus propriis locorum, e. g. שָׁמַיִם *in Aegyptum* מִצְרַיִם *cælum* *versus*, ex שָׁמַיִם, מִצְרַיִם. Sic in particulis: נֶגְדָה *coram*; שָׁמָּה *illuc*, *ibi*; קִדְמָה *versus orientem*; עַתָּה *nunc* &c. Utrumque vero ordinarie per (״) solet affigi, raro per (״) aut (״). neque facile accentum tonicum apud se habet, sed in praecedentem syllabam plerumque, in nominibus saltem,

rejecit; unde etiam ab ׀ terminatione
feminina distinguitur; de quo tamen vid.
gram. n. 39, VI.

Quaest. 14. Ubinam *tonus*, seu *accentus to-
nicus*? n. 39, 40. Gram. n. 45. II. *accentus
paschta* geminari dicitur, quum *tonus* pe-
nultimam dictionis literam adficit; quod
etiam fit in voce monosyllaba cum (—)
furtivo, e.g. ׀׀, quia talis syllaba saltem
quod ad pronuntiationem duplex cense-
tur.

Quaest. 15. An non *tonus* ab ultima ad pe-
nultimam retractus, & quid mutavit ita
retractus α. ob *concursum* alterius toni? n.
41. ε. ob ׀ *conversivum* futuri? n. 42. γ. ob
particulam ׀׀ praecedentem? ib. δ. ob fi-
nem sententiae? n. 43. *Nota* ad n. 41. &
42. quamvis verba in literam ׀ termina-
ta, ultimum (׀) ob tonum retractum
mutent in (׀): speciale tamen est in ver-
bo ׀׀׀, ex ׀׀׀, quod licet in ׀ defi-
nens, (׀) nihilo minus in (׀) permu-
tat, ut constet, illud ex forma ׀׀׀, non
ex ׀׀׀ (qua utraque gaudet, n. 165.)
descendere: id quod etiam in aliis ver-
bis quiesc. ׀׀ utramque hanc formam
obtinentibus est observandum.

Quaest. 16. An non *tonus* a penultima est
protractus, & quare? n. 44.

Quaest. 17. Quo nomine vocatur hic accen-
tus *tonicus*? & num α *præpositivus*, vel ε. post
positivus n. 45. *nota* I. Nomen *accentus* ex
fi-

ejus figura(n.45.) est desumendum. Interim tamen de nomine haud adeo multum est curandum, sed potestas ejus potius adtendenda, an nempe actu sententiam distinguat: in Ebraico enim quaelibet vox suum accentum obtinet, qui tamen non omnes & semper sunt *distinctivi*. Ceterum ex schemate accentuum n. 45. liquet, quam sedem quilibet obtineat, num infra vel supra literam sit ponendus.

Quaest. 18. Num accentus *distinctivus* aliquam in vocalibus causavit mutationem? n. 45. III. & V.

Quaest. 19. Num adest accentus *euphonicus metbegh.* five *α expressum*, & five *subintellectum*, & quodnam ejus officium? n. 46.

Quaest. 20. Qua ratione hic distinguitur accentus *tonicus* ab *euphónico*? n. 45. IV. & 46. in fine. Nempe hæc regula generalis est, quod ex duobus diversis accentibus in una voce occurrentibus ultimus sit *tonicus*, prior vero *euphonicus*. Atque hæc sunt quaestiones pro vocis cujuslibet analysi formanda necessariae; quæ si forte in uno alterove casu non sufficiant, aut major quædam difficultas sese exerat, ista speciatim per decursum notabuntur.

MANTISSA

de

SYNTAXI EBRAICA.

Quum hæc pars, utut cum primis necessaria, in grammatica desit, potiores ejus regulas summarie censuimus adponendas: donec plena suo tempore ejus doctrina prodeat. Plura interim desideranti insigni usui esse poterit Cl. D. GUARINI *Grammatica Ebraica* T. I. de *Syntaxi simplici*, & T. II. de *Syntaxi figurata*. Ex quo nos potissima in compendio dabimus.

CAPUT I.

DE NOMINE

§. I.

DE SUBSTANTIVO.

1. Duo *substantiva* ejusdem rei sæpe in eodem genere, numero & casu per *appositionem* occurrunt; e. g. בתולה נערה *puella virgo* &c. atque hoc modo nunc uni tantum, nunc utrique *articulus* præponitur. Nonnumquam etiam *idem substantivum* bis aut ter repetitur, ad majorem *emphasin* vel *continuationem* designandam. e. g. בדרך בדרך *in eadem via, in eadem via*, i. e. continuo eadem via procedam. צדק צדק *justitiam justitiam* sectaberis, i. e. constanter.

In

In repetitione *substantivorum pluralium* multitudo significatur e.g. *vallis Siddim erat PUTEI PUTEI bituminis*, i. e. plurimos puteos habebat. Subin distributio per illam *repetitionem* indicatur ut: dedit in manus *gregem gregem seorsim*, h. e. singulos greges seorsim: quod plerumque in adjectivis *numeralibus* contingit. e. g. *duo duo ingressa sunt*, i. e. bina. Quodsi idem *substantivum* interjecta copula ׀ geminetur, *diversitatem* aut *varietatem* ut plurimum notat: *non erit tibi pondus & pondus* i. e. diversa pondera; *in corde & corde*, i. e. (duplici corde) loquuntur.

§. II.

DE ADJECTIVO.

2. *Adjectivum* suo *substantivo* plerumque postponitur, ac sæpe quoque ׀ articulum recipit e.g. מֶלֶךְ הַגָּדֹל rex ille magnus. Ubi vero *adjectivum* præponitur, idem est, ac si *prædicatum* *subjecto* esset præpositum: alias autem cum suo *substantivo* in genere & numero concordat: quodsi ab eo nonnunquam discrepet, *neutrale* censetur, ad instar latinorum: *triste lupus stabulis*. Sic מִשְׁפָּטֶיךָ יֵשׁׁ rectum (quid sunt) *judicia tua*; licet hic vulgo etiam distributive *substantivum* exponant h. f. *unumquodque* *judiciorum tuorum rectum est*. *Adjectivum* tamen singulare etiam jungitur *substantivo* in plurali solum aut duali usitato, e. g. קִשָּׁה יְמִינִי

אלהים צדיק *dominus durus*, ארזים *Deus justus* &c.

3. *Adjectivum* vario modo apud Ebræos exprimitur.

α. Per *duo substantiva*, quorum alterum loco adjectivi est, sic *ad imaginem* & *similitudinem* i. e. *ad imaginem simillimam*; *pluit sulphur* & *ignem*, i. e. *sulphur igneum* &c. atque sic modo prius, modo posterius *substantivum* pro *adjectivo* adhibetur, e. g. *pater multitudinis gentium*, i. e. *multarum gentium*: *mutationes vestium*, i. e. *vestes mutatorias*. *vir belli*, i. e. *bellicosus*; & sic plerumque, quum nomen אִשׁ alteri nomini jungitur, *vir linguae*, i. e. *linguosus* &c.

β. Per *abstractum* pro *concreto* positum, e. g. *abominatio* (summe abominabilis) *Ægyptiorum est*. *Cor eorum perversitates*, i. e. *maxime perversum est*. *eris benedictio*, i. e. *summo opere benedictus*. Vice versa *concretum* subinde pro *abstracto* seu *substantivo* ponitur. v. g. *usque ad אֶבֶר pereuntem*, i. e. *perditionem*, *ad obsignandam visionem* & *prophetam נְבִיאָה* i. e. *prophetiam*.

γ. Per *substantivum* cum *præpositione ב*, ל, מ vel עִם. *conjunctum*. e. g. בַּרַע in malo, i. e. *malus, est*. in omni opere בְּשָׂרָה in agro, i. e. *agresti*. *custodia in nocte*, i. e. *nocturna*. *omnis locus erit לְשָׂמִיר* in veprem, i. e. *vepribus obsitus*. *Exterminavit eam aper de sylva*, i. e. *sylvestris*. *via de longinquo*, i. e. *longif-*

giffima. *tuum brachium est* כח *cum potentia,*
i. e. potens.

3. Per adverbium substantivo additum. *effuderis sanguinem innoxie* בטח, i. e. innoxium.
ne sis testis temere, i. e. temerarius.
4. Si duo substantiva diversi generis aut numeri præcedant, adjectivum modo cum priore, modo cum posteriore quod ad formam conjungitur. Atque hoc etiam si cum altero esset jungendum, e. g. *vox sanguinum clamantium*, pro *vox sanguinis clamans*.
pelles arietum rubricatorum, pro *rubricatas*.
arcus fortium fractorum, pro *fractus est*.

§. III.

De genere, numero & casu.

5. Quum genere *neutro* terminatione distincto destituantur Ebraei, promiscue pro illo siue *masculinum*, siue sæpius *femininum*, tam nomen quam pronomen usurpant. Sic non est *טוב* bonus, i. e. bonum. *Vos cogitastis de me* רעה *malam* s. *malum* &c. *sed Deus cogitavit* טובה *illam* (*illud*) *in bonam* (*in bonum*) &c.
6. Numerus singularis interdum apud Ebraeos pro plurali adhibetur, in illis præcipue, quæ collectionem aut multitudinem inferunt. e. g. *abscondit se Adam in medio* עץ *arboris*, i. e. arborum, seu arboreti. *in furore suo occiderunt virum*, i. e. viros seu genus masculinum. Vice versa quoque pluralis sæpe pro
sin-

singulari ponitur ad denotandam magnitudinem vel excellentiam. *percusserunt cæcitatibus*, i. e. maxima cæcitate. *in ariditatibus*, i. e. summa ariditate: quandoque tamen nomen *plurale* pro *uno* ex pluribus usurpatur, e. g. *requievit arca super montes* *הָרִים*, i. e. super unum montium. *habitavit in urbibus* *בְּעָרִים* i. e. in una urbium.

Speciatim vero nomina *dominii* *בַּעַל*, *אֱלֹהִים*, *אֲדֹנָי* five ad dignitatem personæ indicandam, five ex linguæ usu pro singulari numerum pluralem assumunt, quorum exempla passim sunt obvia.

7. Casus *nominativus* subinde absolute ponitur, ut ipse solus integrum membrum constituat, e. g. *Dominus, in cælo sedes ejus. Deus, perfecta via ejus. Sapiens, oculi ejus in capite ipsius.* quæ vulgo ita exponunt: *Dominum quod adtinet, in cælo est sedes ejus. &c.* Alii potius in his exemplis *pronomem* five *affixum* redundare asserunt h. m. *Domini sedes in cælo est &c.*

§. III.

De statu nominis.

8. Nomen *ingenitivo casu* positum variam subinde notionem accipit; notat enim *causam* efficientem, e. g. *præ indignatione filiorum suorum*, ab ipsis scilicet causata: *natus mulieris*, i. e. a muliere. *secundum subversionem alienorum*, i. e. quam alieni intulerunt. Idem

- dem quoque in pronomibus affixis accidit. e. g. *ego autem unxi regem meum*, i. e. a me constitutum. *benedicti ejus*, i. e. ab eo.
- β. *Causam materiale*, quod frequentissimum. Sic *tunicæ pellis*, i. e. ex pellibus confectæ, pelliceæ. *Virga ferri*, s. ferrea &c.
- γ. *Causam finale*, e. g. *oves occisionis*, *filius mortis* &c. scil. mactationi aut morti destinati.
- δ. *Effectum*, e. g. *lignum vitæ*, quod vitam integram conservat; *scientiæ boni & mali*, quod omnimodam naturalium rerum scientiam confert. *Deus justitiæ*, qui justam causam tuetur. *Spiritus sapientiæ*, qui illam largitur.
- ε. *Objectum*, circa quod versatur. Sic: *exaltationes Dei* s. laudes, quibus Deus prædicatur. *Timor Domini*, quo Deus timetur. *rapina pauperis*, ei scil. erepta. *propter violentiam filiorum Juda*, quam illi nempe ab aliis sunt experti. Sic in pronomibus affixis, *præterierunt dies fletus ejus*, tempus scil. quo ipse ab aliis deflebatur. *violentiæ meæ*, quæ mihi contingit. *Domus orationis meæ*, in qua nempe invocor.
- ζ. *Adjunctum*. e. g. *Viri derisionis*, i. e. derisores. *Civitas sanctitatis*, s. sancta. *asinus panis*, i. e. pane onustus &c.
- η. *Comparisonem*. sic *propter peccata Manassis*, quæ fecit *Juda*. i. e. propter peccata peccatis Manassis similia. *populus Gomorrhæ*, i. e. illi in sceleribus similis. *sepultura asini*, i. e. illi similis. Eodem fere modo in affixis,
- e.

- e. g. *Tu vero homo כְּעֶרְכִּי secundum aestimationem meam*, i. e. tanti aestimatus ac ego &c.
9. Subinde *nomen* etiam ante *infinitivum* in *statu constructo* ponitur qui tunc vicem nominis subire censetur. e. g. *in die facere*, i. e. *factionis*, seu quo fecit. בְּיָמֵי *in diebus judicare*, seu *judicaturæ*, quibus *judicabant*. Quod præcipue in participiis frequens, e. g. מְאַחֲרֵי שָׁבַת *tardantes sedere*, cujus tamen causa esse videtur una ex particulis ב, ל. infinitivo præfigenda & per ellipsin omissa. (Gram. n. 116. II.).
10. Duo nomina synonyma, quorum unum in *statu constructo* est, *auxesin* plerumque vel *intensionem* denotant. Sic *spiritus procellarum*, i. e. *ventus procellosissimus*. *Eduxit me de luto coeni*, i. e. *ex luto profundissimo*. *fortes potentum* sunt *duces potentissimi*. Quamvis interdum non *emphas* sit, sed *merus pleonasmus*, ut *statutum legis*, *volumen libri* &c.
11. Speciales idiotismos constituunt hæc sex nomina in *regimine posita*, scil. אִישׁ *vir*, אָנוּשׁ *homo*, בָּעַל *Dominus*, בֶּן *Filius*, בַּת *filia*, & בֵּית vel בֵּית *domus*. Et quidem אִישׁ & אָנוּשׁ si aliud substantivum in genitivo regant, respectu illius significant
- a. *Subiectum* respectu accidentis, vel adjuncti, notantque in arte vel facultate quadam peritum, e. g. *vir verborum*, i. e. *eloquens*. *vir sanguinum*, *sanguinolentus*. *vir*

- muneris*, *munificus*. *vir* *pecoris*, *pastores*; *vir* *nominis*, *famosi*. *vir* *consilii*, *consiliarii*.
2. *Adjunctum* respectu subiecti, nempe ejus vel negotium, vel habitationem aut originem, sic *vir* *terræ* est *agricola*: *vir* *agri*, *venator*, qui multum agros circumerrat. *vir* *Issachar*, ex illa oriundus; *vir* *civitatis*, *cives*; *vir* *domus*, *domestici*.
- γ. *Causam efficientem*, e. g. *vir* *rixæ*, qui jurgiis & litibus vacat; quod tamen etiam passive sumitur pro eo, cui lis intentatur: *vir* *nuntii* f. *nuntius*. *vir* *consilii*, qui consilia exequitur.
- δ. *Effectum*, aut actionis subiectum, e. g. *vir* *dexteræ*, quem Deus dextera sua protegit: *vir* *Dei*, a Deo electus aut missus &c.
- II. Nomen לַיָּד alteri nomini præpositum notat
- α. *Rei possessorem* aut dominum, sive in mascul. sive in femin. *dominus*, aut *domina* *domus* est pater aut mater familias. *dominus* *pili*, *alæ*, *cornuum* &c. est pilosus, alatus, cornutus.
- β. *Rei subiectum*. sic *domini* *fœderis*, i. e. *fœderati*. *Dominus* *somniorum*, *sagittarum*, *verborum*, *iræ* &c. notat somniatorem, sagittarium, contentiosum, iracundum.
- γ. *Loci incolam*, e. g. *domini* *excelforum*, *domini* *Sichem*, i. e. incolæ eorum.
- III. לַיָּד & לַיָּד cum nomine rei inanimatæ constructum diversos format idiotismos;
- α. Cum nomine *qualitatis* vel *adjuncti* construct-

structum, concretum donotat, ac fere superfluum est. e. g. *filius fortitudinis*, i. e. robusti. *filius fideiussionum*, i. e. obsides. *filius olei*, locus pinguis.

6. Cum nomine *præmii* vel *poemæ* junctum explicatur per *dignum*, vel *destinatum* esse. E. g. *filius mortis*, s. dignus morte. *filius cædendi* בֶּן הַכּוֹת, i. e. dignus, qui castigetur.
7. Si adponatur nomen *ætatis*, plerumque idem valet, ac *natus*. Sic *filius centum annorum*, *filius anni*, est natus 100. annos, aut anniculus. *filius noctis*, qui una nocte crevit & periit (Jon. III. 10.) *filius senectutis*, i. e. in senectute patris natus.
8. Si cum nomine *loci*, aut *populi* jungatur, notat *civem*, *incolam*, aut *patronymicum*. Ut: *filius domus meae*, i. e. vernaculus meus; *filius populi mei*, i. e. concives, aut populares. *filius orientis*, s. populi orientales. *filius Ægypti*. i. e. ejus incolæ. &c.
9. Cum nomine rei continentis inanimatæ constructum varie explicatur. Sic *filius arcus*, aut *filius pharetræ* sunt sagittæ, quæ in pharetra continentur. *Filius areae* est frumentum in area trituratam. *Filia maris* est navis &c.
10. Alios etiam loquendi modos formant hæc nomina. E. g. *Arcturum cum filiis suis deduces?* i. e. cum stellis sibi conjunctis. *porta filia multorum*, i. e. a plurimis frequentata: *filius promissionis*, ad quem scil. seu de quo

quo facta est promissio. *filius fructificantis*, i. e. ramus foecundus. Denique *fili* prophetarum sunt eorum discipuli.

IIII. Frequentissimum Ebraeis est nomen *בֵּית* domus, quod cum alio constructum pro quovis continente vase aut loco accipitur. Sic *domus vinctorum*, custodie, carceris dicitur *carcer*. *Domus remotionis* est locus remotus. *Domus aeternitatis* sepulcrum. *Domus vini* est cella vinaria. *Domus tramitum*, locus ubi diversi tramites concurrunt, bivium.

12. Ex duobus nominibus secum invicem constructis prius saepe redundat. Qualia sunt sequentia praecipue

a. *פְּנֵי* Facies. *super faciem abyssi*, i. e. in superficie abyssi vel super abyssum. *a facie mortui*, i. e. a mortuo suo.

b. *אֵף* aut *אִף*. os, oris. E. g. *in ore gladii*, i. e. in gladio, seu extremitate aut cuspide gladii. *Respondebimus secundum os* *אֵף* verborum illorum i. e. juxta verba ista, seu tenorem eorum. *Secundum os sortis*, s. juxta sortem. Sic etiam, quando vox illa tanquam particula expletiva jungitur cum praefixis *וְ* & *בְּ*. h. m. *אֵף*, *אִף*, uti Genes. XXXXVII.

12. Exod. XVI, 21 &c.

γ. *בְּנֵי* Filii. Unde *fili* hominum sunt homines; *fili* juventutis juvenes; *fili* Enakim gigantes; *fili* graecorum graeci &c.

δ. *שֵׁם*. nomen. E. g. *protegat te nomen Dei Jacob*, i. e. Deus Jacobi.

2. מַן *Manus*. quod in Ebraeo adhibetur pro quovis instrumento sive animato, sive inanimato. Sic *sanguinem vestrum requiram de manu omnis bestiae* i. e. de omni animanti, per quod sanguis vester fuerit effusus. *per manum Moſis*, i. e. per ejus ministerium, sic *manus prophetarum* &c. *manus cantici* sunt ministerium musicum, prophetarum &c.
3. תוֹךְ, תוֹכָה, תוֹכָם *medium*, לֵב *cor* &c. quæ sæpius vel superflua sunt, vel præpositionem *in*, *inter* solum significant. E. g. *cepit fames esse in medio terræ*. i. e. in terra. *viam navis in corde maris* i. e. in mari &c.
4. דְּבַר *Verbum*, *res*, *negotium*. Unde *verba iniquitatum*, *signorum*, *mirabilium*, *jejuniorum* &c. sunt simpliciter iniquitates, signa, mirabilia, jejunia. Sic etiam quando nomen hoc in particulam transit, e. g. עַל־דְּבַר *propter verbum*, seu *rem*, i. e. *propter*, vel *ratione*.

Plura usus & lectio dabit: quamquam & hæc non omnino sint supervacanea, sed in ebraeo subinde maximam vim habent, quæ in versionibus vix est perceptibilis. De ellipsi infra in figuris.

13. De *enallage* status absoluti pro constructo agitur gram. n. 116. II. Interim hæc adhuc notasse juvat, nimirum & quod nomina verbalia casum illum in ebraeo sæpe assumant, quem verba unde proveniunt, postulant. Sic לְמִקְרָא הָעֵדָה *ad convolutionem coetum*. Lat. *coetus*. לְמַעַן אֶת־הַמִּתְנָה *ad*

ad motionem castra, i. e. castrorum. Atque hoc obtinet, etiamsi alia vox intercedat: ut: propter odium domini אֲנִי נֹכַח לְפָנָיו *nos, i. e. contra nos. propter timorem ejus ipsum, s. quia ipse metuebat eum. secundum subversionem domini sodomam, s. quo subvertit dominus sodomam.*

6. Quandoque inter duo nomina, in regimine ponenda, intercedit particula conjunctiva; e. g. *multiplicabo dolorem tuum & conceptum tuum, i. e. dolorem conceptus tui. iniquitatem & cætum, i. e. iniquitatem coetus; volumen & sermones, s. volumen sermonum.*

7. Sæpe quoque in regimine fit vocum intertio seu hypallage. Sic: *manebit in sanguine purificationis, pro: in purgatione sanguinis. concubitus seminis, i. e. semen concubitus: oblationes lignorum. argentum scoriarum, lecythus olei, iniquitas termini, & alia plura passim obvia.*

CAPUT II.

DE SYNTAXI PRONOMINIS.

§. I.

DE PRONOMINE DEMONSTRATIVO.

14. **H**Oc quandoque repetitur, & distributionem indicat: *angelus stetit in tramite vinearum. maceria* מִיָּהָרָה *hinc. & maceria* מִיָּהָרָה

הָיָה *inde* : quæ significatio in hujus vocis repetitione frequens. *secundum hæc*, & *secundum hæc*, i. e. hæc atque alia. *hi* הָאֵלֶּיךָ *in curribus*, & *hi* הָאֵלֶּיךָ *in equis*, i. e. alii & alii.

Sæpius vero pronomen הָיָה pleonastice cum emphasi quadam additur numeralibus. e. g. הָיָה *bis* (vel *jam*) *viginti annis*: הָיָה *bis* (*jam*) *decem vicibus*. item pronomini interrogativo מַה vel מָה. *quid* הָיָה *hoc risit*. Interdum etiam adverbio עַתָּה *nunc*. עַתָּה הָיָה *nunc hoc cognosco*, i. e. *jam nunc agnosco* &c.

Omnium vero frequentissima est additio seu pleonasmus pronominis personalis 'לִי, *mibi*, לְךָ *tibi*, לִי *sibi*, quod sæpius tam nomini, quam verbo, & adverbio jungitur. ut: *liberator meus mibi*. *plaustrum onustum sibi*. *Egredere tibi de terra*. *Sedit sibi*. *Sedete vobis*. *Ito tibi*. *leniter mibi agite*. Quem idiotismum nec latina, nec vernacula nostra respuit.

15. Frequens est hujus pronominis *enallage*
Sic enim

a. Nominibus subjunctum plerumque Verbi substantivi vicem supplet. E. g. *timui eo quod nudus ego* 'אֲנִי i. e. *nudus essem*. *Videntes filias hominum, quod pulcræ* הָיָה *essent*. Idem etiam in affixis quandoque contingit. Quodsi vero nominibus præponatur, verbum substantivum censetur omissum, ut: *istæ* (*sunt*) *generationes* &c.

b. Loco ipsius nonnunquam ipsum nomen repetitur, ad quod alias refertur. Sic: *e-*
rit

rit monumentum eorum Domino, i. e. eorum me.
Sacrifica Deo laudem, i. e. mihi. memento Domi-
ne David, i. e. mei &c.

- γ. יהוה & יהוה varie subinde accipiuntur, uti
יהוה de Deo notat ejus immutabilitatem.
Tu יהוה ipse, i. e. idem es, uti explicatur
Ebr. I, 12. יהוה interdum indefinite poni-
tur vel pro aliquis: David erat filius viri Ephra-
taei יהוה alicujus. Tollebat יהוה aliquid de grege.
יהוה aliquis angelus tetigit eum. Vel pro talis:
utinam esset cor eorum יהוה illud ad timendum, i. e.
tale, ut timeret &c.

- δ. Denique nonnunquam est etiam enallage
generis, ut masculinum pro feminino &
vicissim adhibeatur; quod tamen alii men-
dis potius, aut descriptorum incuriæ,
quam figuræ cuidam tribuere malunt.

§. II.

DE PRONOMINE RELATIVO.

16. Ad *relativa* non solum pertinet אשר sed
etiam *primativa*, eorumque affixa, si ad
alia referantur. De his notandum
α. Sæpius referuntur ad ea quæ remotius
distant, non vero ad propiora. E. g. Re-
sen inter Niriven & Chala, אשר ipsa (Ninive,
non Chale) est urbs magna. Et sic alibi.
β. Quandoque respicit ad nomen primum
consequens: quod ex contextu maxime
desumendum est.

17. Frequens est in relativo enallage, eaque vel

a. In ipso pronomine, quando scil. pro ipso antecedente seu nomine ponitur. E. g. *quumque ingrederetur Moses tabernaculum foederis, ut loqueretur cum ipso* אֱלֹהִים, i. e. Deo; quod nomen in contextu non adest. *tolle cunctos principes populi, & suspende eos, non principes, sed eos, qui initiati sunt Beelphegor. Cum ipsa Ruben & Gad possederunt terram, i. e. cum dimidia tribu Manasse, quod ex contextu supplendum. Conforta praelium tuum, confirma eum, i. e. militem seu bellatorem. Et percusserunt in ea, i. e. regione. Non libabo libamina eorum.. neque assumam nomina eorum in labiis meis, i. e. idolorum, quæ reticuit. Ut iret cum ipsis, i. e. nautis. Plura ejusmodi exempla hinc inde occurrunt, quæ contextus facile explicabit.*

b. Vicissim quandoque pro pronomine ponitur nomen antecedens, de quo jam supra n. 15, b. adde: *creavit Deus hominem ad imaginem Dei (i. e. suam) creavit illum &c.* Interdum tamen antecedens nomen repetitum personarum distinctionem indicat. Sic Gen. XVIII, 24. יְהוָה dominus pluit.. sulphur & ignem a יְהוָה domino de coelo. i. e. Deus pater pluit per filium suum. Nomen enim יְהוָה τετραγώνυμον & ineffabile semper de Deo ipso usurpari ipsi Judæi fatentur. Psal. CX. juxta Ebr. v. 1. *Dixit Dominus (Pater) domino meo (filio suo*

- fuo). ex quo loco Christus ipse suam divinitatem probavit (Matth. XXII, 42.) Jerem. XXIII, 5. *Ecce dies venient, dicit יהוה Dominus, & suscitabo Davit germen justum. . v. 6.. & hoc est nomen, quod vocabunt eum, יהוה Dominus iustus noster. Ecce! duos distinctos יהוה seu personas divinas. Idem Ose. I, 7.*
- γ. Pro relativo ponitur nonnunquam a pronomen demonstrativum הַ vel הוּ iste. In laqueo הוּ, istum (i. e. quem) absconderunt mihi. non nulli tamen hæc ad ellipsin relativi referunt, de quo inferius.
- b. Coniunctio seu particula ו. *hostias dabis nobis, & (i. e. quas) offeremus. Venit ad socrum suam, & (i. e. quæ) dixit ei &c.*
- c. Particula causalis כִּי quia. *Revertaris in terram, כִּי quia ex ea sumtus es, i. e. ex qua. Posuit mihi Deus semen aliud pro Abel, כִּי quem occidit Cain. Tanquam dies hesternæ, כִּי quæ præterit.*
- δ. Enallage generis in relativo subinde occurrit, quando scil. cum antecedente in genere non convenit. Unde tunc vel alia vox ejusdem cum pronomine generis videtur omissa, vel per mendum talia irrepisse, aut denique terminatio nominis potius, quam genus ejusdem consideranda. Potissima hanc in rem sunt: *Erit clamor צַעקָה (fem.) magnus ... cui כְּמִהָרָה (masc.) similis non fuit. i. e. erit קוֹל (vox omissa) vox clamoris &c.* conf. Judic.

XVIII, 24. XXI, 22. Ruth. I, 8. Prov. III, 13. Isai. III, 16. & alibi passim.

6. *Diversitas numeri quoque interdum reperitur inter nomen & relativum. De hoc vid. gram. n. 92. in notis. Hoc præcipue in collectivis evenit, e. g. peregrinum erit semen tuum . . & affligent eos אֲנִיָּהֶם, i. e. posteros per semen intellectos. Clamaverunt ad janitorem שַׁעַר civitatis. & nuntiaverunt eis לַיהִם, i. e. ad coetum janitorum &c.*

7. Sæpe pronomen vel genere vel numero convenit cum sequente nomine, quum tamen referatur ad antecedens. E. g. domus urbium Levitarum הוּא (pro הֵם) ipsa est possessio eorum &c.

8. Denique affixum pro pronomine separato usurpatut, ut: Psal. CXV, 7. יְדֵיהֶם manus illorum, pro לַיהֶם יְדֵיהֶם manus sunt illis &c.

18. *Pleonasmus relativi haud infrequens est, quum nempe*

a. *Vel repetitur nomen, quod alias in relativo jam erat inclusum, ut adeo tunc alterutrum abundet. Sic faciam semen tuum sicut pulverem terræ, QUEM si quis potest hominum numerare pulverem terræ. Vid. Genes II, 19. Exod. XXXV, 5. Jos. I, 2. &c.*

b. *Quando simul adponitur pronomen non sine emphasi tamen quum solum nomen sufficeret. E. g. Et aperuit arcam, & vidit ה' אֶת־יִלְדָּהּ eum*

pu-

puerulum ipsum, i. e. illum puerulum.
 Conf. Prov. V, 12. XIII, 13. Jer. VIII,
 15. Genes. II, 17. *De arbore... non comedes*
ex ea; i. e. ex ea inquam plane non co-
medes. Sic Exod. XXXII, 1. Job. III,
 5. &c.

γ. Sæpe duplex pronomen repetitur, quum
 sufficeret unum; quod variis modis con-
 tingit; vel enim

a. Affixum & integrum pronomen jungun-
 tur, h. m. *etiam* אֲתוּ הַכֹּהֵן *bunc percutite ip-*
sum, i. e. etiam hunc ipsum &c. Perit
 זְכָרָם הָקָמָה *memoria eorum ipsorum.* Sic pro-
 nomina primæ & secundæ personæ sæ-
 pe adhuc junguntur affixis ejusdem per-
 sonæ. E. g. בְּרַכְנִי גַם־אֲנִי *benedic mihi, etiam*
ego, scil. super sum. (Vide supra n. 15, a)
 vel est nominativus pro dativo, i. e. *mi-*
bi, etiam mihi. Conf. I. Reg. XXV, 24.
 Prov. XXII, 19. Agg. I, 4. it. Prov. VIII,
 14. *ego* אֲנִי *prudentia, pro* לִי *mibi est pru-*
dentia.

b. Relativum repetitur, sic: אֲתוּ *eum hac*
ipsa hora invenietis אֲתוּ *eum.*

c. Relativum אֲשֶׁר sæpius cum alio affixo
 in oratione ita conjungitur, ut posterius
 plane redundet. E. g. זֶרְעוֹ אֲשֶׁר *cuius semen*
ejus in eo vel: in quo semen ipsius est.
Terram peregrinationis eorum, אֲשֶׁר בָּהּ in
qua peregrinati sunt. Tamquam pulvis אֲשֶׁר
הַרְפָּנוּ quem proiicit (eum pleonastice)
ventus &c. Ubi notandum, in hoc pleonaf-

mo affixi, quod ad sensum, particulam affixo præpositam relativo אשר censerī præfixam, & affixum redundare: ita ut hoc vel genus aut numerum relativi pronominis indicet; quod ex superioribus exemplis liquet, אשר בָּהָא qua in ea, pro אשר בָּהָא in qua &c.

CAPUT III. DE SYNTAXI PARTICULARUM.

§. I.

ARTICULUS I.

De Particulis separatis

§. I. De adverbio in genere

19. **A**dverbium nonnumquam per alias voces exprimitur, & quidem
 - a. Per substantivum cum præpositione ב, &c. Responderunt.. בְּמֶרְמָה in dolo, i. e. dolose. ad multiplicitatem, i. e. multipliciter. ad securitatem, i. e. secure.
 - b. Etiam sine præpositione, E. g. Confitebor tibi, quoniam TERRIBILIBUS (terribiliter) magnificatus sum. Judica justitiam, i. e. juste.
 - γ. Per verbum quandoque, quum nempe cum altero verbo ejusdem temporis jungitur. Sic & festinavit & demisit, i. e. celeriter demisit. Addidit & accepit, i. e. denuo accepit, id quod specialiter in verbo אָסַף addidit, שָׁבָר reversus est,

est, & מִהֵר *festinavit* cujuscunque temporis observandum, si cum alio verbo sit conjunctum. *Reversus est* & *fodit*, i. e. iterum fodit &c.

20. Adverbium repetitum, aut cum synonymo suo junctum emphasin ut plurimum importat, & vel indicat

α. *Superlativum*, de quo Gram. n. 71. Sic *PARUM PARUM* expellam eos, i. e. sensim admodum & paullatim. *Ascendet super te SUPRA SUPRA* (supreme), tu autem desides *INTRA INTRA*). Sic מְאֹד מְאֹד *valde valde*, i. e. nimis, vehementer, perquam, מְהֵרָה מְהֵרָה *cito velociter*, i. e. velocissime.

β. *Distributionem*. E. g. *accendet super eo* sacerdos ligna בִּבְקֹר בִּבְקֹר *de mane in mane*, i. e. singulis matutinis; sic *de die in diem*, i. e. singulis diebus.

§. II.

DE ADVERBIIS LOCI.

21. Adverbium loci repetitum loci diversitatem significat, ut: *quumque circumspexisset* הִנֵּה הִנֵּה *huc* & *illuc*. Sic הִנֵּה הִנֵּה *huc* *illuc* &c. subinde etiam particula loci שָׁם *ibi* pro particula temporis *tunc* usurpatur.

§. III.

DE ADVERBIIS TEMPORIS.

22. Circa hæc notandum α. Adverbia temporis determinati sæpe indefinite sumuntur. E. g. *heri, nudius tertius*, i. e. *nuperime, paullo ante, non ita pridem. Hodie*, i. e. *hoc tempore.* מחר *cras pro tempore futuro quocunque, seu posthac &c.*
6. Adverbia *semper, jugiter &c.* interdum per *sæpe vel frequenter* sunt exponenda
- γ. Adverbium temporis *quum, quando* sæpe per conjunctionum ו vel אֲשֶׁר exprimitur. E. g. ו *quum operatus fueris terram. Iratus est Deus, ו quando abiit &c.*
- δ. Adverbia *donec, usque*, in propositionibus affirmantibus quidem quandoque idem valent ac *semper*. E. G. *Sede a dextris meis, donec ponam*, i. e. *semper a dextris sede, etiam dum posuero &c. oculi nostri ad Dominum, donec misereatur nostri*, i. e. *semper, etiam postquam misertus fuerit.* In negantibus vero per *nunquam* sæpius sunt exponenda, ut: *Nec dimittam te, donec perfecero id, quod loquutus sum, s. nunquam te relinquam. Non vidit eum ultra usque in diem mortis sue*, i. e. *nunquam eum amplius vidit.* Sic in N. T. *Non cognovit eam, donec peperit filium.* i. e. *nunquam eam cognovit, etiam postquam peperit.*

§. III.

ADVERBIA NUMERI.

23. Hæc varium subinde sensum expriment;
- α. Semel est prorsus ; omnino, certe &c. e. g. אֶחָד *semel juravi per sanctitatem meam*, i. e. certissime, irrevocabiliter.
 - β. עוֹד *adhuc*, amplius quandoque idem est ac *rursus*, iterum.
 - γ. לֵר *sæpe* notat *multifariam*, *multoties*, *sæpius*.

§. V.

ADVERBIA NEGANDI.

24. Talia plura apud Ebræos numerantur, אֵין & אִין, אַל, בְּלִי, בְּלֵיתִי, לֹא, פֶּן, quæ tamen non promiscue usurpantur, scilicet.
- α. אֵין, quod est forma constructa ab אִין, præponitur tantum nominibus, participiis, & particulis, non vero verbis, nisi intellecto simul verbo substantivo *sum*. E. g. *palea אֵין non (est) data nobis*. Sic etiam cum affixis junctum semper illud verbum involvit, אֵיןִי *non ipse*, i. e. ipse non amplius erat superstes. Ceterum hoc adverbium de tota specie negat. Forma absoluta אֵין solum adhibetur in fine. *Estne dominus nobiscum*, אֵין דָּא *an non?* אֵין vero alibi semper usurpatur.
 - β. לֹא *ne*, futuris tantum convenit, & de-
- pre-

precantis aut dehortantis est, alibi, sed raro, etiam negat.

γ. לֹא non jungitur præteritis & futuris verborum, rarius infinitivo.

δ. לֹא præteritis & futuris ac participio quoque præponitur, & absolute negat, על־לֹא הָיָה ei quod non indicasset ei.

ε. לֹא cum præterito & participio: plerumque tamen præfixum habet ל, sic לֹא־לֵךְ ac infinitivis, præteritis & futuris jungitur, notatque ut non.

ζ. לֹא omnibus temporibus convenit, excepto imperativo, cui nulla particula negativa præponitur, sed per futurum præmissa negatione exprimitur.

η. לֹא cum futuro construitur פֶּן־לֹא ne extendat.

25. Atque hæc adverbia quantum quidem ad significatum vario modo usurpantur.

α. Addita nomini universitatis לֹא omnis, universalem etiam negationem inferunt, sic non omnis est nullus. Non omne quidquam i. e. plane nihil.

β. Cum verbis aut nominibus juncta contrarium quandoque notant, e. g. de gente non sancta, i. e. impia, & maligna. Filius non sapiens, i. e. stultissimus: non est bonum, i. e. malum est.

γ. Nominibus præposita vim habent privandi, ut α privativum Græcorum, non

mun-

mundus i. e. immundus. *non mors*, i. e. immortalis.

- δ. Interdum etiam pro particula comparativa sumuntur, e. g. *nequaquam vos misistis me huc, sed Deus*, i. e. non tam vos, quam Deus. *Nec contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum*, i. e. non tam, quam &c. *nequaquam Jacob appellabitur nomen tuum, sed Israel*, i. e. non tam Jacob, quam Israel, vel non solum Jacob, sed etiam Israel &c.
- ε. Subinde etiam redundare videntur, præcipue ubi verbis negantibus aut prohibentibus adduntur.

§. VI.

De aliis quibusdam adverbiiis.

26. *Adverbia dubitandi* in scripturis interdum adhibentur ad difficultatem rei aut specialem emphasin exprimendam. Sic *לִפְנֵי* fortasse sæpe bene sperantis, *לִפְנֵי* ne forte, asseverantis est e. g. *לִפְנֵי* ne forte (i. e. ne) moriamini, quod vobis certissime continget.
27. *Adverbia comparandi* varias subinde notiones formant.
- α. Sæpe omnino redundant, quod præcipue in præfixa *כִּי* evenit unde etiam *caph veritatis* appellatur. *כִּי הוּא הוּא* hodie *כִּי הוּא הוּא* civitas, Maxime vero, quum ipsum simul verbum comparationis adest. e. g. *comparatus est sicut jumenta*.
- β. Particula *כִּי* sicut quandoque significati-
onem

onem intendit, e. g. *sicut affligebant populum*,
 כִּי *sic multiplicabatur*, i. e. quo plus, eo
 magis &c. Posita vero post אַחֲרַי natu-
 ram pronominis induit, i. post hæc.

- γ. Nonnunquam etiam per alias particulas
 exprimuntur, E. g. per כִּי *sicut agnus co-
 ram tondente se obmutescet*, וְלֹא *sic non aperiet os*.
 it. per הֵן *erit opus ejus* לְנִצְוִי *quasi scintilla*.
 Per דִּי quoque, ut: *dies mei transierunt cum*
 דִּי *navibus*, i. e. quasi naves.

ARTICULUS II.

DE

PRÆPOSITIONIBUS SEPARATIS

28. Nonnullæ præpositiones infinitivo
 junguntur, qui tamen per tempus
 finitum explicandus est. Sic אַחֲרַי *post*
gignere eum, i. e. postquam genuit. לְמַעַן
propter adducere, i. e. ut adducat. בְּעֵבֶר
propter ostendere s. ut ostendam. Quæ ve-
 ro significationem earum spectant, suis
 classibus distincta dabimus.

29. Præpositio אֶל *ad* cujuscunque numeri
 ordinarie motum ad locum exprimit, e.
 g. *ex cunctis animantibus bina introduces* אֶל *ad*,
vel in arcam. Sæpe tamen pro aliis quo-
 que præpositionibus usurpatur, & qui-
 dem

- α. Pro כִּי in. *Sepelite me cum patribus meis* אֶל
ad

ad speluncam, i. e. in spelunca. Et doluit Deus לִּי ad cor suum, i. e. in corde suo.

6. Quandoque notat præpositionem De. e. g.

Non estis loquuti rectum לִּי ad me, i. e. de me. conf. Jer. XXX, 16, Ezech. XXI, 28. al. 33. &c. quod etiam in N. T. occurrit Luc. XVIII, 9. Hebr. I, 7.

7. Interdum ponitur pro לִּי super, e. g. Immolabit passerem unum לִּי ad (super) vas fictile. Constituit eum לִּי ad (super) Galaad. Vel pro לִּי propter. לִּי ad (propter) puerum istum oravi. Sic 1. Reg. III, 21. 2. Reg. XXI, 1. Idem pro לִּי contra. Ad loquendum errorem לִּי contra Dominum. Erit manus mea לִּי contra prophetas istos. Nisi forte hic subsit error amanuensium.

8. Nonnunquam etiam pro עִם cum adhibetur. Levemus corda nostra לִּי cum manibus ad Deum. Fornicata es לִּי cum filiis. Sic etiam pro particula אֵל accusativi nota (forte per errorem) ut : narrabo אֵל-חֵק decretum &c.

9. Cum aliis præpositionibus juncta, earum notionem assumit. Sic אֵל-מִן e regione, אֵל-מִן extra. אֵל-הַחוּץ foris. אֵל-תַּחַת sub. pro. אֵל-זֶכֶּח coram, e regione, אֵל-עֵבֶר trans אֵל-חֲנָם frustra. אֵל-אַחֲרַי extra.

30. Præpositiones אַחֲרַי vel אַחֲרֵי, it. מִקֵּץ & מִקֵּצָה *post* & locum & tempus varia ratione designant. Sic אַחֲרַי de loco acceptum, subinde pro nomine ponitur, e. g. וְרֵמֹעַ אַחֲרַי *post domum Jeroboam*, i. e. *asclas ejus*, s. qui abeunt aut sequuntur *post eam*. מִקֵּצָה vero de tempore usurpatum non semper completum jam tempus infert, sed interdum pro *intra* sumitur. *A fine trium annorum*, i. e. *in anno tertio*. *A fine trium dierum*, i. e. *die tertio*. Et sic sæpius.

31. Præpositio *cum* variis modis effertur, per אֶת, עִם, עִמָּךְ &c. Quæ tamen non semper conjunctionem, aut concomitantiam indicant, sed etiam

a. *Propinquitatem*. ministrabant אֶת coram facie: habitavit Isaac עִם juxta puteum.

b. *Præfens auxilium*. Quis אֶתִּי *mecum est*? i. e. *quis mihi auxiliabitur*? Ero עִמָּךְ *tecum*.

γ. *Speciatim* אֶת usurpatur quoque pro *de* seu מִן pro *præter*, *contra*, *adversus* &c. עִמָּךְ denique solum jungitur cum affixo primæ personæ, עִמָּךְ *mecum* &c.

δ. Quandoque hæc præpositio per particulam conjunctivam וְ exprimitur, e. g. *quid vobis*, וְ (i. e. *cum*) *Domino*? *Non vobis וְ nobis*, i. e. *nihil vobis est nobiscum*. Sic alibi sæpius, præcipue in negationibus.

32. Præpositio עַל *super* uti est frequentissima

ma, sic etiam variis modis adhibetur;
nempe pro

- a. *Juxta.* Sic Gen. XVI, 6. Exod. XIIII, 9. Psal. I, 3. &c.
- ē. *Versus.* Genes. XVIII, 28. Exod. VIII, 22. X, 12, 22 &c.
- γ. *Ad.* Genes. XXXVIII, 12. Exod. XX, 26. &c.
- δ. *Coram,* præcipue ante nomen פָּנִים. Exod. XX, 3. Deut. XXI, 15. Zach. III, ult.
- ε. *In.* 2. Paral. I, 1. Isai. XXXVIII, 20. Ezech. XXXVI, 11. &c.
- ζ. *Ex.* Exod. XXIII 13. Jerem. VII, 31. Ezech. XXVIII, 32. &c.
- η. *Erga.* Genes. XVIII, 16. 1. Reg. XX, 8. Psal. III, 7.
- θ. *Contra.* Num. XIIII, 2. Psal. II, 2. III, 2. ac plerumque, quum peccatum ejusque poena dicitur esse לְּ super, i. e. contra aliquem.
- ι. *Propter.* Gen. XXVI, 7. XXXVII, 8. Psal. VII, 8. &c.
- κ. *Pro.* Levit. III, 3. 2. Esd. III, 8.
- λ. *De.* Genes. XXXXI, 15. Isa. II, 1. Ezech. XII, 1. & in prophetis sæpius.
- μ. *Cum.* Exod. XXXV, 22. Levit. II, 2. III, 4. III, 11. XVIII, 26 &c. At ubi לְּ pro לְּ ne ponitur, uti Ezech. VIII, 5. per errorem factum est. Subin etiam

cum præfixa ם junctum redundat. Sic
 מעל a.

33. Præpositio תחת sub, subter alias etiam quandoque præpositiones designat

a. Locum. Maneat unusquisque sub se, i. e. in loco suo. Conf. Jos. V, 8. VI, 4. al. 5. Jer. XXXVIII, 9. &c.

b. Pro, loco. Posuit mihi Deus semen aliud pro תחת Abel. Conf. Genes. XXX, 2. Exod. XXI, 23. & alibi passim.

γ. Propter, eo quod. Prov. XXX, 21, 22, 23. alibi tamen in hac notione additur adhuc relativum אשר, Isa. LIII, 12. Deut. XXVIII, 47 &c.

ARTICULUS III.

DE PRÆFIXIS PARTICULIS.

ב ה ו כ ל מ

34. Particula præfixa ב præter primariam notionem in cum ablativo, adhuc notat

a. Inter. Accepisti dona ב inter homines &c.

b. Ad vel in cum accusativo בבורה ad robur culmen pertingat ב ad coelum. Sic שנה בשנה de anno in annum, & alibi passim.

γ. Contra. Manus ejus בכל contra omnes &c.

δ. Ex, de. Ad faciendum opus ב ex aere. Comedet

det ב' ex eo. Diliges Dominum ב' ex toto corde.

a. Pro. Loquar ב' pro te. Cibum emetis ב' pro pecunia &c.

z. Propter. An delebis ב' propter quinque.

ח. Per. Num ב' per solum Mosen loquutus est Deus. Sic sæpe in juramentis. ב' per meipsum juravi &c.

ט. Cum. ב' Cum gladio & arcu meo. ב' in te, i. e. tecum, tua ope, transgrediar murum. ב' cum baculo meo transivi, i. e. præter baculum nihil habebam.

י. Sive, vel tam, quam in repetitione. ב' tam de advenis. ב' quam &c.

י. Quum, postquam, si infinitivo addatar vid. Gram. n. 131.

ל. Quandoque sine notione post verba indicat dativum aut accusativum. Crediderunt ב' Domino. Circumvenit ב' me. Maxime in illis verbis, quæ hanc præpositionem post se postulant, post quæ ordinariere-
dundat. Comedite ב' panem meum &c.

מ. Nonnunquam etiam deficit, quod ex contextu maxime defumendum.

נ. Eleganter interdum cum vocibus indeclinabilibus jungitur pleonastice tantum ב' non ב' לא non ב' בין inter. ב' אטרם antequam. ב' מאד valde. ב' ער pro, propter. ב' עוד adhuc &c.

35. Præfixa ה' ordinarie articulum Ebræorum exprimit, qui aliquando emphasin simul importat; Videbo ה' ארץ terram hanc.

Nunc autem הַזֶּה hostis ille, &c. quod ex contextu maxime desumendum. Pro variata-
men constructione varias quoque notio-
nes induit. Sic

- α. Exprimit Relativum *qui, quæ, quod*. Si
verbis inpræterito aut participio addatur.
E. g. *vasa* הַהֵם *quæ obtulerunt*. Viri הַיְּשִׁיבִי
qui duxerant uxores. הַשֹּׁמֵר *qui custodit verita-*
tem. Rarius cum præpositione, e. g. *leva-*
vit cocus armum, וְיֵהָעֲלֶיהָ *quod super ipsum*
erat.
- β. Particulam vocandi הַקָּהָל *o congregatio!*
audite הַשָּׁמַיִם *o coeli!* & *audi* הָאָרֶץ *o terra!*
- γ. Adverbium interrogandi *an? num?* de
quo Gram. n. 121. In interrogationibus
affirmativis negat, in negativis vero af-
firmat. Sæpius tamen omnino deficit;
לֹא pro הֲאֵתָה *num tu es filius meus*. Sic לֹא
pro הֲלֹא Job II, 10. XIII, 15. XXXX,
20. al. 24. Psal. Ebr. CV, 28. & alibi:
quod contextus dabit.
36. De particula copulativa וְ vid. Lexicon
ad Genes. p. 41. variam tamen ejus signi-
ficationem præcipue contextus dabit.
Interim observandum, eam sæpius re-
dundare, aut deficere, quod iterum ex
contextu desumendum. Nonnumquam
etiam pro ea adhiberi videtur relativum
אֲשֶׁר aut præpositio עִם *cum*.
37. Præpositionis כְּ primaria notio est *sicut,*
tanquam: alias refert lexicon ad Genes. p.

69. In stilo vero sublimiori, & comparisonem poetica plerumque deficit, e. g. *catulus leonis Juda*, i. e. sicut catulus &c. conjuncta vero cum seq. præfixa **כַּ** similitudinem notat e. g. **כַּשֶּׁהָיָה** sicut fuerat. Item simpliciter *quum*, *quandoquidem*, **כַּשֶּׁהָפֹל** *quum eis extemplo supervenerit*.

38. De præfixa **ל** consulatur lexicon cit. p. 78. Sæpius redundat, ita ut nomen ei subnexum exponendum sit in casu recto, e. g. *fuit mihi* **לְאִשָּׁה** *in uxorem*, i. e. uxor facta est mihi. *Ero eis* **לְאֱלֹהִים** *in Deum*, f. Deus. Quo casu redundat, sicut etiam interdum post alias præpositiones, e. g. *quæ erant sub* **לְרִקְיעַ** *firmamento*; aut ubi pro conjunctione usurpatur, dividat inter *aquas* **לְמַיִם** & *aquas*. Sic vocibus indeclinabilibus præfixa ut plurimum est superflua. Nonnunquam e contrario aut omnino deficit; e. g. *sedes tua Deus* **עוֹלָם** (*in*) *seculum*; aut ex præcedenti membro est repetenda, ut: *Interpretatus est* **לָנוּ** *nobis somnia nostra*, **אִישׁ** (*pro* **לְאִישׁ**) *cuilibet juxta somnium suum* &c.

39. Maximi variique usus est particula **כִּי** seu **כִּ**. de qua etiam Lexicon p. 87. & Gram. n. 131. speciatim vero adhuc usurpatur pro

a. *Propter*, *eo quod*. **כִּי** *propter amorem* **כִּי־אֵין** *propter non esse* &c.

6. *Ante, de tempore.* מֵעוֹלָם *ante seculum ordinata cum* &c.
7. *Post.* מֵאַחַר *post finem dierum.*
8. *Ad, versus cum motu ad locum.* Gen. XIII, 11. *recessit* מִקָּדֶם *ad orientem.* Surrexit David מִבֵּעַל *ad Baalim, Juda.* Fugit מִמֶּרְחֶק *ad longinquum.*
9. *Apud.* מִן *apud montem.* Eritis innocentes מִיְהוָה *apud Dominum.* כָּל *apud omnes inimicos meos factus sum opprobrium.*
10. *In.* Fuit מִמָּחָרָת *in crastino.* Dividetis מִנְחָלָה *in hæreditatem.*
11. *Contra.* Perfide agit מִרְעָה *contra socium suum.*
12. *Interdum deficit, e.g. Si forsan defuerint (ex) quinquaginta justis quinque. Donec ulcisceretur se gens (de) inimicis suis* &c.
13. *Cum variis adverbiiis junctum plerumque redundat, sic* מִתַּחַת *sub.* מֵעַם *cum, vel ab.* מִשָּׁם *inde.* מֵעַבָּר *trans.* &c.

Plura de particulis tam separatis, quam conjunctis dabunt lexica, & imprimis Cl. SIMONIS lexicon manuale Hebraicum & Chaldaicum; STOCKII Clavis linguæ S. veteris testamenti; & præcipue NOLDII concordantiæ particularum Ebraicarum.

CAPUT III.

DE
SYNTAXI VERBORUM.

§. I.

DE

SIGNIFICATIONE VERBORUM.

40. **Q**uamquam Ebraei verba solum *simplicia*, quantum quidem ad formam, habeant; fuistamen *compositis* non destituuntur, quæ compositio fit per interjectam præpositionem inter *verbum* ac sequens *nomen* e. g. *ire ad locum*, i. e. adire &c. Apud Ebraeos igitur in compositis verbis id est speciale, ut præpositionem, quam aliaë linguæ verbo præponunt, hanc illi postponere, & nomini præfigere soleant. Sæpius tamen etiam in verbis simplicibus varii occurrunt idiotismi, & quidem

- a. Brevitatis causa unicum quandoque verbum pro duobus ponitur, quam figuram *metalepsin* aut *synthesin* vocant. E. g. Genes. XII, 15. *Capta est mulier in domum Pharaonis* i. e. capta & perducta est. *Mirati sunt homines illi, quisque ad proximum suum*, sc. respicientes alterutrum. ib. XXX, 33. & v. 34. *accepit fercula de eo, quod erat in conspectu suo, ad eos.* i. e. accipiens misit ad eos. Plura hujus idiotismi

exempla occurrunt. Genes. XV, 9, 10. Exod. XVIII, 2, 12. XXV, 2. XXVII, 20. XXIII, 18. Num. XVIII, 2. Esth. II. 16. 2. Paralip. XXXIII, 1. Efd. II, 62. &c. &c.

6. Verbum, quod actum alias completum significat, interdum inchoationem tantum notat. Sic 1. Sam. III, 21. *postquam revelasset se*, i. e. revelare se ceperat. 2. Sam. II, 10. *quum regnaret*, i. e. regnare cepisset.

7. Vice versa verba *inchoativa* complete quandoque sunt accipienda. Genes. XXXVIII, 23. *accipiat sibi*, i. e. acceptum retineat sibi. 1. Paral. XVI, 35. *congrega nos*, i. e. congregatos tene nos, ne dissipemur. Isai. LX, 11. *aperient portas tuas*, i. e. apertas tenebunt &c.

8. Res sæpe fieri de novo dicitur, quum continuatur solum, & accipit incrementum. Genes. III, 26. *ceptum est invocari in nomine* &c. i. e. cultus Dei insigniter fuit restauratus. Sed de hoc adhuc dubium. Deut. X, 8. *tempore illo separavit*, i. e. jam antea separatam confirmavit.

9. Verba actionis potestatem solum agendi quandoque notant. Genes. XVI, 10. *non numerabitur*, i. e. non poterit numerari. Exod. VIII, 15. *Extendi manum meam*, i. e. extendere potuissim. Sed & hoc alio modo explicatur. 2. Reg. V, 12. *nonne lavabo me*

me in illis ? i. e. nonne lavare me possem ?
 Job. VIII, 6. *qui commovet terram &c. i. e.*
qui commovere potest.

5. Verba actionis sæpe non actum, sed debitum aut officium notant. Gen. XX, 9. *opera, quæ non fient, i. e. quæ fieri non debuissent.* Psal. Ebr. XXXII, 8. *Instruam te in via hac, qua gradi de-beas.* Ezech. XXXIII, 2. *qui pascunt (i. e. pascere deberent) eos.*

7. Verbum, quod actum seu effectum alias indicat, de voluntate aut voto agendi non raro intelligendum est. Gen. XXIII, 38. *num ibis ? ibo. i. e. num vis ire ? volo.* Exod. XII, 48. *Si fecerit pascha, i. e. facere voluerit.* ib. XVI, 23. *quod coquetis, i. e. coquere vultis, coquite.*

8. Sæpe fieri dicitur, quod fieri tentatur solum. Gen. XXXVII, 21. *& eripuit eum, i. e. eripere conabatur.* Exod. VII, 18. *Et fecerunt similiter, i. e. facere tentarunt.*

10. Nonnumquam verba actionis consuetudinem agendi inferunt. Gen. VI, 21. *qui comeditur, i. e. comedi solet.* ib. XXVIII, 26. *non fiet sic, i. e. non solet ita fieri.* Deut. I, 44. *ut faciunt apes, i. e. ut facere solent. vel etiam occasionem.* Gen. XXXII, 38. *descendere facietis canitiem meam, i. e. dabitis occasionem mortis meæ.* ib. XXXIII, 5. *malo affecistis me, i. e. occasionem huic malo meo dedistis.* Exod. XXIII, 8. *munus excoecat oculos, i. e. ejus occasionem præ-*

præbet &c. vel denique *permissionem*. Gen. XXIII, 17. *pota me pauxillo aquæ*, i. e. per-
mitte, ut bibam. Job I, 21. *Dominus ab-*
stulit, i. e. auferri permisit. Isa. LXIII, 17.
al. LXIII, 3. *quare errare nos fecisti* (per-
misisti) . . *indurasti cor nostrum?* i. e. indura-
ri permisisti.

κ. Verba *potestatis* aliquando pro verbo *ju-*
ris ac *debiti* sumuntur, præsertim in ora-
tione negativa. Gen. XXIII, 50. *non pos-*
sumus eloqui bonum &c. i. e. non licet nobis
aliter loqui. Sic ib. XXXIII, 14. XXXIII,
32. XXXIII, 22. Item pro verbo *dif-*
ficultatis, Ruth. III, 6. *non possum redimere*,
i. e. difficulter possum. Sic Esth. VIII,
6. &c.

λ. Verbum *voluntatis* quandoque causam
simul & conditionem includit. Dan. III,
14. *Deus cui voluerit, dabit regnum*, vult au-
tem illud dare humiliantibus se ex seqq.
Sic etiam Rom. VIII, 18. *Cujus vult*, *mi-*
seretur, quod simul poenitentiae conditi-
onem includit, ex Exod. XXXIII, 4, 5,
19. ad quem locum respicit Apostolus
&c. quæ phrasis in Theologicis maxime
est observanda.

μ. Nonnulla verba quamdam etiam *qualita-*
tem, *adjunctum* aut *conditionem* indicant, E.
g. Ezech. XXVI, 14. *non ædificaberis ampli-*
us, i. e. in priore elegantia. I. Sam. X,
24. *vivat rex*, i. e. bene & feliciter vivat,
sit

- fit incolumis. Prov. XX, 9. *quis potest dicere*, i. e. quis vere dicere poterit? &c.
- v. Verba, quæ *fieri*, *esse*, aut *agere* significant, interdum non tam rei *essentiam*, quam ejusdem *notificationem*, & *prænuntiationem* indicant. Genes. XXVII, 37. *Domini- num eum constitui* . . *dedi ei* . . *fulcivi eum*, i. e. talia ei eventura prænunciavi. ib. XXXV, 12. *Terram dedi*, i. e. daturum me promisi. Sic *sanctifica mihi omne primogenitum* i. e. indica populo, ut sanctificet. *mundabit*, i. e. mundum declarabit &c. quod speciatim fit in verbo *נָתַן* pro *pronunciare* aut *docere* Deut. XI, 9. *dabis benedictionem*, i. e. pronuntiabis. ib. XIII, 1. *dederit tibi signum*, i. e. prænunciaverit. Prov. VIII, 9. *da sapienti*, i. e. doce sapientem.
- ξ. Res sæpius dicuntur *fieri*, quum factæ esse cognoscuntur. Job. V, 3. *execratus sum habitaculum*, i. e. jam execratum agnovi. Psal. Ebr. 51, 6. *ut justificeris*, i. e. ut justus agnoscaris. Ose. V, 15. *donec rei sint*, i. e. reos se agnoscant. Interdum etiam hæc verba opinionem aut imputationem inferunt: Genes. XXXXII, 30. *dedit nos*, i. e. reputavit nos. 1. Reg. I, 21. *ero ego & Salomon peccatores*, i. e. ut tales habebimur. Prov. III, 7. *ne sis sapiens in oculis tuis*, i. e. ne tibi ipsi videaris sapiens.
- o. Vicissim verba, quæ rei *appellationem* aut *notificationem* significant, subin pro rei *essen-*
sen

sentia aut productione usurpantur, qualia sunt
 קָרָא, *vocavit*, דִּבֶּר *dixit* &c. Isa. XXXXVII,
 5. *non vocaberis ultra domina regnorum, i. e.*
non eris ultra talis. ib. LVI, 7. *domus ora-*
tionis vocabitur, i. e. erit. Ib. lll, 3. *sanctus*
dicetur, i. e. erit. Amos. VI, 1. *nuncupati*
sunt praeipuum, i. e. praeicipui sunt. Psal.
 Ebr. 60, 5. *ostendisti populo tuo dura, i. e.*
reipsa dura ei exhibuisti &c. Sic *benedicere*
 & *maledicere* saepius idem notant, ac bo-
 num conferre, aut inferre malum.

π. Verba affirmantia quandoque adhibentur
 pro contrariis negantibus. Sic Genes. XXVIII,
 31. *videns, quod exosa esset, i. e. minus di-*
lecta. it. *Jacob dilexi, Esau odio habui, i. e.*
minus eum dilexi. Job. II, 6. *animam ejus*
custodi, i. e. vitam ei ne adimas.

ρ. Vice versa verba negantia saepe pro contra-
 riis affirmantibus ponuntur. Exod. XX, 7.
non habebit infontem, i. e. gravissime puniet.
 Lev. X, 1. *quod non praeceperat, i. e. quod*
prohibuerat omnino. Psal. Ebr. CVII, 38.
jumenta eorum non minuit. i. e. plurimum
auxit &c.

41. Quae specialem verborum significatio-
 nem spectant, his praecipue regulis con-
 tinentur:

α. Verbum activum habitum quandoque no-
 tat. Gen. II, 17. *moriendo morieris, i. e.*
mortalis eris. Exod. lll, 14. *scio, quod lo-*
quens loquetur, i. e. eloquens sit.

β. Subinde verba activa tribuuntur mandanti,
 pro-

procuranti aut etiam *permittenti* actionem. Gen. XXXXVI, 29. *Junxit Joseph currum*, i. e. jungi mandavit. 2. Sam. XII, 9. *Uriam percussisti*, i. e. percuti fecisti. Exod. VII, 3. *ego indurabo cor Pharaonis*, i. e. permittam, ut ipse se obfirmet. Vel etiam *consentienti*, 2. Sam. III, 30. *Joab & Abisai occiderunt Abner*, solus Joab occidit, sed Abisai consensit: vel *causam ponenti*. Dan. XII, 3. *qui justificant multos*, i. e. qui per verbum Dei annunciatum faciunt, ut justificentur. Ezech. XVIII, 31. *facite vobis cor novum*, i. e. adplicate media, quibus ego vobis cor novum faciam.

- γ. Verba *activa* sæpius *passive* sunt exponenda, præcipue in tertiis personis sine addito nominativo, aut in infinitivis etiam. Genes. XVI, 14. *propterea appellavit puteum*, i. e. appellatus est. Exod. X, 21. *& palpabit tenebras*, i. e. palpari poterunt. Et sic alibi, quamvis hæc etiam ad ellipsin nominis *quivis*, aut *aliquis* &c. possint referri. Sic in infinitivo Gen. III, 13. *major est iniquitas mea a sustinendo*, i. e. quam ut sustinere possim. Exod. VIII, 16. *propter enarrare nomen*, i. e. ut est enarretur &c.

42. Significatio verborum etiam ex eorum constructione cum aliis vocibus est desumenda. Unde observandum.

- α. Verba *ebraica intransitiva* præcipue eleganter

ter sæpe nomen cognatum, sive ejusdem significationis in accusativo adsciscunt, quo *vel* significati emphasis intenditur, Genes. XXVII, 33. *timuit timore magno*, i. e. maximo timore perculsus est, ib. XXX, 8. *luctationibus Dei luctata sum*, i. e. vehementer omnino luctata sum; atque hoc frequentissimum. *Vel* effectus aut objectum actionis innuitur. Genes. I, 11. *seminantem semen*, i. e. facientum semen. ib. VIII, 21. *odoratus est odorem*, i. e. acceptum habuit sacrificium.

6. Ex duobus verbis *finitis* & *conjunctis* sæpe alterum in infinitivo est exponendum, Genes. VIII, 10. *cepit Noe & plantavit vineam*, i. e. cepit plantare. Jos. VII, 7. *utinam voluissimus, & mansissimus*, i. e. utinam voluissimus manere &c. Plerumque tamen in hac constructione prius verbum per adverbium exprimitur Latinis. Genes. XXIII, 18. *festinavit, & demisit*, i. e. celeriter demisit. ib. XXV, 1. *addidit, & accepit*, i. e. rursus accepit; & sic ut plurimum verbum *אָדָם* *addidit* aut *שׁוּב* *reverti* cum alio constructum exponitur adverbialiter *rursus, iterum*; idque sive cum verbo finito, sive infinito. Genes. VIII, 10. *addidit dimittere*, i. e. rursus dimisit. Eisd. VIII, 14. *an revertemur ad irrita facienda mandata?* i. e. an rursus irrita faciemus? Sic in aliis quoque verbis Psal. Ebr. XXXIII,

3. *benefacite psallere*, i. e. bene psallite. Psal. Ebr. LXVIII, 38. *multiplicavit avertere iram*, i. e. multum avertit. Psal. CXIII, 5. *quis sicut Deus noster*, qui exaltat habitare, i. e. qui altissime habitat; & humiliat respicere, i. e. demisse, seu ad infima respicit. In quo sensu tamen infinitivus nonnunquam deficit Num. XIIII, 24. *Implevit post me*, i. e. ire, seu omnino sequutus est me. Conf. ib. XXXII, 11, 12. Deut. I, 36 &c.

- γ. Alias verbum finitum regit suum additum infinitivum cum aliqua emphasi & asseveratione in orationem affirmativa, atque ex eo format gerundium in *do*. Vid. Gram. n. 131. Genes. II, 16. *Comedendo comedes*, i. e. liberrime comedere poteris. ib. XXXVII, 33. *discerpendo discerptus est*, i. e. omnino, certissime. Quandoque etiam diversi verbi infinitivus sequitur, qui fere actionis continuationem notat, Genes. VIII, 3. *reversæ sunt aquæ eundo* & *revertendo*, i. e. continuo, magis magisque recedendo. ib. v. 7. *egrediebatur corvus egrediendo* & *revertendo*. i. e. continuo ibat & redibat, non tamen in arcam intrando, quod ex contextu patet. Sic etiam, quum loco infinitivi ponitur vel nomen: Jud. III, 24. *Fuit manus filiorum Israel eundo* וַיִּשְׁלַח & *dura*, i. e. perrexit indefinenter durior esse: aut participium 1. Sam. XVII, 41. *Ibat Philistæus incedens* & *adpropinquans*, i. e. continuo,

magisque adpropinquabat. In oratione vero negativa hic idiotismus fortissime negat, Gen. III, 4. *non moriendo moriemini.* i. e. nequaquam. Exod. V, 23. *liberando non liberaſti:* i. e. prorsus non, nullo modo liberaſti.

- Verba activa plerumque *accusativum* casum assumunt, vel nudum, vel interveniente particula אֶת aut alia. Quædam tamen verba varias particulas postulant; ut קָרָא, e. g. אֹתוֹ, *vocavit cum*, aut לוֹ *ei*, it. אֵלָיו *ad eum* אַחֲרָיו *post eum*. Verbum שָׁמַע sequente אֶת notat simpliciter *audire*; sequente vero particula ב, ל, aut אֵל ut plurimum est *auscultare*, vel *obedire alicui*. Verbum יָטַב *benefecit* modo אֶת modo ל post se habet. Quasnam particulas alia verba ament, usus maxime & lexica dabunt. Neque verba passiva *accusativum* aut sequentem particulam אֶת apud Ebræos respuunt. Genes. XVII, 5. *nec ultra vocabitur אֶת nomen tuum* 56. XXI, 5. *quum natus est ei אֶת Isaac*.

- Verbum substantivum *sum* הָיָה sive expressum sive intellectum plerumque post se habet particulam ב vel ל redundantem. Jud. XI, 35. *Tu es inperturbatoribus meis*, i. e. tu perturbas me. Sic *in sustentantibus*, i. e. sustentat. *in adjutoribus meis*, i. e.

ad-

adjutor meus. Genes. II, 24. *erunt in carnem unam*, i. e. una caro

43. De *enallage* verborum quod ad modos, genera &c plura exhibet Grammatica inter formas verborum variantes. Paucis adhuc notandum est

a. *Infinitivum* sæpe pro tempore finito eleganter adhiberi, Ezech. I, 14. *animalia currere & redire*, i. e. ultro citroque currebant. Exod. VIII, 15. al. 11. *adgravare cor suum*, i. e. adgravavit. Speciatim vero id frequens est pro *imperativo*, Exod. XX, 8. זָכוֹר *recordari diei*, i. e. recordare: nisi forte hæc ipsa *infinitivi* forma olim etiam *imperativo* fuerit usitata. Quandoque *infinitivus* pro *participio* aut *nomine* ponitur; מְגַלֵּל *magnificare*, i. e. magnificans. Psal. Ebr. XXXII, 9. *non intelligere*, i. e. non intelligentes. I. Reg. VIII, 52. *exaudies eos in omni invocare ipsos*, i. e. in omni oratione eorum. I. Paral. XVI, 37. *dicat omnis populus amen*, & *laudare*, i. e. laudem Domino.

b. *Imperativus futuri* locum cum emphasi obtinet Gen. XX, 7. *orabit pro te*, & *vive*, i. e. *vives*. Prov. IV, 4. *custodi præcepta mea & vivito*, *vives*. Hoc maxime fieri affolet in *imprecationibus* aut *prædictionibus*, e. g. *effunde iram in gentes: redde vicinis nostris &c.* i. e. *effundes*, *reddes*.

γ. Vicissim *futurum* sæpe pro *imperativo* reperitur, maxime in *præceptis negativis*, e. g. *non occides &c.* i. e. *non occide*. Impera-

tivus enim post *אֵל*, *לֹא*, *כִּי*, *פֶּן*, *אִם*, *אֲשֶׁר* *etiam*, *לְמַעַן*, *בְּעֵבֶר* *propter*, nunquam ponitur, sed ejus loco futurum adhibetur.

- δ. Nonnunquam *persona* quoque pro altera ponitur; quod alii *enallagen*, alii vero mendum potius librariorum dicunt. facile tamen illud ex contextu est eruendum.
- ε. Verbum a suo nomine sæpe discrepat in *numero*. dum nempe *plurale* jungitur cum nomine *singulari*, uti in *collectivis*. Genes. XXXIII, 13. *morientur omnis grex*. vel *singulare* copulatur cum nomine *plurali*, quod tunc distributive accipiendum. Gen. XXXV, 26. *hi sunt filii, qui natus est*, i. e. quorum quisque natus. Aliis vero nominibus, quæ solum *pluralem* admittunt, (supra n. 6.) ut plurimum jungitur verbum *singulare*, quum ibi sensus potius, quam terminatio nominis attendatur.
- ζ. Cum nomine *collectivo* eleganter verbum *singulare* in genere *feminino* jungitur, licet nomen sit *masculinum*. Exod. V, 16. *peccavit* (fem.) *populus* (masc.). Pro neutro vero uti in nominibus, sic in verbis quoque modo *masculinum*, modo *femininum* frequentant. Ezech. XII, 25. *verbum* *יֵעָשֶׂה* & fiet; non *תִּכְשַׁר* fem. differetur amplius (scil. quod dictum est). Nonnunquam etiam pro *feminino* *masculinum* usurpant, quum scilicet non tam *mulier*, quam *homo*,

homo, aut numerus potius & terminatio nominis quam sexus spectatur. i. Sam. XXV, 27. quam הָבִיא (mascul.) attulit ancilla tua. Conf. Ruth. I, 8. it. Esth. I, 20. omnes mulieres נָשִׁים יִתְּנוּ (masc.) dabunt. Sæpe tamen verbum sive in numero, sive in genere convenit cum uno ex duobus nominibus conjunctis, quamvis deberet cum altero: quod si neutri conveniat, referendum videtur ad aliud synonymum in præsentī nomine latens. Genes. III, 7. sin male, statim ad fores peccatum (fem.) cubans est (masc.) intelligi nimirum videtur synonymum mascul. אָחָז vel יָעַץ in nomine expresse אָחָז latens.

η. De participio observandum, quod mox supra (ε.) notatum de verbis. De reliquo considerantur ut nomina, eorum quoque terminationes & statum constructum assumunt.

CAPUT V.

DE ELLIPSI EBRAICA.

44. Ceteris figuris Grammaticalibus Ebraeorum omiſſis; quas erudite tractat Cl. GUARINUS T. II. Gram. Ebr. & Chald. præcipuam solum, & maxime in Scripturis usitatam paucis ex eodem exhibemus. Est autem *Ellipsis* (ἐλλειψις)

figura qua in sermone aliquid deficit, quod mente supplendum est. Tribus id modis contingit, quum vel in textu plane non extat; vel *implicite* solum continetur; aut denique sive ex antecedentibus, sive ex consequentibus est desumendum. Potissimum observanda sunt sequentia

- a. Nomen quod verbum vel præcedit vel sequitur est sæpius omissum. Genes XLIII, 20.

Et dedit (Abraham) *ei* (Melchisedecho) *decimas.* ib. XXXXI, 13. *me restituit*

(Pharaon) Psal. Ebr. L, 3. *tempestate commovebitur* (terra). Amos III, 7. *super quam*

non pluit (nubes, הָעָב) Exod. XXIII, 5.

relinques (rem tuam). 1. Sam. XX, 16.

וְעָפֵיגִית (foedus). 2. Sam. VI, 6. *extendit* (manum suam). Genes. III, 11. *maledictus* (exul) *a terra.* Sic *nono* (die) *mensis*

וְעָ. Frequens quoque est ellipsis nominis

מָקוֹם *locus*, præcipue post relativum אֲשֶׁר.

Jud. XVII, 8. *ad peregrinandum*, בְּאֶשֶׁר *in quo* (loco) *invenerit.* 2. Paralip. I, 4. בְּהִכְיָן

pro בְּמָקוֹם אֲשֶׁר הִכְיָן) *in loco quem paraverat ei.*

- b. Adjectivum quandoque deficit, ex contextu facile supplendum. Genes. XVIII,

11. *venerant in dies* (i. e. רַבִּים multos).

ib. XXXVI, 6. *abiit Esau ad terram* (אַחֶרֶת

alteram). Psal. Ebr. XXXIII, 13. *quis est*

homo qui vult vitam, (longævam) וְעָ *diligit*

dies (bonos), conf. 1. Petri III, 30. Prov.

XVIII,

XVIII, 22. *qui invenit mulierem (bonam) &c.*

γ. Sæpe etiam verbum aut participium est supplendum. Num. XVI, 28. *non ex corde meo* (confinxi ea), 1. Sam. XVIII, 3. *videbo quid* (respondeat). 1. Reg. XIII, 6. *missus sum ad te durum* (i. e. ad nuntiandum durum) Num. XXIII, 19. *Dominabitur ex Jacob* (ortus) Mich. V. 7. *tamquam imbres* (decedentes) *super terram*. Frequens præpripis est ellipsis verbi *שמר* *cavere*, ante particulam *אל* vel *ל* *ne*. Genes. III, 22. *nunc ergo* (cavendum), *ne forte mittat* &c. ib. XI, 4. XXVI, 7, 9. &c. Item verbi *דבר* *dicere*, dum aliorum verba referuntur, 1. Reg. XX, 34. Psal. II, 3. &c.

δ. Plures quandoque voces in uno membro deficiunt. 1. Paral. XVIII, 10. *vasa aurea* (in manu ejus fuerunt). 2. Reg. XXII, 18. *verba quæ audisti* (ventura quidem erant.) *quia autem emollitum est cor tuum* (non evenient). Jud. VI, 17. *quod tu loquaris mecum*. i. e. quod tu sis Deus, qui loquutus es mihi.

ε. In oratione continua sæpe posterius membrum deficit. Gen. XXX, 7. *Si inveni gratiam in conspectu tuo* (suppl. maneat adhuc mecum). 2. Sam. V, 8. *qui percusserit Jebusæum* (is erit princeps & dux). Jerem. XXXXVI, 18. *sicut carmelus in mari est* (sic veniet verbum hoc super Ægyptum.).

45. Ellipsis vocum ex contextu maxime, aut locis parallelis est desumenda; sunt tamen & alii modi, unde iste defectus possit suppleri. Nimirum

a. Nomen sive verbum omissum quandoque ex alia voce conjugata est eruendum. Genes. llll, 5. *exarsit Caino*, scil. ira *תִּרְוֶן* ex verbo *תִּרְוֶה*. id quod in hac phrasi semper contingit. Exod. XV, 1. *can- tabo*, scil. *שִׁיר* canticum Levit. llll, 2. *ani- ma quæ peccaverit* *תַּחַתָּא* contra omnia mandata Dei, quæ (scil. *הַטָּאוֹת* peccata) præcepit, ut non fierent &c. Num. XI, 14. *non possum solus ferre* *נִשָּׂא* (onus *מִשָּׂא*) totius populi. 1. Sam. XIII, 8. *Expectavit septem dies* *לְמוֹעֵד* juxta conditum tempus, quod Samuel (suppl. *יַעַר* con- dixerat) Psal. Ebr. LXXXllll, 10, *qui docet hominem scientiam* (non sciet?) Ose. I, 2. *sume tibi uxorem fornicationum*, *בָּנֵי לְוָדִי* filios fornicationum (i. e. *הוֹלֵךְ* genera).

b. Subinde vox omissa eruitur ex voce con- traria: Genes. XXXlll, 10. *ne quæso* (re- cuses, ex seq. voce, sed accipe). Psal. Ebr. LXV, 9. *egressus matutini* (temporis), *וְ* *vespere delectabis*, i. e. ingressus vespertinos, quod intelligitur ex egressu. Sensus: ho- mines tam mane ad laborem egredientes, quam vespere domum ingredientes de- lectabis. Psal. Ebr. LXXXllll, 11, *melior est dies una in atriis tuis super millia* (alibi scil. trans-

transacta) Prov. XVIII, 1. *melior est pauper, quam perversus labiis* (suppl. qui est dives).

γ. Interdum ex correlatis quoque ellipsis desumitur. Gen. L, 23. *nati sunt super genua Joseph, i. e. positi seu educati sunt super ejus genua.* Levit. XLIII, 4. *non polluet semaritus in populis suis.* i. e. Sacerdos maritus non polluetur ob uxorem, quam duxit e populo suo. Deut. XV. 12. *quum tibi venditus fuerit frater tuus Ebraeus, aut Ebræa,* (i. e. soror, ex correlato frater) &c.

δ. Nonnunquam vox omissa ex præcedente membro est repetenda. Genes. XXXIII, 5. *quod vitiaffet Dinam* (suppl. Sichem. ex præced.) ib. I, 30. *cunctis animantibus terræ omnem herbam viridem* (dedi). Amos VIII, 14. *Vivit Deus tuus Dan! & vivit* (Deus) *viæ Bersabæ.* Prov. XVII, 21. *qui gignit stultum, ad moerorem sibi* (eum gignit). ib. XXI, 10. *quum cessat litigium, etiam ignominia* (cessat) Frequens hoc præcipue est in particulis, quæ ex priori membro sunt supplendæ. e g. *non* Psal. VIII, 19. *non in finem oblivio erit pauperis, patientia pauperum* (non) *peribit.* Conf. 1. Sam. II, 3. Psal. Ebr. XXXXIII, 19. Prov. XXV, 27. XXX, 3. Isa. XXXVIII, 18. &c. *פן* Exod. XVIII, 21. *ne forte velit transcendere,* & (ne) *pereat.* Isai. VI, 10. *איכה & איך* quomodo? Psal. Ebr. LXXIII, 19. *quomodo facti sunt in desolationem?* (quomodo)

subito perierunt? Conf. Thren. I, 1. ubi ter repetenda est vox אִכָּה. It. כַּמָּה quoties? Iob XXI, 17. ubi in quolibet membro repetenda est: sic & in tribus sequentibus versiculis. לָמָּה quare? Psal. II, 1, 2. quare fremuerunt gentes, & (quare) populi meditati sunt inania? (quare) adstiterunt reges terræ? & (quare) principes convenerunt in unum? מַה quid? Joel I, 18. quid ingemuit animal? (quid) mugierunt greges? עַד-כֵּהָּ usquequo? Psal. III, 3. Filii hominum usquequo gravi corde? (usquequo) diligitis vanitatem? (usquequo) quæritis mendacium? Sic Psal. Ebr. LXXXVIII, 3. &c. Id ipsum etiam de pluribus vocibus omissis intelligendum, quæ subinde ex præcedentibus eruuntur. Num. XLIII, 22. quousque erit? (ex vers. præc. nidustus in petra). Jos. XXIII, 19. non poteritis servire Domino (i. e. si idola colueritis, ex præced.). Psal. Ebr. LXXXIII, 4. (ut) Passer invenit sibi domum . . . (sic anima mea desiderat invenire) altaria tua. Zach. XLIII, 18. quodsi familia Ægypti non ascenderit, nec super eos (erit pluvia, ex vers. præced.)

8. Aliquando ex sequentibus primum supplenda est vox omissa. Num. VIII, 5. celebrarunt pascha in primo (mense) Jos. III, 3. quando videritis arcam foederis . . . & sacerdotes . . . portantes eam (proficiscentes), vos quoque proficiscimini. Prov. XIII, 1. Filius sapiens

piens eruditioni patris (auscultat. ex seq.).
 Consulendi hic sunt etiam græci inter-
 pretes, cum paraphrasi Chaldaica, ac vul-
 gata nostra, quæ in pluribus voces istas
 suppleverunt. Cetera vero proprietati-
 bus & idiotismis linguæ, nonnulla etiam
 descriptoribus sunt tribuenda, quorum
 vitio sæpe factum videtur, ut una aut
 altera vox penitus excideret, quæ olim
 tamen in textu erat: de quo pluribus dis-
 ferit Clar. KENNICOTUS in *dissertat. de*
ratione textus ebraici Vet. Test. Insignis porro
 hanc in rem utilitatis sunt Rob. LOWTH
prælectiones de sacra poesi Ebraeorum cum no-
 tis Cl. Joh. David MICHAELIS. Reliqua
 usus & frequens lectio dabunt.

LIBER GENESEOS

CAPUT I.

Vers. 1.

Coelum (6.) *Deus* (43. ε) *creavit principio In*
 בְּרֵאשִׁית¹ בָּרָא² אֱלֹהִים³ אֶת⁴ הַשָּׁמַיִם⁵

et terram וְאֶת⁴ הָאָרֶץ⁶ :

1. *Nomen.* Quæst. 2. 7, α. 12, 6. 14, α. cum
 par-

particula ׁ §. III. Quæſt. 1, 5. 4, α.
Conf. Exam. ſecundi q. 1, α, γ. 3. 4.
10.

2. *Verbum.* radix. q. 11, 11. δ. 2, α. 5, α.
8, γ. 9, α. 10, α.

3. *Nomen.* q. 1. 7, α. 12, α. 14, γ, 9. pro
ſingulari conf. Exam. ſec. q. 8, 6. 11.
3.

4. *Particula.* q. 1, α. conf. lexicon pag. 17.
In altero ? partic. præfixa q. 4, δ.

5. *Nomen.* q. 14, 6. 1. 8, ζ. 12, α. cum
ן particula q. 4, γ. & Exam. ſec. q. 6.
2. 14.

6. *Nomen.* q. 1. 7, α. 14, α. cum ן parti-
cul. q. 4, γ. & Exam. ſec. q. 6, γ. 7,
α. 14. 18.

Vers. 2.

(erat) caligo & inanis & informis erat autem Terra

וְהָאָרֶץ חֲלָה וְהָאֲרֶץ חֲלָה וְהָאֲרֶץ חֲלָה וְהָאֲרֶץ חֲלָה

Dei Spiritus & abyſſi (12.α) *faciem super*

עַל-פְּנֵי תְהוֹמֹת רוּחַ אֱלֹהִים

aquas super movebatur

מְרַחֶפֶת עַל-פְּנֵי הַמַּיִם:

7. *Nomen.* ſupra n. 6. Deficiente accentu
diſtinctivo remanet tamen (ך) ex (ך)
or-

ortum, ad euphoniā. Quod in hoc nomine præced. ׀ frequens est.

8. *Verbum.* q. 11. II, ε. 2, α. 5, α. 8, γ. 9, α. 10,

ε. *Exam. sec.* 10, α. 14. 19. 20.

9. 10. *Nomina.* q. 8, ζ. 14, α. vid. in lexico. alteri præfigitur particula ׀. q. 4, δ.

11. *Nomen* q. 1. 7, α. 14, α. partic. præfixa ׀. n. 122. *Gram.* vid. ibid. n. 7. **

12. *Particula.* q. 2, γ. *Conf. lexicon* p. 109. *Exam. sec.* q. 9.

13. *Nomen.* q. 8, ζ. 14, γ. 12, α. 16, ε. 17, α. ε.

14. *Nomen.* q. 1. 7, α. *Exam. sec.* q. 4.

15. *Nomen.* q. 8, δ. 12, ε. 16, ε. 19, ε. *Exam.* II. q. 11.

16. *Verbum.* q. 1, α. 2, γ. 3. 4. δ. 9, α. 10, ε. 15. *conf. de nomine* q. 17, α, δ., & *Exam. sec.* q. 2. 6, γ. 7. ε.

17. *Nomen.* q. 8, ζ. 14, ε. a singul. inusit. ׀ conf. *lexicon.* cum ׀ partic. *Ex sec.* q. 6. 18.

Vers 3.

.lux est facta עֲלָ: lux(43γ) fiat: Deus ergo Dixit

: אָמַר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר יְהִי אוֹר׃

18. *Verbum.* q. 11, II, α. 2, α. *conf. n.* 165.

Gram. 5, ε. 6. 8, γ. 9, α. 10, α. *Ex. sec.* q. 15, ε. & nota ibid.

19. *Verbum.* supra n. 8. q. 5, ε. 8, γ. 9, α.

10. α. 15. conf. n. 202. † Gram. pro
יְהִי.

20. *Nomen.* q. 8, δ. 14, α.

21. *Verbum.* mox n. 19. cum partic. 1 n. 18.
& q. 7. de partic. it. Exam. sec. q. 6, γ.
7 ε. 10 α. 19. 9.

Vers 4.

: bona (esset) quod , lucem Deus autem Vidit

וַיִּרְאֵהוּ אֱלֹהִים²² אֶת־הָאֹר²⁴ כִּי־טוֹב²⁶

. caliginem inter & lucem inter Deus divisitque

וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים²⁷ בֵּין הָאֹר²⁸ וּבֵין

הַחֹשֶׁךְ²⁴ :

22. *Verbum.* q. 11, II, ε. 2, α. 5, ε. 8, γ. 10,
α. 15. loco יִרְאֵה. Conf. num. 202. Gram.
ה rejected, cum () sub præformativa
(י). & (ם) secundæ radicalis specia-
liter resolvitur in duplex (:), quorum
unum ponitur sub prima radicali , alte-
rum sub ם intelligitur. De ך partic. vid.
supra n. 18. conf. Exam. sec. q. 10 ε.

23. *Particula.* supra n. 4. conf. Ex. sec. q. 9,
α.

24. *Nomina.* supra n. 20, & 11. cum parti-
cula ה præfixa conf. Exam. sec. q. . 7, α.
& ε. Ubi notandum , daghesch forte ex
litera ה excidens plerumque compensa-
ri , non per vocalem magnam præceden-
tem , sed per methegh sive accentum eu-
pho-

phonicum tem expressum, quam intel-
lectum.

25. *Particula.* Radix פִּיֶּה . conf. lexicon
pag. 70.

26. *Nomen.* q. 8, δ. 14, α.

27. *Verbum.* q. 1, α 2. ε 3. 5, ε. 6. 8, γ. 9,
α. 10, α. 15. NB. generaliter observan-
dum, verba in *biphil* facile assumere in
secunda radicali (..) loco (') & vicif-
sim, ac sub præformativa futuri (—) vid.
Gram. n. 129. Conf. Ex. sec. quæst. 4, ε.
10, ε.

28. *Particula.* radix פִּיֶּה lex. pag. 20. In altero
præfixa ך per ך n. 123. Gram. etsi sequa-
tur tonus, modo non sit distinctivus,
(Gram. n. 45, III) quia ebraei reliquos
accentus tonicos non distinctivos haud a-
deo curant, quod passim liquet; quum
omnia unius constructionis membra sub
unico accentu tonico efferre soleant, us-
que ad proximum accentum distinctivum,
perinde ac si singulæ interjacentes vo-
ces per maqqeph essent conjunctæ (Gram.
n. 29.).

Vers 5.

caliginem עֲרָפֶל, diem lucem Deus nominavit עֲרָפֶל
וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאֹרֶךְ יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ עֲרָפֶל

dies mane fuit עֲרָפֶל, vespera fuitque : noctem(
nominavit) 23

קָרָא לַיְלָה וַיִּהְיֶה עֶרֶב וַיִּהְיֶה בֹקֶר יוֹם

. pri.

. primus
: אַחֵר
יִ

29. *Verbum.* q. 11, 11, δ. 2, α. 5, ε. 8, γ. 9, α. 10, α. Conf. de particula q. 7. & Syntax. n. 42, δ.

30. *Nomen.* supra n. 24. conf. de particula q. 4, α.

31. *Nomen.* q. 8, δ. 14, α.

32. *Verbum.* formatio ut supra n. 2. in פָּרָא conf. Ex. sec. q. 15, α.

33. *Nomen.* q. 7, α. 12, α. 14, α. 20. & Exam. sec. q. 13, γ. 18. 10, ε.

34. *Nomina.* q. 7, α. 12, α & c.

35. *Nomen.* q. 7, ε. 12, α. 22. & Ex. sec. q. 6, γ. 7, ε.

vers 6.

medio in firmamentum fiat Deus quoque Dixit

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי 36 רָקִיעַ 37 בְּתוֹךְ

aquas inter (16 γ.) dividens sit quod, aquarum

הַמַּיִם 38 וַיְהִי 39 מִבְּהֵיל בֵּין מַיִם

38. (38.) aquas

לַמַּיִם :

36. *Nomen.* q. 7, α. & quæst. mixt. 11.

37. *Nomen.* cum præf. ב. q. 8, δ. 16, ε. 17.

ε. conf. Gram. n. 79, 3°. ubi notandum, illam contractionem solum obtinere tunc,

quum

quum in illis nominibus aliqua facienda
esset vocalium mutatio, ob statum con-
structum, affixa &c.

38. *Verbum.* supra n. 19. cum præfixa י vid.
num. 123. Gram.

39. *Verbum.* supra n. 27. add. q. 4, δ. 9, α.
10, α.

Vers. 7.

divisit ע, firmamentum Deus Fecitque
וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־הַרְקִיעַ וַיְבַרֵּךְ 40

firmamentum infra (sunt) quæ aquas inter
בֵּין הַמַּיִם 41 אֲשֶׁר 42 מִתַּחַת לַרְקִיעַ

firmamentum supra (sunt) quæ aquas inter ע
וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר 43 מֵעַל לַרְקִיעַ

: ita est factumque

וַיְהִי־כֵן 44

40. *Verbum.* q. 11, II, ε. 2, α. 5, ε. 8, γ.
9, α. 10, α. 15. conf. gram. n. 202. cum י
convers. fut.

41. *Pronomen.* q. 2, γ.

42. *Particula.* q. 1, α. cum præfixa מ. q.
4, ε.

43. *Particula.* supra n. 12. conf. de parti-
cula q. 4, ε. & Ex. II. q. 7, α.

44. *Particula.* conf. lexicon in rad. כֵּן p.
71.

Vers 8.

fuitque ; Coelum firmamentum Deus nominavit Et

וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַרָקִיעַ שָׁמַיִם וַיְהִי

עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם 45 שְׁנִי :

secundus dies mane et vespera

45. Nomen. q. 8, ζ. 14, α. 22.

Vers 9.

infra aquæ congregentur Deus Dixitque

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים 46 יִקְוּ הַמַּיִם מִתַּחַת

unum locum ad coelum
הַשָּׁמַיִם 47 אֶל־ 48 מִקּוֹם אֶחָד

ita est factum 49, arida videatur 50

49 וְתִרְאָה 50 הַיַּבֶּשֶׁת וַיְהִי כֵן :

46. Verbum. q. 1, β. 11, ε. 2, β. 3. conf. nota. ib. 5, β. 6. 8, γ. 9, β. It. Exam. II. q. 6, α.

47. Particula. q. 1, α. 3, ε. radix אלה.

48. Nomen. q. 2. 5. 8, δ. 9, γ. Nota: Nomina ab initio per מ aucta sunt vel ex piel, vel biphil, & semper quidem ex postrema hac forma, nisi daghesch forte in 2da radicali litera lateat, vel sit expresum.

49. *Verbum.* Vid. anal. n. 22. conf. q. 2, β. 3. 5, β. 6. 8, γ. 9. 10, ε. conf. Exam. II. q. 7, β. & de Particul. q. 8.
50. *Nomen.* q. 2, 4. 7, β. habet enim hujus conjugat. characterem, seu daghesch f. in 2. radical. cum ה articulo anal. n. 5.

vers 10.

terra aridam Deus appellavit Et
אֶרֶץ לִיבִישָׁה 51 אֱלֹהִים וַיִּקְרָא

maria appellavit aquarum congregationem
יַמִּים 54 קָרָא 53 וַלְמִקְוֵה הַמַּיִם 52

. bonum (esset) quod Deus viditque
וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי טוֹב :

51. *Nomen.* anal. n. 50. conf. de partic. q. 4, α.

52. *Nomen.* Radix ut n. 46. anal. q. 2. 5, 8, ζ. 9, γ. 12, α. 16, ε. 17, α. conf. de partic. q. 4, α, δ.

53. *Verbum.* anal. n. 29. it. q. 5, α. Deinceps verba, quæ sunt ipsa radix, non adnotantur.

54. *Nomen.* q. 5. 8, β. 9, α. 14, γ. η. conf. Gram. n. 113.

Vers II.

terra (42, α) germinet Deus quoque Dixit,
וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים 55 תִּרְשָׁא הָאָרֶץ

Semen (ib.) seminificantem graminis herbam

56 רִשָּׂא 57 עֵשֶׂב 58 מִזְרִיעַ 59 וְרַעַ

feram arborem (עֵץ)

suam speciem juxta fructum facientem (8, δ.) frugi-
60 עֵץ 61 פֶּרִי 62 עֲשֶׂה פֶּרִי 63 לְמִינוֹ

עַל הָאָרֶץ 59 וְרַעַו 64 בּוֹ 64 עַל הָאָרֶץ
terra super (sit) se ipsa in (18, α.) semen cujus

.ita factum est

וַיְהִי כֵן :

55. Verbum. q. 11. II. δ. 2, ε. 3. 5, β. 6.

7. 8, γ. 9, α. 10, β.

56. Nom. ejusdem radicis. q. 5, Nota. 1.
7, α. 16. β.

57. Nom. q. 4. 7, α. 14, α. 15. nota: phra-
sis herba graminis vel vicissim hic notat om-
nis generis herbas, & gramina, tam ho-
minum, quam pecorum usibus destina-
ta.

58. Verb. q. 1, α. 2, ε. 3. 4, δ. 9, α. 10, α.
Exam. II. q. 11.

59. Nom. ejusdem rad. q. 4. 7, α. altero lo-
co conf. de nom. q. 18, α, δ. & de pronom.
q. 4, α, β. 5, α, γ. 6, α. 7, γ.

60. Nom. q. 5. 8, β. 9, α. 16, β.
 61. Nom. q. 8, ζ. 9, α. 14. α. 16, α.
 62. Verb. anal. n. 40. q. 4, δ. 9, α. 10. α.
 Exam. II. q. 15, α. sequente dagbesh forti copulativo, Gram. n. 20.
 63. Nom. q. 8, δ. rad. מין 14, α. 18. vid. anal. n. 59. cum ל præfixa.
 64. Pronom. q. 3, γ. nempe ב partic. præfixa cum pronom. ך affixo.

Vers 12.

seminantem graminis herbam terra ergo produxit

65 וַתּוֹצֵא הָאֲרֶץ דְּשֵׁא עֵשֶׂב מִזֶּרַע

*semen
cujus fructum facientem arborem & speciem suam juxta*
 זֶרַע (63) לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֹשֶׂה פֶרִי אֲשֶׁר

*(fuit) semen
bonum (esset) quod Deus viditque speciem suam juxta se in*
 וַרְעוּבוֹ לְמִינֵהוּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי טוֹב

Vers. 13.

tertius dies mane fuit & vespera fuitque
 וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם 66 שְׁלִישִׁי

65. Verbum. q. 13. II. β, δ. 2, ε. 3.
 nempe in quiesc. פִּי prima radicalis in ך
 conversa conjugationem hiphil indicat,
 tam in verbis, quam in nominibus 5, ε.
 8, γ. 9, α. 10 ε. Et de particul. q. 7.

66. Nomen. q. 2. 7, α. 12, α. 22.

Vers 14.

luminaria (43 s.) sint Deus insuper Dixit
 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי 67 מְאֹרֹת

diem inter dividendum ad coeli firmamento in
 68 בְּרִקְיעַ הַשָּׁמַיִם 69 לַהֲבַדִּיל בֵּין הַיּוֹם

signa in (42, s.) eruntque : noctem inter
 וּבֵין הַלַּיְלָה 70 יְהִי 71 לְאֹתֹת

(determinandos) annos ac dies in tempora statuta in
 72 וְלַמּוֹעֲדִים 73 וְלַיָּמִים 74 וְשָׁנִים :

67. Nomen. q. 2. 8, δ. 9, γ. 12, β. 13. 14, γ.

68. Nomen. anal. n. 36. it. q. 17, β. conf. de partic. q. 4.

69. Verbum. anal. n. 27. it. q. 4, γ. 5, δ. conf. de partic. q. 4. & Exam. II. q. 4, β.

70. Verbum. anal. n. 8. & q. 9, ε. 10, ε. Et de partic. q. 8.

71. Nomen. q. 8, δ, ζ. אֹהֶה 9, α. contracte in singul. אֹהַת pro אֹהֶה. conf. q. 12, β. 14, γ. it de partic. q. 4.

72. Nomen. q. 2. 8, γ. 9, γ. 12, α. 14, γ. cum duplici particula præfixa ׀ & ׀.

73. Nom. anal. n. 31. radix formæ (Gram. n. 47.) hujus vocis pro plurali est יָמָה quiesc. לָהּ. conf. q. 12, α. 14, γ.

74. Nom. q. 8, 2. cætera, ut mox dictum.

Vers 15.

coeli firmamento in luminaria (42, e.) Eruntque

וְהָיוּ לְמִאֲוֹרֹת בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם

ita factumque est. terram super illuminandum ad

75 לְהָאֵיר עַל־הָאָרֶץ וַיְהִי כֵן:

Vers 16.

luminaria duo

Deus fecit Et

וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת 76 שְׁנֵי הַמֵּאֲרֹת

magnum

luminare

: magna

77 הַגָּדֹלִים אֶת 78 הַמֵּאֲוֹר 79 הַקָּטָן

parvum

luminare

8

diei

dominium in

79 לְמִשְׁשַׁלַּת הַיּוֹם וְאֶת־הַמֵּאֲוֹר הַקָּטָן

לְמִשְׁשַׁלַּת הַלַּיְלָה וְאֶת 80 הַכּוֹכָבִים:

.stellas

8

noctis

dominium in

Vers 17.

coeli firmamento

in Deus

eas

Posuitque

וַיִּתֵּן 82 אֶתָּם אֱלֹהִים בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם

81

F 4

ad

. terram super illuminandum ad

לְהַאֲרִיךְ עַל הָאָרֶץ:

75. Verbum. q. 11, 11, γ. 2, ε. 3. 4, γ. 5, δ.

76. Nomen. q. 8, ζ. 12, α. 13, β. 17, α, β. 22, ε. vid. gram. n. 76. III.

77. Nomen. q. 7, α. 12, α. 14, γ, ε. Nota: licet præcedens nomen quod ad terminationem sit *femininum*, quod ad constructionem tamen est *mascul.* quod etiam in aliis contingit, quæ in *plurali* utraque terminatione *mascul.* & *femin.* gaudent.

78. Nomen. anal. n. 67. q. 12, α. 14, α. Patet in hoc nomine vis *formarum* nominum; quum enim hic *forma* sit ex conjugatione *bipbil*, non simpliciter notat *lucem* vel *lumen*, sed illud quod insuper adfert & causat *lucem*, nempe *luminare*.

79. Nomen. q. 2. 7, γ. Rad. מִשַּׁל. it. 12, β. 14, α. 17, α, δ. Nota: in *participiis*, & nominibus eorum formam habentibus utraque terminatio *feminina* ךְ & ךֿ pro-miscue adhibetur etiam in statu *absoluto*.

80. Nomen. q. 1. 4. 14, γ.

81. Verbum. q. 11, I, α. נתן. 12, α. 5, ε. 6, 15. vid. gram. n. 195, cc. & de Particula q. 7.

82. Pronom. Rad. אַתָּה. quod vid. in *lexico* ad Genes. h. v. אַתָּה est *particula*, quæ tantum ponitur cum *affixis* in casu *accusativo*,

tivo, & tunc vicem pronominis personalis sustinet. vid. gram. n. 86. nota b. accusat. plural. mascul. tertiæ pers.

Vers 18.

dividendum ad לילה, nocte in לילה die in dominandum ad Et

83 וַלְמַשָּׁל בֵּינָם וּבַלַּיְלָה וּלְהַבְדִּיל

Deus viditque caliginem inter לילה lucem inter

בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ וַיֵּרָא אֱלֹהִים

. bonum (esset) quod

כִּי טוֹב :

Vers 19.

quartus dies mane fuit לילה vespera fuitque

וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם 84 רְבִיעִי :

Vers 20.

aque (42, 4.) propullulent Deus dixitque

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים 85 יִשְׂרָצוּ הַמַּיִם

(6.) volatilia לילה, viventis animee (6) reptilia

68 יִשְׂרָצוּ 86 נִפְשׁוּ 87 חַיִּים 88 וְעוֹף

(43, 7.)

firmamentum (32, 6,) versus terram super volitent

89 יַעֲוֹפֹף עַל-הָאָרֶץ עַל-פְּנֵי רָקִיעַ

. coeli

הַשָּׁמַיִם :

83. *Verbum.* q. 1, α. 2, α. 4, γ. 5, δ. *Nota:* Infinitivus in *Qal* duplicem formam habet, nempe *מִסּוּר* & *מִסּוּר*; atque hæc posterior semper adhibetur, si adsint præfixæ particulae, altera vero in infinitivo absoluto &c. vid. gram. n. 157.
84. *Nomen.* q. 2, 4. 12, α. 22.
85. *Verb.* q. 1, α. 2, α. 5, β. 8, γ. 9, β.
86. *Nomina.* q. 4, 7, α. 14, α. alterum quod ad constructionem est generis fem. gram. n. 64.
87. *Nomen.* q. 2. 8, β. rad. *יָדָה*. it. q. 12, β. 13. *Nota:* siue verba siue nomina aut particulae ex deficientibus *י* (gram. n. 163) ortæ, si exciderit secunda radicalis litera, in tertia semper adsumunt *daghesch forte*, si post eam adhuc alia litera servilis, aut terminativa, vel affixum aut *פ* paragog. sequatur.
88. *Nomen.* q. 8, δ. 12, α.
89. *Verbum.* q. 11, II, γ. 2, γ. 5, β. 3. 6. 8, γ. 9, α. quodocunque verba vel defic. vel quiesc. *י* in secunda radicali deberent recipere *daghesch forte characteristicum*, nempe in conjugg. *piel*, *pyal*, & *hithpaal*; loco ejus literam tertiam radicalem repetunt siue geminant, ut facilius possit agnosci conjugatio; quum secunda radicalis *daghesch* recipere nequeat, utpote vel quiescens vel deficiens. vid. gram. n. 167.

Vers 21.

cetos Deus ergo creavit
 90 וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת-
 91 הַתַּיִם
 mag-

vivam animam omnem *magnos*
 הַחַיָּה וְאֵת 92 כָּל־נֶפֶשׁ

aquæ pullularunt quam , reptantem
 הַמַּיִם 93 הִרְמִישָׁת אֲשֶׁר 94 שָׂרְצוּ

alæ (3, α.) volatile omne , suas species juxta
 95 לְמִינֵהֶם וְאֵת כָּל־עוֹף כָּנָף

. bonum (esset) quod Deus viditque suam speciem juxta
 לְמִינֵהוּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב :

Vers 22.

fructificate dicendo Deus eis benedixit Et

96 וַיְבָרֶךְ אֶת־הָאֱלֹהִים 97 לֵאמֹר 98 פְּרוּ

aquas replete , estote multi
 98 וַרְבוּ 99 וּמָלְאוּ אֶת־הַמַּיִם (14)

. terra in sint multa volatilia ac , maribus in
 בַּיַּמִּים וְהָעוֹף 100 יִרְבַּ בָּאָרֶץ :

Vers 23

.quintus dies mane fuitque vespera Fuitque
 וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם 101 חַמִּישִׁי :

90. Verbum. Rad. n. 2. anal. formatio ut n.

29. anal.

91. Nomen. q. 1. 7, β. 12, α. 14, γ. cum

(.) defic. (gram. n. 7.) Nam & qui-

escentes sæpe omnino excidunt.

92. *Particula.* rad. ללך. Exam. II. q. 9, α. 12.

Nota: hæc figura (ך) semper est vocalis brevis (o), si inter eam & immediate sequens scheva simplex aut compositum, sive expressum sive subintelluctum (gram. n. 34) nullus adest accentus.

93. *Verbum.* q. 1, α. 2, α. 4, δ. Et de *Nomine* q. 12, β. 14, α. 17, δ.

94. *Verb.* anal. n. 85. q. 5, α. cætera ut ibid.

95. *Nomen.* anal. n. 63. it. q. 14, β. 18, β, γ. Et de *Pronomine* q. 4, α, δ. 5, β, ε. 6, α. 7, γ. *Nota:* etiam hic deficit ך post (ך) quiescens.

96. *Verbum.* q. 1, α. 2, γ. 3. 5, β. 8, γ. 9, α. 15. it. Exam. II. q. 6, α, γ. 7, α. 15, β.

97. *Verbum.* anal. n. 18. & q. 4, γ. 5, δ. Et de *Particula* q. 4, α.

98. *Verba.* q. 11, 11, ε. 2, α. 4, β. 8, β. 9, ε.

99. *Verbum.* q. 11, 11, δ. cetera ut præcedentibus verbis.

100. *Verbum.* ut mox n. 98. anal. & q. 5, ε. 8, γ. 9, α. 10, α. 15. vid. gram. n. 202.

101. *Nomen.* q. 2. 7, α. 12, α. 22.

Vers. 24. מִיָּדָהּ (juxta speciem suam). *Nomen.* anal. n. 63. conf. de *Pronom.* q. 4, α. 5, α. 6, β. 7, γ. *Nota.* ך affixum fem. in hoc

hoc distinguitur ab ׀ terminatione *femina*, quod illud semper fere in se *mappiq* habeat.

וַחֲיֵיתוּ (& bestiam). Nomen. anal. n. 87. & q. 16, β. 17, α, γ. ׀ enim superflue est a fine adjectum sive *paragogicum*, & pro (׀) vel pro (׀) *scheva* positum. conf. Exam. II. q. 6, γ. 7, β, & quoad *Syntax* in nominibus hujus versiculi n. 6.

Vers. 26. נַעֲשֶׂה (faciamus). Verbum. anal. n. 40. it. q. 8, α. 9, β. quoad vocales *præformativæ* vid. gram. n. 128 & 129.

בְּצִלְמֵנוּ (in imaginem nostram) Nomen. q. 1. 7, α. 14, α. 18, δ. cum pronom. נִי q. 4, α. γ. 5, β, γ. 7, α.

בְּדְמוּתֵנוּ (quasi similitudinem nostram). Nomen. q. 2. 8, ζ. 12, β. 14, α. 18. cum *præfixa* כּ. de *Syntax* vid. n. 3, α.

וַיִּדְדוּ (Et dominantur). Verbum. | q. 11, II, ε. 2, α. 5, β. 8, γ. 9, β. & Exam. II. q. 4, β. 5. & *Syntax*. n. 43, ε. refertur enim ad אָדָם Nota. quoties *daghesch* immediate sequitur post *scheva* sub præcedente litera positum, lene est; unde bene attendendum, ne pro forti *characteristico conjugationum* subinde accipiatur.

בְּדִגְתָּ (In pisces *Syntax*. n. 6.). Cum *particula* כּ. Nomen. q. 8, ζ. 12, β. 14, α. 17, α, β.

הֹרֵמֶשׁ (reptans). Verbum. anal. n. 93. q. 10, α.

Vers.

Vers. 28. לָהֶם (*eis*). *Pronom.* q. 2, α. 3, γ. mascul. plural. Sic & לָבָם *vers. seq.*

וּבְכַשְׁתָּהּ (& *subjicite eam*). *Verbum.* q. 1, α. 2, α. 4, β. 8, β. 9, β. 16, 18. & de *Pronom.* q. 5, α. 6, β. *Nota:* vocalis (וְ) pro ׀ sæpe alternat, gram. n. 79.

וְיָדְדוּ (& *dominemini*). *Verbum.* supra *vers. 26.* formatio ut n. 98. anal.

Vers. 29. הִנֵּה (*Ecce!*) *Particul.* rad. הִנֵּן , sub quo vid. in lexico.

נָתַתִּי (*dedi*) *Verb.* q. 11, I, δ. 2, α. 5, α. 8, α. 9, α. vid. gram. n. 195, cc.

זֹרַע (*seminans*). *Verbum.* anal. n. 58. it. q. 2, α. reliqua ut l. c.

זֶרַע (*semen*). *Nomen.* anal. n. 59. Exam. II. q. 18.

יְהִיָּה (*erit*). *Verbum.* anal. n. 19. hic formatio est regularis.

לֶאֱכֹלָה (*in cibum*). *Nomen.* q. 2. 7, α. 12, β. & Exam. II. q. 12. 10, β.

Vers. 31. מְאֹד (*valde*). *Particula.* rad. מְאֹד . conf. de *Nomine* q. 19, β.

הַשִּׁשִּׁי (*sextus*). Rad. שִׁשׁ deficiente secunda radicali, unde formatur ut defic.

וְ. *Nomen.* q. 12, α. 14, α. 22.

CAPUT II.

Vers. 1. וַיְכַלּוּ (*Perfecti, absoluti sunt*). *Verbum.*

q. 11, II, s. 2, δ. 3. 5, β. 8, γ. 9, β. Exam. II. q. 6, γ. 7, β. 10, α. Præcedente ׀

conversivo futuri plerumque fere excidit daghesch

gheseh forte ex י praeformativa futuri quæ *scheva* obtinet.

צבאם (*agmen eorum*). Nomen. cum affixo pronom. ם q. 5, β. 6, α.

Vers. 2. ויכל (*& perfecerat*). Verbum. ut mox supra vers. 1. q. 2, γ. 5, β. 8, γ. 9, α. 15. vid. gram. n. 205. quum ergo secunda radicalis ל fiat ultima litera, amittit suum *dagbesh* forte characteristicum in *piel*; ultimæ enim literæ illud rarissime recipiunt, nisi saltem secum habeant vocalem aliquam expressam.

מלאכתו (*opus suum*). Rad. מלאך. q. 2. 7, γ. 12, β. 14, α. 18, α, γ, δ. Est enim formæ ממלכה, unde juxta gram. n. 95. II. procedendum. נ autem in medio fit *quiescens*, uti alias sæpe (vid. anal. n. 1.), quare suam vocalem sub præcedentem literam rejicit, & hæc quoque suam sub primam.

וישבת (*Et requievit*) Verbum. q. 1, α. 2, α. 5, β. 8, γ. 9, α. Exam. II. q. 4, β.

Vers. 3. ויקדש (*Et sanctificavit*) Verbum. q. 1, α. 2, γ. 3. 5, β. &c.

לעשות (*ad faciendum*) Verbum. anal. n. 40. q. 4, γ. 15. vid. gram. n. 202. ante notas in fine. Est hæc forma נ infinitivis nominascens, aut in gerundium transeuntibus vel cum affixis in quies. נ maxime familiaris in omnibus conjugg. vid. vers. seq. hoc ipso verbo עשות

Vers. 4. אֱלֹהִים (*hæ*). Pronom. q. 2, β. pluralis. Exam. II. q. 13.

תּוֹלְדוֹת (*generationes*, i. e. *recensiones* vel *ordo generationum*) Nomen. q. 2. 8, γ. 9, γ. 12, β. 14, β. 17, β.

בְּהִבְרָאם (*in creari eos. i. e. dum crearentur*).

Verbum. anal. n. 2. q. 2, β. 3. 4, γ. 16. 17, β. cum præfixa בְּ,

יְהוָה (*Dominus*, *Deus*). Nomen Dei essentiam primariam denotans, τετραγράμματος seu quatuor literarum, & ineffabile dictum, quod Judæi illud pronunciare ausi non fuerint; unde pro eo adhuc legunt אֲדוֹנַי, cujus etiam vocis vocales adscriptas retinet: Vid. lexicon sub radice יְהוָה p.

39.

Vers. 5. יִצְמַח (*germinabit*) Verb. q. 1, α. 2, α. 5, β. 15. Exam. II. q. 18. Nota: literæ gutturales, præcipue ח & ע, in verbis tertiæ radicales, antese loco aliarum vocalium adsumunt sæpius (*־*).

הִמְטִיר (*pluere fecit*). Verb. q. 1, α. 2, ε. 3, 5, α.

אֵין (*nullus*). Nomen. q. 8, δ. 14, α. rad.

אֵין. hæc vox non est confundenda cum alia אֵין unde? a rad. אֵין. conf. Syntax. n. 24, α.

לְעֹבֵד (*ad colendum*). Verb. q. 1, α. 2, α. 4, γ. 5, δ.

Vers. 6. יָאֵר (*εῖ vapor*). Nomen. rad. יָאֵר q. 8, δ. hic accipitur pro nube ex vapore coalita, & imbres effundente; neque enim

nim fons aut vapor potuisset irrigare omnem superficiem terræ.

יָעָלָה (*ascendit*). Verb. q. 11, II, ε. 2, α. 5, β. videtur hic rursus ex priori versu intelligi particula טָרַם *antequam*, scilicet vapor ascenderet, & irrigaret. conf. Syntax. n. 45, δ.

וַיִּשְׁקֶה (*irrigavit*). Verb. q. 11, II, ε. 2, ε. 5, α. 8, γ.

Vers. 7. וַיַּצֵּר (*Et formavit*). Verb. q. 11, II, β. 2, α. 5, β. 15. Exam. II. q. 15, β. Nota: in quiescentibus פִּי prima radicalis interdum remanet juxta gram. n. 166. utpote alias quiescens.

וַיִּפֹּחַ (*Et inspiravit*) Verb. q. 11, I, α. reliqua ut in priore verbo.

בְּאַפִּי (*in nares, seu faciem ejus*). Nomen, radix אָפַךְ, quod hic secunda radicali } omissa formatur ut defic. י. conf. q. 14, β. 18, γ. & de pronom. q. 5, α, δ. 6, α. 7, γ.

נִשְׁמַת (*spiraculum*). Nom. q. 2, 7, α. 12, β. 14, α. 17, α.

חַיִּים (*vitæ*) Nom. anal. n. 87. it. q. 12, α. 14, γ. occurrit hæc vox in sensu vitæ plerumque in forma plurali.

Vers. 8. וַיִּטֵּעַ (*Et plantavit*). Verbum. formatio ut supra v. 7. in voce וַיִּפֹּחַ.

גֵּן (*hortum*). Nomen. q. 8, β. 14, α.

מִקְדָּם (*versus orientem*). Nom. q. 7, α. cum particula præfixa מִ. conf. Syntax. n. 39, δ.

וַיִּשְׁקֶה

וַיִּשֶׂם (*Et collocavit*). Verb. q. 11, II, γ.
2, ε. 4, β. 15. Exam. II. q. 15, β.

שָׁם (*ibi*). Particula loci. rad. שָׁמָּה.

Vers. 9. וַיַּצְמַח (*Et germinare fecit*). Verb. q.
1, α. 2, ε. 3. 5, β. 6. 15.

נִחְמָד (*desiderabile*). Verbum. q. 1, α. 2, β.
3. 4, δ. 9, α. 10, α. conf. gram. n. 146,
a.

לְמַרְאָה (*visui*). Nomen. q. 2. 8, ζ. 9, γ.
14, α. cum præfixa לְ.

לְמֵאֵכָל (*cibo*). Nom. q. 2. 7, γ.

בְּתוֹךְ (*In medio*). Nom. q. 8, δ. rad. תָּוֹךְ.
14, α. 17, β. vid. gram. n. 79, 3°. No-
ta : dicta l. c. vocalium contractio in du-
abus istis formis locum tum solum ha-
bet, quum alias ob causas ordinarias fa-
cienda esset vocalium mutatio, non etiam
alibi.

הַדַּעַת (*scientiæ*). Nom. rad. יָדַע. q. 2. 12,
β. 14, α. 16, β.

וְרָע (& *mali*). Nom. q. 8, δ. 12, α. cum
præfixa וְ.

Vers. 10. יָצָא (*exit*). Verb. q. 2, α. 4, δ.
vid. anal. n. 65.

לְהַשְׁקוֹת (*ad irrigandum*). Verb. vid. vers.
6. verbo ultimo, & q. 4, γ. 5, δ. 15.

וּמִשָּׁם (& *exinde*). Particula supra vers. 8.
cum præfixis וְ & מִן.

יִפְרָד (*dividitur*). Verb. q. 1, α. 2, β. 3.
5, β, γ. Exam. II. q. 6. 5.

לְאַרְבָּעָה

לְאַרְבַּעָה (*in quatuor*). Nom. q. 2. rad.

רָבַע. 7, γ. 14, α. 22, ε.

רָאשִׁים (*capita, initia*). Nom. q. 1. 12, α.

14, γ, θ. conf. lexicon h. v.

Vers. 11. שֵׁם (*Nomen*). Nom. q. 8, ζ.

הִסְבִּיב (*circumfluit*). Verb. q. 11, I, β. 2,

α. 4, δ. 10, α.

Vers. 12. זָהָב (*aurum*), Nom. q. 17, β.

cum praeſixa ךְ.

הָהוּא (*illius*) Pronom. q. 1, α. 2, α. 3,

β. femin. sing. cum ה articulo & nota ge-
nitivi casus; subinde enim casus obliqui pro-

nominum formantur per literas ה, ל,

aut מ vel ב casui recto praeſixas. vid.

gram. n. 69.

הַבְּדִלָּה (*bdellium*) Nom. q. 3. vid. lexi-

con rad. בְּדָל.

Vers. 14. הַהֹלֵךְ (*qui vadit*. Syntax. n. 35, α.)

Verb. q. 1, α. 2, α. 4, δ.

קִדְמָה (*ante i. e. ad orientalem plagam*).

Nom. q. 7, α. 12, β. 17, α.

Vers. 15. וַיִּקַּח (*Et sumſit*). Verb. q. 11, I,

α. 2, α. 5, β. 8, γ.

וַיִּנְחָהוּ (*collocavit eum*). Verbum. q. 11,

I, α. נָח. q. 2, ε. 5, β. 16. 18. cum (.)

deficiente.

לְעִבְדָּהּ וּלְשָׁמְרָהּ (*ad colendum & custodien-*
dum eum). Verba. q. 1, α. 2, α. 4, γ. 5, δ.

16. 17, α. Exam. II. q. 12. 10, β.

Vers. 16. וַיִּצַּו (*Et praecepit*). Verb. q. 11, II, ε.

formatio ut supra vers. 2. in אָכַל וּבִלָּל.

(comedendo comedes. Syntax. n. 42, γ.).

Verba. q. 11, II, α. 2, α. primum q. 4, γ.

5, δ. pro secundo q. 5, β. 8, β. 9, α.

Vers. 17. מִמֶּנּוּ (ex eo). Pronom. q. 2, α. 3, ε. singul. masc. 3. perf.

אָכַלְתָּ (comedere te). Verbum. ut mox præced. vers. conf. q. 16. 17, α. Exam. II.

q. 12. 10, β.

מוֹת (moriendo). Verb. q. 11, II, γ. 2, α.

4, γ. 5, δ. alternante ך pro ך gram. n. 200.

תָּמוּת (morieris. Syntax. n. 41, α.) idem verbum. q. 5, β. 8, β. 9, α.

Vers. 18. הָיִיתָ (esse). Verb. q. 11, II, ε. 2, α.

4, γ. 15. conf. anal. cap. II. v. 3, nota

ultima. de phrasi: non est bonum, vid. Syntax. n. 40, ε.

לְבַדּוֹ (in solitudine sua, i. e. solum). Nom.

q. 8, β. 14, α. 18.

אֶעֱשֶׂה-לָּהּ (faciam ei). Verb. vid. anal. cap.

I, v. 26. conf. q. 9, α. & gram. n. 35. al-

terum pronomen. q. 2, α. 3, γ. Exam. II.

q. 6. & 7. circa finem.

כְּנִגְדּוֹ (quasi conspectum ejus). Nom. q. 7,

α. 18, δ. cum præfixa כְּ: ad verbum: qua-

si conspectum ejus, i. e. in quo seipsum qua-

si valeat conspicere, seque agnoscere, si-

ve, quod idem est, perfecte ipsi simile in na-

tura.

Vers. 19. וַיָּבֵא (Et venire fecit). Verbum. q. 11,

II, γ, δ. 2, ε. 5, β. 8, γ. 15.

לְרֵאוֹת

לִרְאוֹת. (*ad videndum*) Verb. anal. n. 22. q. 4, γ. 5, δ. 15.

מַה (*quid*) Pronom. q. 2, δ. neutrum. Exam. II, q. 6 7. in fine.

שְׁמוֹ (*nomen ejus*). Nom. anal. cap. II, v. 11. conf. q. 18, δ. Pro nomine שְׁמוֹת (*nomena*) vers. seq. conf. q. 12, β. 14, γ.

Vers. 21. וַיִּפֹּל (*immisit, incidere fecit*). Verb. q. 11, I, α. 2, ε. 5, ε.

תִּרְדָּמָה (*soporem*). Nom. q. 2. 7. 12, β. Exam II. q. 4, β.

וַיִּשָּׁן (*obdormivit*). Verb. q. 11, II, β. 2, α. 5, ε. 15. Exam. II. q. 18.

אַחַת (*unam*). Nomen. anal. n. 35. & q. 12, β. contracte pro אַחַדַּת

מִצְלָעָתוֹ (*ex costis ejus*) Nomen. q. 2. 12, β. 14, γ. 18, δ. cum præfixa צ.

וַיִּסְגֵּר (*inclusit*) Verb. q. 2, α. 5, β. Exam. II. q. 4, β.

תַּחַתָּנָה (*pro ea*). Particula. q. 2, δ. affixum נָה vid. gram. n. 215.

Vers. 22. וַיִּבֶן (*Et ædificavit*). Verb. q. 11, II, ε. 2, α. 5, β. 15. & anal. n. 100.

לְאִשָּׁה (*in mulierem*) Nomen, quod in lexico ad genes. subradice אִשָּׁא Nominis; est autem femin. a mascul. אִישׁ vir, alternante (.) cum seq. daghesch forti pro (י.) gram. n. 79. alii positum volunt pro אִשָּׁה a rad. אִשָּׁ, eliso י. uti dicitur אִשָּׁה pro אִשָּׁה, neutrum invita analogia; prior tamen derivatio magis firmatur ex vers. seq. ubi ideo

dicitur אִשָּׁה mulier seu virago, quia מֵאִישׁ
de viro sumpta est.

וַיָּבֵאָהּ (Et venire fecit eam) Verbum supra a-
nal. cap. II, v. 19. in forma regulari,
conf. de verbo q. 16, β. 18. deficiente
jod.

Vers. 23. זֹאת (hoc, vel hæc). Pronom. q. 2,
β. femin.

מֵעַצְמִי (ex ossibus meis). Nom. q. 12, α.
14, γ. 18, γ. aum præfix. ׀

מִבְּשָׁרִי (ex carne mea). Nom. q. 18, α, δ.
cum eadem præf.

יִקְרָא (vocabitur, erit Syntax. n. 40, o) Verb.
anal. n. 29. conf. q. 2, β. 3.

מֵאִישׁ (ex viro). Nomen, de quo mox su-
pra, mascul. a rad. אִשׁ, sed formæ quiesc.
עִי. cum præfixa ׀.

לָקַחָהּ (sumpta est). Verbum. q. 1, α. 2, δ. 5,
α. 8, γ. 10, β. 15. Exam. II. q. 6, γ. exci-
dit enim daghesch forte etiam ob subjectum
scheva compositum; quamvis illud hic
nonnulla exemplaria exprimant.

Vers. 24. יַעֲזֹב־ (relinquet) Verbum. q. 1, α. 2,
α. 5, β. Exam. II. q. 9, α. 12.

אָבִיו (Patrem suum). Nomen. q. 8, ζ. 14,
α. 18, ε. nempe vox hæc adsumit prius
adscititium, & dein primum affixum.

אִמּוֹ (matrem suam). Nom. q. 8, β. 14, α.
18, δ. vid. gram. n. 113.

בְּאִשְׁתּוֹ (in uxore sua). Nomen. rad. formæ
אִשָּׁה quiesc. לה. forma regularis אִשָּׁה.

conf. de nom. q. 12, β. 18, α, δ.

Vers.

Vers. 25. וַיְהִי (*Et fuerunt*). Verb. anal n.

21. conf. q. 9, 6.

שְׁנֵיהֶם (*ambo ipsi*) Nomen. q. 8, 3. 12, α.

14, β. 18, β. γ. Et de pronom. q. 5, β, δ. 6, α.

7, γ.

עֲרוּמִים (*nudi*). Nomen. q. 1, α. 12, α. 14,

γ. daghesch forte post vocalem longam hic

per errorem amanuensium insertum, vel

alternat pro (ך), quod subinde ex ך

oritur. gram. n. 79.

יִתְבַּשְׁשׁוּ (*erubescere solebant*) Syntax. n. 40, α.

quod præcipue in futuris absolute positus

fieri solet). Verb. q. 11, II, γ. בָּרַשׁ. 2, α.

3. 5, β. 8, γ. 9, β. 10, α. 15. Exam. II. q.

15, δ. Pro (ך) sub primo ש alternat (ך)

in singulari (gram. n. 211.), quod in plu-

rali in (ם) mutatum, ob accentum retractum

transit in (ך). ib. n. 43.

CAPUT III.

Instituta hoc modo capitum præcedentium analysi potissima jam habebitur regularum grammaticalium, præcipuarum saltem notitia, ut juxta illas vocem obviam in sua principia resolvere facile quis possit. Unde deinceps voces difficiliore duntaxat & magis anomalas resolutas dabimus.

Vers. 1. וְאֵל. Particula. radix. וְאֵל. hic cum

seq. particula וְ conjuncta vulgo inter-

rogative exponitur, cur, etiamne, num ve-

rum

rum quod &c. Forte tamen non omnino nulla est cl. *Christ. KOERBERI* conjectura, qui vocem hanc deducit a radice *תָּנַן* coxit, metaphorice pensitavit, eamque exponit ut sit *res probe ponderanda & penitus examinanda*; quæ significatio Job, IV, 18, 19. & Psal. XVI, 9, 10. egregie servit, nec hic loci emphasi careret, quasi diceret *serpens: rem probe perpendendam! quod dixerit &c.*

Vers. 3. תָּנַן (*tangetis*, Syntax. 43, γ.).

Verb. q. 11, I, α. 2, α. 5, β. 8, β. 9, β. Exam. II. q. 6. 5.

נָּ (ne) Particula. rad. תָּנַן. Syntax. n. 24.

η. non semper dubitantis est (ne forte), sed & quandoque affirmantis (ne omnino).

תָּמַנָּ (moriamini) Verb. anal. cap. II, v.

17. & q. 9, β. 15. vid. gram. n. 188 K.

ubi tamen regula de tono ad penultimam

ob γ paragogicum retracto non subsistit, sed

hic potius vice versa ad ultimam pro-

ducitur in quiesc. γ. ut in hac voce li-

quet; unde etiam vocalis longa sub præ-

formativa corripitur, sicut ob affixa (gram.

n. 221.). Reliqua contracta fere alias to-

num habent in ultima, ubi eam cum γ

paragog. etiam servant, extra pausam seu

finem sententiæ. conf. Exam. II q. 19, β.

pro γ enim alternat (*),

Vers. 5. יָדָע (Sciens). Verb. q. 2, α. 4, δ. 9,

α. & Exam. II. q. 11. In altero יָדָעוּ (scien-

tes)

tes) idem , sed conf. de Nom. q. 14 , γ.
17, α, β.

וּנְפָקָהוּ (*aperientur*). Verb. q. 1, α. 2, β.
3. 5, α. 8, γ. 9, β. & de *Particula* q. 8. }
conversivum tam futuri quam præteriti hic &
alibi sæpe nullam habet notionem, quod
ex contextu desumendum.

עֵינֵיכֶם (*oculi vestri*). Nom. rad. עֵי. q. 14,
β, ε. 18, β, γ. vid. gram. n. 89, 3°. nomi-
na , quæ sensus in corpore geminos notant,
semper adhibentur in forma *duali*, quam-
vis de pluribus personis sermo sit , vid.
mox vers 6.

Vers. 6. וַיִּרְא (*Et vidit*). Verb. anal. n. 22.
q. 10, β. 15. conf. gram. n. 202.

תַּאֲוָה (*desiderium*). Nom. rad. אָוָה q. 2. 12,
β.

לְהַשְׁכִּיל (*ad intellegere faciendum*). Verb. q.
2, ε. 4, γ. 5, δ.

מִפְרִי (*de fructu ejus*). Nomen. anal. n. 61.
q. 18, δ. *bbirig* enim (.) alternat hic pro
(") gram. n. 80. unde etiam ad instar
ejus mutatur in (:) ; *scheva* vero præce-
dens ob concursum transit in (.) gram
n. 36. cum præfixa ׀.

Vers. 7. וַתִּפְקַחְנָה (*Et aperti sunt*) Verb. anal.
c. III, v. 5. q. 5, β. 8, γ. 9, β. 10, β.

וַיִּדְעוּ (& *cognoverunt*) Verb. q. 11, II, β. 2,
α. 5, β. 8, γ. 9, β.

הֵם (*ipsi*) Pronomen. q. 2, α. plural. masc.
quod tamen sicut & alia pronomina persona-
lia

lia sæpe exponitur per verbum substantivum.

וַיִּתְפַּרְרֻ (*consuerunt*). Verb. q. 1, α. 5, β. Exam. II. q. 4, β.

Vers 8. כְּתִהְלֵךְ (*obambulans*) Verb. q. 1: α. 2, η. 3. 4, δ.

וַיִּתְחַבֵּא (*occultavit se*). Verb. ejusdem conjugat. q. 5, β.

Vers. 9. אַיְכָּה (*ubi tu es?*) Particula. rad. אָ cum affixo כָּה 2. pers. mascul. gram. n. 215 217. nota d אָ e. it. n. 113.

Vers. 10. וַאֲיֵרָא (*timui*). Verb. q. 11, II, β, δ. 2, α. 5, β. 6. 8, α. vid. gram. n. 166. & 170. nempe quoad primam radicalem י formatur ut quiesc. פִּי & quoad tertiam radicalem נ ut quiesc. לָא.

וַאֲחַבֵּא (*absconsus sum*). Verb. anal. supra v. 8. conf. q. 2, β. 5, β. 6. 8, α. 15.

Vers. 11. הִגִּיד (*indicavit*) Verb. q. 11, I, α. 2, ε. 5, α.

צִוִּיתִיךָ (*præcepi tibi*) Verb. anal. cap. II. v. 16. q. 5, α. 8, α. 16. Nota. pronomina affixa cum verbis exponuntur personaliter (*tu, tibi &c.*); cum nominibus vero plerumque possessive (*tuus, suus &c.*).

לִבְלִתִּי (*nequaquam*). Particula. radix. בָּלָה cum ׀ inferto seu epenthético, & לָ præfixa. vid. Syntax. n. 24, ε. hic cum seq. imperativo, vel etiam infinitivo jungitur.

Vers. 12. נָתַתָּה (*dedisti*). Verb. anal. Cap. I. v. 29. conf. q. 8, β. 10, α. vid. gram. n. 148, b.

וָאָכַל (*Et comedi*). Verb. anal. cap. II, v. 16.
 conf. q. 8, α. נ radicale excidit post נ
 præformativam, gram. n. 165.

Vers. 13. הִשְׁיֵאֲנִי (*decepit me*). Verb. q. 11, I,
 α, II, δ. 13. 2, ε. 5, α. 16.

Vers. 14. הִלֵּךְ (*ibis*). q. 11, II, β. 2, α. 5,
 β. 8, β

Vers 16. הִרְבָּה (*multiplicando*) anal. n, 98.
 q. 2, ε. 4, γ. 5, δ. 15. vid. gram. n. 209.
 circa finem. אִרְבָּה (*multiplicabo*) idem
 verbum, conf. q. 5, β. 8, α.

הִרְנָה (*conceptum tuum*). Nom. radix formæ
 הִרָה & significationis הִרָה. q. 2. 18, α. conf.
 Syntax. n. 3, α.

Vers. 17. תֹּאכַלְנָהּ (*comedes eam, vel ex ea*)
 Verb. anal. cap. II. v. 16. conf. q. 16. 17,
 α.

Vers. 19. בִּזְעָת (*in sudore*). Nomen. q. 8, δ.
 2. 12, β. 17, α.

לָקַחְתָּ (*sumtus es*). Verb. q. 1, α. 2, δ. 5, α.
 Exam. II. q. 18. 10, β.

Vers. 21. וַיִּלְבֹּשׁם (*vestiuit eos*). Verb. q. 1,
 α. 2, ε. 5, β. 16. 18.

Vers. 22. לָדַעַת (*ad sciendum*). Verb. q. 11, II,
 β 2, α. 4, γ. 5, δ. 15. Nota: in formis pe-
 nacutis, quæ scilicet tonum habent in
 penultima (gram. n. 89), tam in nomi-
 nibus, quam infinitivis & participiis pro
 (ך) tam ante literas gutturales ך & ם
 quam sub istis ponitur (-), unde eti-

am vicarium $\tau\bar{\epsilon}$ (τ) audit.

וַיְחִי (vivat). Verb. q. 11, I, β . 2, α . 5, β . cum $\text{}$ conversivo præteriti.

Vers. 23. וַיִּשְׁלַחְהוּ (*Et dimisit eum*). Verb. q. 1, α . 2, γ . 5, β . 16. 17, γ .

Vers. 24. הַמְתֵּהֲפֶכֶת (*versatilem, se utrinque versantem*). Verb. q. 1, α . 2, η . 4, δ . quamquam terminatio feminina $\text{}$ proprie sit forma constrncta pro absoluta $\text{}$ (gram. n. 74.), tamen etiam simpliciter instatu absoluto adhibetur, præcipue in participiis. De vocibus hanc præcedentibus vid. Syntax. n. 3, α .

CAPUT IV.

Vers 1. וַתְּהַר (concepit). Verb. q. 11, II, ϵ . 2, α . 5, β . 10, β . 15. vid. gram. n. 202.

וַתֵּלֶד (peperit). q. 11, II, β . 2, α . 5, β . 10, β . Exam. II. q. 15, β .

Vers. 2. וַתִּסֶּף ($\text{addidit, vel rursus}$, Syntax. n. 42, β .) Verb. q. 11, II, β . 2, ϵ . 3. 5, β . &c.

לִלְדָתָהּ (*ad pariendum*). Verb. mox vers. 1. q. 4, γ . 5, δ .

אָחִיו (*fratrem ejus*). Nomen. q. 8, ζ . 14, α . 18, ϵ .

Vers. 4. וּמִחֲלָבֵהֶן ($\text{de adipibus earum, vel de præstantissimis}$ gram. n. 72.). Nomen. q. 1. 12, α . 14, β . omisso $\text{}$, 18, β , γ , δ .

וַיִּשַׁע (*Et attendit*). Verbum. formatio ut supra v. 1. in וַתְּהַר mascul. Sic & Vers. 5. in

in וַיִּחַר (& exarsit), conf. Syntax. n. 45,

α. וַיִּפְּלוּ (Et conciderunt) Verb. q. 11, I, α. 2,

α.

Vers. 6. לָמָּה (quare?) Pronom. q. 2, δ. cum
præfixa ל. & daghesch forti euphonico. חָרָה
exardescit, ipsa radix. לָךְ tibi. pronom. q. 2, α.
3, γ. & Exam. II. q. 18.

Vers. 7. בְּיָטִיב (benefacies, recte te geres). Verb.
q. 11, I, β. 2, ε. 5, β. 8, β. 15. conf.
gram. n. 166.

שִׁאֵת (elevare.). Verb. q. 13. I, I, α. 11,
δ. 2, α. 4, γ. 15. conf. gram. n. 191, f.

De literali hujus & seq. versiculi sensu
jam a me pauca notata in succincta explica-
tione locorum quorundam difficilium Pentateuchi.
Est hic infinitivus nominascens, scil. elevatio,
vel excellentia, aut remissio erit tibi.

חַטָּאת (peccatum, i. e. pœna peccati). Nomen.
q. 8, ε. 9, β. 12, β. 16. vid. lexicon h. v. &
gram. n. 114. * ac Syntax. n. 43, ζ. unde
etiam sequentia affixa masculina non sunt
referenda ad hoc nomen femininum, sed
vel ad aliud masculinum subintellectum
חַטָּא vel ad Abel fratrem Caini.

וְאֵלַי (& ad te) Particula q. 1, α. 2, α. δ.

Vers. 8. בְּהִיוֹתָם (in esse eos, i. e. quum essent).

Verb. anal. cap. II. v. 18. conf. q. 16. cum
præfixa ב.

וַיִּקָּם (Et consurrexit). Verb. q. 11, II, γ.

2, α. 5, β. 15. Exam. II. q. 15, β. 12,

וַיַּהַרְגֵהוּ (*Et occidit eum*). Verb. q. 1. 2, α.
5, β. 16. 17, α. conf. gram. n, 36.

Vers. 10. דָּמִי (*sanguinum*) Nom. rad. אָדָם. q.
1.4, γ. 17, α, β.

צֹעֲקִים (*clamantium*) Verb. q. 2, α. 4, δ. 9, β.
10, α. conf. Syntax. n. 43, ζ.

Vers. 11. פִּיהַ (*os suum*). Nomen. rad. פִּיהַ. q.
18, ε.

לְקַחַת (*ad suscipiendum*). Verb. q. 11, I, α.
2, α. 4, γ, 5, δ. cum præfixa לְ. Nota: (-)
ful ךְּ hic non est *furtivum* (gram. n. 37)
licet sequatur (:) intellectum, quum
non sit pro (:) sed pro (ךְּ) positum.

Vers. 12. נָתַת (*dare*) Verb. rad. נָתַן q. 11, I,
α, γ. 2, α. 4, γ. 15. vid. gram. n. 195, cc.

כִּחָהּ (*virtutem, foecunditatem suam*). Nomen.
q. 8, δ. 18, α.

נָע נָר (*inconstans & vagus*). Nomina quiesc.
ע.

Vers. 13. עֲוֹנִי (*iniquitas, i. e. poena iniquitatis
meæ*). Nom. q. 8, ζ. radix עָוָה. conf. q. 2.
18, δ.

כִּנְשִׂיא (*præ sustinendo, i. e. major est . . quam
ut eam sustinere valeam*). Verb. radix נָשָׂא. hic
formatur ut plenum. conf. q. 2, α. 4, γ. 5,
ε. cum præfixa כִּ.

Vers. 14. מֵצֵאִי (*inveniens me*). Verb. q. 11, II,
δ. 2, α. 4, δ. 16. 17, α.

Vers. 15. שִׁבְעָתַיִם (*septuplum, vel, septies i. e.
sæpius, vel graviter*) Nomen. q. 2. 12, β.
14, β, δ, ζ.

יָקָם (*punietur*). Verb. q. 11, I, α. 2, ζ. 3. 5, β. 6. Exam. II. q. 18.

אוֹת (*signum*). Nomen. anal. n. 71. Singularis.

הִכּוֹת (*percutere*). Verb. q. 13. נָכָה. q. 11, I, α. 11, ε. 2, ε. 3. 4, γ. 15. gram n. 212.

Vers. 16. וַיֵּצֵא (*Et egressus est*). Verb. q. 13. 11, II, β. 8. 2, α. 5, β.

וַיָּשָׁב (*Et habitavit*). Verb. q. 11, II, β. 2, α. 5, β. Exam. II. q. 15, β.

Vers. 17. וַיִּדַּע (*Et cognovit*). Verb. conf. eadem quæstiones.

Vers. 18. וַיֵּלֶד (*Et genitus est*). Verb. q. 11, II, β. 2, β. 3. 5, β. vid. Syntax. n. 42, δ.

Vers. 19. שְׁתֵּי (*duas*). Nomen. rad. שָׁנָה. q. 12, β. 14, β. 17, α, β. forma regularis esset שְׁנַתִּים ex sing. inuf. שְׁנָה, & contracte omisso ך (ut in בָּתִּי ex בָּתָּה a rad. בָּנָה) forte שְׁתֵּי, & in constructo שְׁתֵּי, quæ omnino videtur antiquitus vera fuisse lectio, quamvis in *Kri marginali* a Massorethis non notetur: vel ob accelerationem pronunciationis (.) transivit in (:) (gram. n. 78), remanente *daghesch* in ך ad incandum defectum literæ ך. unde ex hoc nondum infertur, (:) *initiale* contra regulas communes esse *quiescens*; quum sequens *daghesch* non mere sit *lene*, sed simul *compensativum* literæ ך excidentis. Sive tamen illud dicatur *quiescens* sive *mobile*, perinde erit, quum ab initio eodem semper utrin-

utrinque modo debeat *raptim* pronunciari. נְשִׁים (uxores). Nomen. q. 8, ζ. 14, γ. quoad terminationem autem est masculinum, sed femininum quoad notionem & constructionem, quod præcedens nomen feminin. indicat. Hæc vero vox pro uxoribus usurpatur in plurali tantum, in singulari autem ejus loco ponitur vox נְשִׂא. Cæterum alii ex arabico probabilis asserunt, radicem hujus vocis genuinam esse נִשָּׂא, litera נ per aphæresin sublata, sicut in נִשָּׂא a rad. נִשָּׂא.

Vers. 22. וְאֵחָהּ (& soror). Nomen. q. 8, ζ. 2. 12, β. 14, α.

Vers. 23. שְׁמַעוּ (audite). Verb. q. 1, α. 2, α. 4, β. 8, β. 10, β. 15. conf. gram. n. 153, γ. pro שְׁמַעְנָה. Conf. Exam. II. q. 11. הִאֲנִיָּה (auribus percipite). rad. אִנִּי Verb. q. 11, I, γ. 2, ε. 3. 4, β. 8, β. 10, β. conf. gram. n. 164.

לְפָצְעִי (per vulnus meum, i. e. a me inflic- tum). Nom. q. 1, α. 18, δ. cum præfixa לְ. Nota: Pronomina affixa tam passive quam active possunt exponi, prout exigit contextus. Sic vulnus meum æque potest notare vulnus ab alio acceptum, quam vulnus a me alteri inflictum; idem in seq. nomine לְחִבְרָתִי per livorem meum, i. e. per plagam a me caussatam. Est autem dictio hujus versiculi poetica, vi cujus utraque ejus pars alio modo effertur, quamvis unus i. emque sit utriusque sensus, scil. vulne-
re

re impacto occidi quemdam hominem: cujus rei exempla in psalmis passim sunt obvia. Plura vid. in cit. supra v. 7. *explicatione succincta* &c. sicut & de vers. 26. seq. Quoad syntaxin numeralium vers. 24. vid. gram. n. 76. Ubi tamen nota, numeros solitarios a 3. usque 10. inclus. usurpari in numero singulari, & substantivum adjectum in plurali; deinceps vero vice versa proceditur. Observandum insuper, numerum in singulari solitarium, in plurali fieri compositum & involvere decadem seu nullam numero solitario adiiciendam. e. g. חמשה quinque, in plurali חמשים quinquaginta &c. Vers. 26. הוּחַל (*ceptum est*) Verb. q. 11, I, 6. 2, 5, 5, α. vid. Syntax. n. 40, δ. לְקַרָּא (*ad invocandum*). Verb. anal. n. 29. q. 4, γ. 15, δ. 15. formatur in forma plena מִסֵּר. Est hoc verbum h. l. unum ex compositis Ebraicis, sequente præpositione לְ. in. vid. Syntax. n. 40. alii hanc phrasin exponunt, quod tunc temporis filii Seth vocari ceperint nomine Dei i. e. dicti sint filii Dei ob suam pietatem, sicut posterius Caini dicti sunt filii hominum. vid. Cap. VI, 2.

CAPUT V.

Vers 3. וַיָּחִי (*Et vixit*). Verb. formatio ut anal. n. 21. וַיֵּלֶד (*Et genuit*). Verb. q. 11, II, β. q. 2, 6.

ε. 4, β. hoc verbum in *hipbil* adhibetur de *patre*, utpote *parere faciente*; in *qal* vero de *matre*. הוֹלִידוֹ (*genuisse eum*, i. e. postquam genuerat ipse,) Idem. q. 4, γ. 16. De *numeralibus* in hoc cap. vid. gram. 76 &c. & supra anal. ante v. 26.

Vers 8. שְׁתֵּים (*duo*) *Nomen*. anal. cap. IV, 19. servato □ ex forma syriaca. Et שְׁתֵּים vers. 18. est *dualis absolutus*.

Vers. 24. וְאֵינִי (& ipse non erat, i. e. non amplius comparebat in terra). *Nomen*. anal. Cap. II, v. 5. conf. q. 18, δ. & gram. n. 79, 3°. ac Syntax. n. 24, α.

Vers 29. יִנְחַמֵּנוּ (*consolabitur nos*). *Verb.* q. 2, γ. 3. 5, β. 15. 16. 17, γ.

אָרְרָה (*maledixit ei*). *Verb.* q. 2, γ. 5, α. 16. 17, γ.

CAPUT VI.

Vers 1. הֵחֵל (*cepit*). *Verbum*. anal. cap. IV. v. 26. q. 2, ε.

לָרֹב (*ut multus esset*). *Verb.* q. 11, I, β. 2, α. 4, γ. 5, δ.

יָלְדוּ (*natae sunt*). *Verb.* q. 2, δ. 5, α. 8, 9. 10, γ.

Vers. 2. הֵנָּה (*ipsae*) & הֵמָּה (*ipsi*). *Pronomina personalia*, cum ה paragogico, & dagbesh forti euphonico.

Vers. 3. בְּשָׂם (*eo quod*). *Particulæ compositæ* ex ב, שׁ præfixis, & אַ a rad. אָמַן.

alii cum Cl. SIMONE in lex. manuali deducunt a rad. שָׁנָה. ut sit infinitivus in piel, cum affixo ׁ 3. perf. plural. mascul. propter seducere eos ipsam carnem, i. e. quod eos seducat ipsa caro. neutrum invita analogia.

Vers. 6. וַיִּנָּחֵם (Et doluit). Verb. q. 2, β. 5, β. & נִחַמְתִּי (dolui) q. 2, γ. 5, α. 15.

Vers. 12. נִשְׁחָתָה (corrupta est). Verb. q. 2, β. 3. 5. α. 8, γ. 10, β. 15. Exam. II. q. 15, δ.

Vers. 13. וְהִנְנִי (Ecce ego). Particula. anal. cap. I, v. 29. cum affixo, & daghesch forti ob (:) subjectum excidente.

Vers. 14. תִּבְתָּ (arca) Nom. q. 8, δ. 12, β. 17, α.

עֵצִי (lignorum). Nom. anal. n. 60. radix formæ hic עֵצָה quies. לָהּ. conf. q. 14, γ. 17, α, β. in absoluto עֵצִים.

Vers. 16. תִּבְלָנָה (perficies eam). Verb. anal. cap. II. v. 2. q. 8, β. 16, α.

מִלְּמַעְלָה (superne, desuper). Nomen. q. 8, ζ. 2. 20. 21. cum præfixis מַ & לְ. Exam. II. q. 6, γ. 7.

תַּחְתִּים (inferiora). Nomen. q. 2. 14, γ, 9. altero ך׳ deficiente, sic & in שְׁנִים (secunda, i. e. mediam contignationem) Nomen. anal. n. 45. plural. masc.

Vers. 17. מַבּוּל (diluvium) Nomen. q. 2. 8, α.

Vers. 18. וַיַּקְמַתִּי (Et statuam). Verb. q. 11, II, γ. 2, ε. 3. 5, α. 8, α. 9, α. Exam. II. q. 16.

בְּרִיתִי (*pactum meum*). Nomen. q. 2. 8, ζ.
12, β. 18.

אִתְּךָ (*tecum*). Particula. rad. אָתָּה defic.

ע. cum affixo. vid. gram. n. 113. & 45, V,
2°.

Vers. 19. לְהַחֲיֵה (*ad vivum servandum*). Verb.
q. 11, 11, ε. 2, ε. 4, γ. 5, δ. 15.

Vers. 21. קַח (*accipe*). Verb. q. 11, I, α. 2, α.
4, β.

יֹאכֵל (*comedi solet*). Verb. q. 2, β. 5, β. 15.

conf. Syntax. n. 40, 1.

CAPUT VII.

Vers. 1. בֵּיתְךָ (*domus tua*). Nomen. q. 8, δ.
18, δ. gram. n. 79, 3°.

Vers. 3. לְחַיֶּה (*ut vivum serves*). Verb. q. 11,
11, ε. 2, γ. 4, γ. 5, δ. 15.

Vers. 4. וַמָּחִיתִי (*perdam*). Verb. quiesc. לָחַץ.
q. 2, α. 5, α. 8, α. cum ך convers. præteriti.

Vers. 5. צִוְּהָהּ (*præcepit ei*). Verb. anal. cap.
11, v. 16. q. 5, α. 16, α.

Vers. 7. מֵי (*aquas*). Nom. anal. n. 17, q. 17, α.

Vers. 11. בְּשָׁנָה (*in anno*). Nom. q. 8, ζ. 12,
β. 17, α, β.

לַחַיִּי (*vitæ*). Nomen. anal. cap. 11, v. 9.
conf. q. 17, α.

מַעְיָנוֹת (*fontes*) Nom. rad. מָעַן. q. 2. 12, β.
14, γ. 17, β.

נִפְתָּחוּ (*aperti sunt*). Verb. q. 2, β. 3. 5,
α. 15. Exam. 11. q. 15, δ.

Vers.

Vers. 16. בַּעֲדָיו (*retro eum*). Particula. rad. בַּעַר ex arabico recessit, cum affixo, alias בַּעַר. alii repetunt a radice עָרָה

Vers. 17. וַיִּשָּׂאוּ (*Et levaverunt*). Verb. anal. cap. IV, 7. q. 5, β. & Exam. II. q. 6, γ. 7, β. 10, α.

וַיִּתְרָם (*altior fuit*). Verb. q. 11, II, γ. 2, α. 5, β. 10, β. Exam. II. q. 15, β. 12.

Vers. 19. וַיִּכְסּוּ (*operti sunt*). Verb. formatio ut anal. cap. II, 1.

הַהָרִים (*montes*). Nom. q. 8, β. cum præfixa ה. In sequenti voce הַגְּבֹהִים (*alti*) observanda, quæ anal. n. 3.

Vers. 22. מָתוּ (*mortua sunt*). Verb. q. 11, II, γ. 2, α. 5, α. 15,

Vers. 23. וַיִּמָּח (*Et deleta est*). Verb. q. 11, II, ε. 2, β. 3. 5, β. 15. cum (-) pro (^ט) alii tamen codices legunt וַיִּמַּח (*& deletavit*). quod ex *qal* cum apocopa, gram. n. 202. sequens vox

וַיִּמָּחוּ (*& deleta sunt*) est pluralis ex prior singulari. conf. Exam. II. q. 15, δ.

CAPUT VIII.

Vers. 1. וַיַּעֲבֹר (*Et transire fecit*). Verb. q. 2, ε. 15. וַיִּשְׁכְּבוּ (*resederunt*) Verb. q. 11, I, β. 2, α. 5, β.

Vers. 3. הָלוֹךְ (*eundo*). Verb. q. 1, α. 2, α. 4, γ. 5, δ. וַיָּשׁוּב (*& redeundo*) Verb. q. 11, II, γ. cætera ut mox. וַיִּהְיוּ (*& defecerunt*). Verb. q. 2, α. 15. adprime obser-

vandus est n. 36. gram. de *scheva* conciso,
ne forma unius conjugationis pro alteri-
us assumatur.

מִקְצֵה (*a fine, post*). Nomen. q. 8, ζ. 17,
β. cum ׀ præfixa. Exam. II. q. 6, γ. 10.
α.

Vers. 4. וַיָּנַח (*Et requievit*). Verb. q. 11, II,
γ. 2, α. 5, β. 15, Exam. II. q. 15, β.

Vers. 5. וַיִּרְאוּ (*visa sunt, adparuerunt*). Verb.
anal. n. 22. q. 2, β. 5, α.

Vers. 7. יְבֹשֶׁת (*exsiccationem*). Nomen. q. 1.
2. 12, β. 16, β. aliis est infinitivus nominalis-
cens ex *qal*, ex utraque forma, plena nem-
pe יְבֹשֶׁת & contracta quiesc. פִּי, scilicet יְבֹשֶׁת
vid. gram. n. 190.

Vers. 8. הֲקָלוּ (*an diminutæ sint*). Verb. q. 11,
I, β. 2, α. cum ׀ interrogativo gram. n.
121.

Vers. 9. מְנוּחָה (*locus requiei*). Nom. rad. נָח.
לֶבֶף (*plantæ*). rad. כָּפַף. וַתִּשָּׁב (*reversa
est*). Verb. q. 11, II, γ. 2, α. Exam. II, q.
15, β. וַיִּקָּחָהּ (& accepit eam). Verb. anal.
cap. II, v. 15. q. 16. 17, α.

Vers. 10. וַיִּחַל (& expectavit). Verb. rad. for-
mæ חָל quiesc. ׀. q. 2, ε. 5, β. Exam. II.
q. 15, β sed significationis radix est יָחַל, un-
de quoad formam etiam descendit vers.
12. וַיִּחַל (*expectando se continuit*) quod est
futurum in *niphal* ob formam hujus con-
jugationis, & tono ob ׀ conversivum fu-
turi retracto. unde ex (..) fit (..). vide-
tur

tur autem hic secundum *jod* (י) scrip-
torum incuria vel temporum iniuria ex
fuisse ortum, quod alias in *niphal* loco
jod radicalis ponitur (gram. n. 166.).

Vers. 13. וִיסֶר (*Et removit*). Verb. q. 11, II,
γ. 2, ε. 15. מִכְסֵּה (*tectum*) Nom. q. 8, ζ.
2, 17, α.

Vers. 16. יָצָא (*exi*). Verb. rad. יָצָא quiesc.
פִּי. q. 2, α. 4, β.

Vers. 17. הוֹצֵא (*educ.*) Idem verbum. q.
2, ε. 4, β. loco הוֹצֵא vel per mendum,
vel cum י mobili, loco quiescentis, un-
de dein formatur instar verbi pleni. הוֹצֵא
(*egressus est*) vers. 18. Idem. q. 2, α.
5, β.

Vers. 19. לְמִשְׁפַּחְתֵּיהֶם (*per familias suas*). Nom.
q. 2. 4. 12, β. 14, γ. 18, β. δ. Etiam ter-
minatio feminina pluralis nominum ante af-
fixa assumit *jod* masculinum.

Vers. 20. וַיַּעַל (*obtulit*) Verb. q. 11, II, ε. 2, ε. 5,
β. 15. עֹלֹת (*oblationes*). Nomen. ejusdem
radicis. q. 12, β. 14, γ.

Vers. 21. וַיִּרַח (*odoratus est*). Verb. rad. רָיַח
quiesc. י. q. 2, ε. 5, 15. רִיחַ (*odorem*)
Nomen. ejusdem radicis. q. 17, β. conf.
gram. n. 79. 3°. חֲנִיחַ (*suavitatis*) Nom.
rad. נִיחַ, geminata tertia radicali, ex for-
ma *piel*. notat ergo intensiorem, i. e. o-
dorem summe gratum, seu maxime placatus
est.

אָסַף (*addam, rursus*). Verb. anal. cap. IV,
2. q. 8, α. 15.

Vers

Vers. 22. יִשְׁבְּתוּ (*cessabunt* ,) *Verb. q. 2, α. 5, β. 15.* Exam. II. q. 15, δ. sensus hujus versiculi est, cuncta anni tempora non amplius fore perturbanda per diluvium, uti nunc contigit, sed in naturali suo ordine permanitura.

CAPUT IX.

Vers. 2. וּמִוְרָאֲכֶם (*timor vestrum*). *Nomen. rad. יָרָא* quiesc. פִּי. q. 2. 18, β, δ. affixum hic sumitur *passive*, uti in sequente nomine חִתָּאֲכֶם (*terror vestrum*). *rad. defic. י*. vid. gram. n. 113. sensus: cuncta animalia vos iterum verereantur; restituit nempe homini dominum in bruta, quæ etiam in cibum nunc concedit, sicut antea concesserat herbas.

דָּגִי (*pisces*). *Nom. q. 8, ζ. 14, γ. 17, α, β.* בְּיֶדְכֶם (*in manum, potestatem vestram*). *Nom. q. 8, ζ. 18, β, δ. alternante (י) pro (-)*.

Vers. 4. בְּנִפְשִׁי (*in cujus anima; i. e. in qua* vid. Exam. de Pronomine q. 2. nota.). *Nomen. q. 18, δ. in plurali assumit terminationem femin. unde vers. seq. לְנִפְשֵׁיכֶם* (*in animas vestras*). *conf. q. 18, β. δ.*

Vers. 14. בְּעֲנִנִי (*in obducendo me*). *Verb. q. 1, α. 2, γ. 4, γ. 5, δ. 17, γ. excidente dagbesch ex] priore ob scheva compositum.*

Vers. 20. וַיֵּחַל (*et incepit* , syntax. 42, β.)

Verb. q. 11. I, β. 2, ε. 3. 15. distinguen-
dum hoc verbum ab alio ejusdem formæ
Cap. VIII, 10.

Vers. 21. וַיִּשֶׁת (*Et bibit*). Verb. q. 11, II, ε.

2, α. 5, β. 15. cum apocopa טֵזֶה, & dup-
lici scheva pro (ו) gram. n. 202

וַיִּתְגַּל (*Et retexit se*). Verb. q. 11, II, ε. 2,

η. 3. 15. itidem cum apocopa טֵזֶה & exciden-
te daghesch ex secunda radicali, utpote li-
tera ultima, gram. n. 212.

אֹהֶלָה (*tabernaculi sui*) Nomen. q. 18, α, δ.

& Exam. II. q. 12. affixum וְהָהָה pro וְ.

Vers. 22. עֲרֹתָ (*nuditatem*) Nom. rad. עָרָה, af-
sumto וְ mobili loco tertiæ radicalis הָ.

conf. q. 17, α. וַיִּנְתָּ (*Et nuntiavit*) Verb. q.
11, I, α. 2, ε. 3.

Vers. 24. וַיִּקְוֶה (*Et evigilavit*). Verb. q. 11,

II, β. 2, α. 15. vid. gram. n. 166. מִיָּינוּ (*ex*
vino suo). Nomen. יָיִן. conf. q. 18, δ. &
gram. n. 79, 3°.

Vers. 26. לָמוֹ (*eis*). Pronomen plural. mascul.

cum לְ præfixa, & וְ paragogico. gram. n. 92.

Vers. 27. יִפֹּת (*ditatet*). Verb. q. 11, II, ε. 2,

ε. 3. 15. cum apocopa טֵזֶה הָ gram. n. 209.

CAPUT X.

Vers. 5. יִסְּ (*insulæ*). Nom. rad. יָסָה. plural.
construct.

הַגּוֹיִם (*gentium*). Nom. rad. גָּוַה. plural. scri-
bitur hoc nomen fere semper cum (ו)

deficiente. לְלִשְׁנֹו (*juxta linguam suam*) No-
men. q. 4. 18, δ.

Vers. 8. הָחֵל (*incepit*). Verb. q. 11, I, β. 2,
ε. 3. 5, α.

Vers. 9. יֹאמַר (*dici solet. syntax. n. 40, ι.*).
Verb. q. 2, β. 3. 5, β.

Vers. 10. מִמְּלִכְתּוֹ (*regni ejus*). Nom. q. 2. rad.
מֶלֶךְ. 12, β. 18, α. δ. In אֲשֶׁר vers. seq.
subintelligitur הָ locale, ut sit sensus: *in*
Assyriam expeditionem movit (Nimrod), un-
de Mich. V, 5 *Assyria vocatur terra Nim-*
rod sic etiam Num. XXIV, 22, in hac ip-
sa voce הָ locale desideratur.

Vers. 18. נִפְצָו (*disseminatæ sunt*). Verb. q. 11,
II, γ. 2, β. 3.

Vers. 19. בֹּאֲכָה (*venire te, i. e. si venias*).
Verb. q. 11, II, γ. 2, α. 4, γ. 16. 18.

Vers. 30. מוֹשְׁבָם (*locus habitationis eorum*). No-
men. q. 2. rad. יָשַׁב. 18.

CAPUT XI.

Vers. 2. בּוֹטְעִים (*In proficiscendo eos*). Verb. q.
I, α. 2, α. 4, γ. 5, δ. 17, α. Exam. II. q. 12.

Vers. 3. רֵעֵהוּ (*socium suum*). Nom. rad. for-
mæ רִיעַ, sed significationis רֵעָה. q. 18. הָבָה
quiesc. פִּי. q. 2, α. 4, β. 15. Exam. II. q.
13. conf. gram, n. 188. b. נִלְבְּנָה (*faciamus*
lateres). Verb. q. I, α. 2, α. 5, β. 8, α. 9, β.
15. Exam. II. q. 13, γ. hoc הָ parapog. in
seque[n]tibus futuris frequens.

Vers. 5. יֵרֵד (*Et descendit*). Verb. q. 11, II,
β.

β. 2, α. Ejusdem radicis נִרְדָּה (*descendemus*) vers. 7. plural cum ׀ parag.

Vers. 6. לְכֻלָּם (*omnibus ipsis*) Particula. anal. n. 92. cum affixo conf. gram. n. 113. ׀ (*incipere, initium eorum*). Verb. anal. cap. IV, 26. conf. q. 2, ε. 4, γ. 16, β. 17, δ. sub *præformativa* ׀ etiam sine affixo subinde ponitur (-) pro (׀) cum *dagbesch forte*, vel *accentu* saltem *euphonico* sequente (gram. n. 207.), quod hic remanet

Vers. 7. וְנִבְלָה (& *confundemus*). Verb. rad בָּלַל defic. ׀. q. 2, α. 5, β. 8, α. 9, β. 15. Exam. II. q. 13, γ, pro וְנִבְלָה ob accelerandam pronunciationem, gram. n. 196. gg.

Vers. 8. וַיִּפֶּץ (*Et dispersit*). Verb. q. 11, II, γ. 2, ε. 5, β. וַיִּחַדְּלוּ (& *cessarunt*). Verb. q. 1, α. 2, α. 15. לְבָנָה (*ædificare*) Verb. q. 11, II, ε. 2, α. 4, γ. 5. δ. 15.

Vers. 10. שְׁנַתַּיִם (*biennio.*). Nomen. q. 12, β. 14, β, δ, ε. Idem de מֵאתַיִם (*ducentis*) vers. 19. ubi simul ׀ in medio fit *quiescens*, reiecta ipsius vocali sub præcedentem literam.

Vers. 28. מוֹלְדָתוֹ (*nativitatis ejus*). Nom. q. 2. 8, γ. 12, β. 18, α, δ.

Vers. 29. בָּת (*filia*). Nom. rad. בָּנָה, contraſte pro בָּנָה, unde cum affixis formatur ut defic. ׀. gram. n. 113. וְלֵד (*natus, filius*) vers 30. Nomen. a rad. יָלַד, alternante ׀ pro (י).

Vers. 31. בְּלָתוֹ (*nurum suam*). Nom. q. 8, β. 2. 12, β. 18, γ.

לְלֶכְתָּ (*ad eundum*). Verb. q. 11, 11, β. 2, α.
 4, γ. 5, δ.
 אֶרֶצָה (*in terram*). Nom. anal. n. 6. q. 20.
 21.

CAPUT XII.

Vers. 1. לֵךְ (*Ito*). Verb. ut mox v. 31. cap. præced. q. 4, β. assumit hoc verbum plerumque post se per pleonasmum pronomen ejusdem generis, numeri aut personæ, cujus ipsum est.

אֶרְאֶה (*monstrabo tibi*). Verb. anal. n. 22, q. 2, ε. 3. 5, β. 8, α. 16, α. cætera verba in vers. seq. sunt pariter i. pers. fut. partim cum affix. partim cum ׀ parag.

Vers. 2. אֶגְדֶּלָה (*magnificabo*). Verb. q. 2, γ. 3. וְהָיָה (*& esto*). Verb. anal. n. 8. q. 4, β. 15.

Vers. 3. וְאֶבְרַכָּהּ (*& benedicam*). Verb. q. 2, γ. 3. 5, β. Exam. II. q. 13, γ. מְבַרְכֶּיךָ (*benedicentibus tibi*). Idem Verbum. q. 4, δ. 9, β.

15 17, γ. וְיִמְקַלְלֶיךָ (*& maledicentes tibi*)
 Verb. q. 2, γ. 3. 4, δ. 17, γ. singularis pro plurali, nisi subfit mendum, & fōd omis-
 sum. אֶמָּר (*maledicam*). Verb. q. 11, I, β. 2, α. 5, β. 8, α. וְיִבְרַכּוּ (*& benedicentur*).
 Verb. q. 2, β. 3. 5, α. cum ׀ convers. præter.

Vers. 4. וַיִּבְרַךְ (*loquutus est*). Verb. q. 2. γ. 5, α. 15. occurrit hoc verbum sæpius in hac forma cum (∴) pro (∴) vel per mendum, vel ob maqqeph intellectum, gram. n. 30.

בִּצְאוֹתָיו (*in exeundo illum, dum exiret*). Verb. anal. n. 65. q. 2, α. 4, γ. 5, δ. 16. vid. gram. n. 191. f.

Vers. 6. אֱלִיָּו (*quercetum*). Nom. rad. לֵא qui-esc. ע.

Vers. 7. וַיֵּרָא (*& apparuit*). Verb. anal. n. 22. q. 2, β. 3. 5, β. 15. cum apocopa gram. n. 204.

Vers. 8. הַהָרָה (*in montem*). Nom. q. 8, β. 20. וַיִּט (*& extendit*). Verb. q. 13. 11, I, α. 11, ε. 2, α. 15. itidem cum apocopa טֵחַ, unde etiam excidit dagbesh forte compensativum literæ ך ex ך. alias foret יִטָּה.

Vers. 9. הַנֶּגְבָּה (*versus meridiem*). Nom. q. 20. 21. sic & in seq. vers. מִצְרַיִם (*in Aegyptum*). vid. Exam. II. q. 13.

Vers. 15. שָׂרִי (*duces*). Nom. q. 8, ζ. 7, β. unde etiam remanet (ך) penultimæ in statu constructo plurali. וַיִּהְיוּ (*& laudaverunt*). Verb. q. 2, γ. 3. 15. excidente dagbesh. forti caracteristico ex priori שׁ ob scheva subiectum.

וַתִּקַּח (*& accepta est*). Verb. q. 11, I, α. 2, ζ. 3. in sequenti nomine בֵּית deest ך locale, pro בֵּיתָה (*in domum*), quod sæpe fit in nominibus in statu constructo positus.

Vers. 16. שְׁפָחוֹת (*ancillæ*). Nom. q. 12, β. 14, β, δ, vid. gram. n. 79, 4°.

Vers 19. לָמָּה (*quare?*) Pronom. q. 2, δ. cum שׁ præfixa. promiscue modo hæc forma, nempe sine dagbesh forti, & cum tono in ultima, modo altera לָמָּה adhibetur.

CAPUT XIII.

Vers. 3. לַמַּסְעִי (*per itinera sua, scilicet priora*). Nom. q. 8, α. 2 14, γ. 18. בְּתִחְלָה (*in principio, prius*). Nomen rad. חָלַל. defic. י. femin.

Vers. 6. יַחְדָּו (*simul*). Nomen adverbiascens. cum affixo י pro י in forma duali a singul. יַחַד, qui in plurali cum affixo formaret יַחְדָּי. plerumque autem in hac voce omittitur jod quiescens affixi.

Vers. 7. רֹעִי (*pastores*). Verb. q. 11, II, ε. 2, α. 4, δ. plur. mascul. construct. In sequenti vers. 8. רֹעִי (*pastores mei*) idem, cum affixo. אֶחָיִם (*fratres*). Nomen. vid. gram. n. 115 *.

Vers. 9. הִפְרִד (*separare*). Verb. q. 2, β. 4, β.

15. הַשְׁמָאל (*sinistram*) Nomen plenum, cum epenthetico vel inserto. Idem in verbo וְהִשְׁמָאלָהּ (*ego ad sinistrum latus concedam*) Verb. q. 2, ε. 5, β. 8, α. 15. conf. Exam. II. q. 13 וְהִשְׁמָנָהּ (*ego dextram petam*). Verb. q. 11, II, β. 2, ε. 3. 5, β. 8, α. 15. altero jod. deficiente. Est autem hic vel ellipsis verbi ex nomine eruendi (Syntax.

n. 45, α.), vel in nominibus הַשְׁמָאל & הַיָּמִין intelligitur ה locale h. s. *si sinistram versus* (*te separaveris*) tum ego dextram petam &c.

Vers. 10. בְּקֵר (*planitiem*). Nomen. vid. lex. sub

sub rad. כָּבַד vel כָּבֵד. alii a rad. כּוֹר re-
petunt, in forma constructa. כָּלָה (omnis il-
la). vid. cap. XI, 6.

Vers. 14. שָׁא (leva). Verb. anal. cap. IV, 7.
q. 4, β In ultimis quatuor vocibus hu-
jus versiculi jungitur ך locale. de nomine
q. 20. 21.

Vers. 16. וְשָׂמָהּ (& ponam). Verb. q. 11, II,
γ. 2, α. 5, α. 8, α.

יִכָּל (poterit). Verb. q. 11, II, β. 2, ζ. 3.
5, β.

לְמִנּוּת (ad numerandum) Verb. q. 11, II, ε.
2, α. 4, γ. 5, δ. 15. יִמָּנֶה (numerari poterit)
Idem verb. q. 2, β.

CAPUT XIV.

Vers. 5. וַיִּכּוּ (& percusserunt). Verb. q. 13.
11, I, α. 11, ε. 2, ε.

Vers. 6. בְּהַרְרָם (in monte eorum) Nomen. q. 18,
δ. videtur hic latere mendum, neque e-
nlm commodus ex hac structione sensus
eruitur. Unde suspicor fuisse prius in
textu בְּהַרְרַ מִשְׁעִיר ut litera ך prima secun-
dæ vocis deinde per errorem fuerit con-
iuncta cum præcedente, cujus in scriptu-
ra nonnulla habemus exempla: sensus hinc
planus foret : & Hboræum (habitantem)
in monte (scilicet percussit ex præcedenti-
bus) a Seir עֵר usque ad El Pharan.

Vers. 10. בְּאֵרֹת בְּאֵרֹת (plurimi putei). Nomen

- q. 12, β. 14, γ. 19, β. הָרָה (*in montem*).
 Nom. q. 8, β. 20. 21. cum (∴) pro (∴).
 Vers. 14. נִשְׁבָּה (*captivus ductus est*). Verb. in
 niphal. וַיִּרֶק (*armavit, vel armatos eduxit*)
 Rad. רִק in biphil.
 Vers. 17. לְקִרְאתוֹ (*in occursum ejus*). Nomen.
 rad. קָרָה alternante א pro litera ה, quod
 in hoc nomine frequentissimum.
 Vers. 20. מִגֵּן (*tradidit*). Verb. plenum in piel.
 צָרִיךְ (*hostes tuos*). Nomen. q. 8, β. 14, γ.
 Vers. 22. הִרָמַתִּי (*levo*) Verb. q. 11, 12, γ. 2,
 ε. 5, α. hæc formula levare manum ad cælum
 adhibetur in juramentis, sequente plerum-
 que particula אִם, quæ sola posita tunc
 sæpius negat, ut non, quod non &c. alii el-
 lipsin subesse in his formulis existimant,
 hoc modo supplendam: malum mihi fiat &c.
 si hoc fecero. Si autem conjungatur cum
 particula לֹא, in juramentis a potiori affirmat.
 Vers. 24. בְּלִעְדִּי (*sine me*). Particula com-
 posita ex בְּל & לִי particulis, in plurali cum
 affixo; alternante (.) pro (-). sensus:
 nihil ad me, i. e. quantum ad me, nihil ac-
 cipiam, tantum quod alii comederunt, habebunt
 pro parte sua. Vid. Genes. cap. XLI, 16.

CAPUT XV.

- Vers. 1. תִּירָא (*timeas*). Verb. q. 13. 11, 12,
 β, δ. 2, α. 5, β. 15.
 מִגֵּן (*clypeus protector*). Nom. rad. מָגַן. defic.
 ע.

הַרְבֵּה (*multiplicata*). Verb. q. 11, II, ε. 2, ε. 4, γ. hic infinitivus sæpe vicem adjectivi subit pro *multus* &c.

Vers. 2. אֲדֹנָי (*Domine*). Nom. q. 2. 8, ζ. alii tamen simpliciter illud a rad. אָדָן repe-
tunt. de cætero vid. lex. sub אָדָן. sem-
per autem habet (ך) adscriptum, si de
Deo usurpatur, ad distinguendum nomen
proprium Dei ab appellativo hominis. Sequens
vox יְהוָה vocalibus vocis אֱלֹהִים notatur.
מִשְׁקָן Nomen a rad. שָׁקַן, unde hic *filius*
discursationis domus meæ esset idem ac *procu-*
ratur domus meæ. sed bene notat Cl. SIMON
lex. manuali ad rad. מִשְׁקָן, sensum hoc mo-
do in nostro versiculo reddi incomple-
tum, & *filius discursitationis domus meæ hic Da-*
mascenus Eliezer : quid autem ? aptius igitur
repetendum videtur a rad. מִשְׁקָן ex arab.
possedit, ut notet *possessionem*, sensu plano :
& *filius possessionis domus meæ* (scilicet *hæ-*
res meus) erit *hic Damascenus Eliezer*, eo-
dem nempe, qui versu seq. exprimitur.
De hoc plura alias.

Vers. 3. יִרְשָׁהּ (*hæreditans erit*). Verb. q. 11, II, β. 2, α. 4, δ. ex eodem prodeunt יִרְשָׁהּ
(*hæreditabit te*), q. 5, β. 15. 16. remanen-
te jod quiescente. It. לְיִרְשָׁתָהּ (*ad hæreditan-*
dum eam). q. 4, γ. 5, δ. 16. 17, α.

Vers. 4. מִמֵּעֵיךָ (*ex intestinis tuis*). Nom. q. 8. ζ. 14, γ. aliis est *dualis cum affixo*.

Verr. 5. הִבֵּט (*respice*). Verb. q. 11, I, α. 2, ε. 4, β. 15.

Vers. 10. אִשׁ-בְּתָרָו (*quamlibet divisionem, i. e. partem divisam*) *Nomen cum affixo. Ponitur autem אִשׁ sæpius etiam loco pronominis quilibet vel quodlibet. sensus: posuit Abraham quamlibet partem divisam e conspectu alterius, ut se hinc inde quasi mutuo respicerent. Alludit hic nempe ad morem in pangendis foederibus, quale hic statuitur vers. 18. apud Orientales receptum, qui animalia offerenda in duas partes media secabant, & inter dissectas has partes transibant, (vid. vers. 17. seq.) ut indicarent, sic dissecandum & periturum, qui frangeret foedus. ut habet Sophocles Aiac. flagell. v. 1241. seq.*

Κακὸς κακῶς ἀθαπτος ἐκπέσοι Χθονὸς,
Γένος ἅπαντος ῥίζαν ἐξηρημένος,
Αὐτῶς ὅπως περὶ τόνδ' ἐγὼ τέμνω πλόκον.

Malus male insepultus pereat, humo eiectus, atque cum genere suo toto radicitus extirpetur, eo modo quo nunc hunc præseco cirrum.

Moris hujus mentio etiam occurrit Jer. XXXIV, 18. vid. FEUTHII antiquit. Homericae l. IV. c. 17. §. 2.

Vers. 11. וַיִּשְׁבּ (*flatu abegit*). *Verb. q. 11, I, α. 2, ε. cæterum, in vers. 12. & 17. notandæ sunt phrasæ Ebraicæ וַיִּהְיֶה שֶׁשֶׁשׁ שָׁמַיִם לְבֹאֲלָהּ fuit sol ad occidendum, i. e. prope occasum, & altera וַיִּהְיֶה שֶׁשֶׁשׁ שָׁמַיִם לְבֹאֲלָהּ sol occidit, i. e. post occasum solis. hoc notato reliquus sensus clarior fiet.*

Vers.

Vers. 13. יָדוּעַ (*sciendo*) *Verb.* Formatur hic ut plenum. q. 4, γ. 5, δ.
 וְעַבְדָּוָם (& *servient eis*). *Verb.* q. 2, α. 5, α.
 17, α. וְעָנִי (& *affligent.*). *Verb.* q. 11, II, ε. 2, γ. quæ autem sequuntur: *quadringentis annis*, monstrante serie historica ad priora: *peregrinum erit semen tuum*, sunt referenda.

CAPUT XVI.

Vers. 2. מֵלֶרֶת (*a pariendo, ne pariam*). *Verb.* q. 11, II, β. 2, α. 4, γ. 5, δ. idem de *Verbo* לִשְׁכֹּת (*ad habitandum*) *vers. 3.*

Vers. 4. הָרְתָה (*gravida fuit*). *Verb.* q. 11, II, ε. 2, α. 5, α. 8, γ. 10, β. 15. *Exam.* II. 15, δ. וְהִתְקַל (& *vilis fuit*) *Verb.* q. 11, I, β. 2, β. 3. 5, β. 15. *vid. gram. n. 195, dd.* nempe pro (∴) & *seq. daghesch forti* ponitur per æquivalentiam vocalis longa (∴). idem in וְהִתְקַל (*vilis, despecta sum*). *vers. seq.* alii ad radicem קָלָה referunt, ejusdem formationis, quiesc. לָהּ.

גְּבִרְתָּהּ (*domina ejus*). q. 2. 12, β. 18, ex forma גְּבִירָה.

Vers. 6. וְהִתְעַנָּה (& *afflixit eam*). *Verb.* supra cap. XV, 13. q. 5, β. 16, α.

Vers. 8. אֵי מִזֶּה (*ex quonam loco, i. e. unde?*) *particulæ*, vel potius prima particula אֵי in statu constructo plural. a singul. אֵי (*anal. cap. III. 9.*), alii singularem statuunt. alterum הִנֵּה pronomen cum præfixa. בָּאת (*venisti, venis*).

nis). *Verb. anal. cap. II, 19. q. 2, α. 5, α. 8, β. 10, β. 15.*

וְאֵנָּה (*quorsum ?*) *Particula cum* הַ *paragog.*

בִּרְחַת (*fugiens*) *participium femin.*

Vers. 9. הִתְעַנֵּי (humiliate) Verb. quiesc. לֵה. in hithpael.

Vers. 11. הִנֵּנִי (ecce tibi). Particula cum affixo

fem. יוֹלֶדֶת (& paries) Verbum , in qal, participium fem. pro יוֹלֶדֶת ultimo (∴) in duplex scheva resolutio, sicut in futuris sæpius contingit (Gram. n. 202.), nisi omnino subsit mendum pro יוֹלֶדֶת 2. pers. fem. præter. potius tamen est participium, quum aliud etiam participium הִנֵּנִי præcedat.

Vers. 13. רֵאָאִי (visionis). Nomen. a rad. רָאָה.

Deus visionis dicitur, quod spectabilem se præbuerit : quæ sequuntur hoc versu in sensu sunt obscuriora, quæ tamen commode sic videntur reddenda: num etiam hic (in deserto) vidi posteriora (i. e. adparentis speciem, quæ in scriptura per posteriora Dei solet exprimi) videntis me (Dei scilicet, qui afflictionem meam respexit)?

CAPUT XVII.

Vers. 10. הִמּוֹל (circumcidi). Verb. q. 11, 11,

γ. 2, β. 4, γ. videtur autem hic subesse ellipsis particulæ ׁ vel ׃. in circumcidendo, i. e. si circumdatur. alii imperativum existimant. potius intelligitur alterum verbum finitum הִמּוֹל , ut vers. 13. seq. circumciden-

do

do circumcidetur. Promiscue vero adhibetur modo contractum מול. modo plenum מל.
 Vers. 14. הִפֵּר (irritum fecit). Verb. q. 11, 11, γ. 2, ε. 5, α. 15.
 Vers. 17. הֲלֵבֶן (an filio?). Nomen. בֵּן in constructo, cum ה interrogativo: ita etiam in הֲלֵבָה (an filia?). וְ (utinam!) vers. 18.
 Particula optantis.

CAPUT XVIII.

Vers. 2. נִצְבִּים (constituti, stantes). Verb. q. 11, I, α. 2, β. 4, δ. plural. וַיִּשְׁתַּחֲוֶה (& inclinavit se). Verbum. rad. שָׁחָה quiesc. הָה. futurum singul. in hiphpael; per transpositionem literarum (gram. n. 160. rr.): in super geminat tertiam radicalem ה & priorem in ך convertit, ut adeo forma regularis esset וַיִּשְׁתַּחֲוֶה, sed cum apocopa ultimi ה, præcedens ך mobile fit quiescens. (Gram. n. 212.). In seq. nomine אֶרֶץ est ה locale (in, versus terram.).
 Vers. 5. אֶקַּח (accipiam). Verb. defic. פָּקַח, fut. 1. perf. masc. in qal. cum ה parapog. excidente dagbeschf. ex פֶּ schevato. פֶּה (frustum) Nomen defic. עָ.
 Vers. 6. הַאֹהֶל (in tentorium). Nomen. cum ה locali, quocum specialiter hoc nomen tonum habet in ultima, ך penultimæ non mutato. מַהֲרִי (festina). Verb. imperat. fem. in piel.

Vers. 10. כַּעַת חַיָּה (*juxta tempus vitæ*). *No-*
men. חַיָּה defic. חַי. *Phrasis autem: secundum*
tempus vitæ (*præsentis scilicet*) simplici-
 ter indicare videtur annum sequentem,
 quasi tempus reviviscens, sive revolu-
 tum, & ad idem punctum rediens: quo
 sensu & SOPHOCLES χρόνον ζῶντα dixit,
 sive *tempus vivens pro instante & præsentē*:
 sicut etiam Apostolus Rom. IX, 9. ex-
 pressit hunc locum: κατὰ τὸν καιρὸν τῆτον
 ἐλεύσομαι *secundum tempus hoc veniam*, i. e.
 anno altero; quod eventus monstravit,
 ubi tamen per venire potius intelligitur
 complementum promissi.

שֹׁמֵעָה (*audiens erat*). *Participium fem. in*
qal. In sequenti nomine est ellipsis par-
 ticulæ ב.

Vers. 12. בְּלוֹתִי (*senescere me*). *Verb. q. 11,*
 11, ε. 2, α. 4, γ. 16.

Vers. 18. הָיִי (*esse, essendo*). *Verb. anal. n. 8. q.*
 4. γ. 5, δ. 15.

Vers. 20 רַבָּה (*multa est, invaluit*). *Verb. q.*
 11, 1, β. 2, α. 5, α. 10, β. cum (ך) ob
 pausam. אֲדַעָה (*sciam*). *vers. 21. Verb. rad.*
quiesc. פִּי. *fut. qal. cum* ׀ *paragog. in pau-*
sa.

Vers. 22. וַיִּפְּנוּ (*diverterunt*). *Verb. quiesc.* לָה.
 עֻדְּנִי (*aduc ipse*). *Particula cum affixo*
sing. masc.

Vers. 24. יֵשׁ. *Verb. rad.* יֵשׁ. *usurpatur imper-*
sonaliter in utroque numero pro verbo sub-
stan-

stantivo, personas tamen cæteras variat pro ratione affixi, quocum jungitur.

Vers. 25. *לְהָמִית* (*ad occidendum*). Verb. quiesc. *ו*. in *hipbil*.

Vers. 27. *הוּאֵלַי* (*volui, proposui mihi*). Verb. q. 11, 11, β. 2, ε. 5, α.

CAPUT XIX.

Vers. 2. *וְלֵינִי* (*& pernoctate*). Verb. quiesc. *ו*. in *hiphil*. imperativ. omisso *ה* characteristico. Vers. 9. *הֵלָאֵה* (*ulterius*) Particula cum *ה* locali, undemutat vocales; alii primum (*ה*) hic breve dicunt, ex *ה* ortum, scilicet ex *הוּלָא*, alii probabilius longum ex (*-*), a simplici *הֵלָא* quidquid sit, illud saltem certum, *ה* in dicta forma ob *ה* paragogicum non mutari. vid. supra cap. XVIII, 6.

נַרְעֵנוּ (*malefaciemus*). Verb. quiesc. *ו*. futur. in *hiphil*. sicut *נַרְעֵי* vers. 7.

Vers. 11. *סְנַיִרִים* (*cæcitatibus*). Nomen. plural. masc. vid. lexicon sub radice *סנר*.

Vers. 15. *וְכִמּוֹ* (*& ut*). particula *כ* cum expletiva *מִן*.

Vers. 16. *וַיִּתְמַהֲמַה* (*& cunctatus est*). Verb. *מַהֵה* (non *מַהֵה* quiesc. quod corrigendum in lexico, sed) plenum & quatuor literarum (gram. n. 171.) futur. in *hithpael*, ex forma variante, cum (*-*) in ultima pro (*..*).

Vers. 19. *וּמָתִי* (*& moriar*). Verb. quiesc. *ו*. & defic. *לָת*. q. 5, α. 8, α. De verbo *וּמָתִי* vers.

vers. 20. (*vivet.*). videatur forma anal.
n. 19.

Vers. 21. הִפֵּכִי (*subvertere me.*) Verb. q. 2, α.
4, γ. 16. 18, α. cum (ך) parvo.

Vers. 30. בַּמְעָרָה (*in spelunea*). Nomen. q. 2.
8, ζ. 7, β.

Vers. 32. לָבָה (*age!*). Verb. rad. לָבָה quiesc.
פִּי. alias imperativ. in qal. cum הַ paragog.
sed hic assumit sensum adverbii , euge. &c.
alias in feminino foret לָבָה. Insequentia
verba hujus vers. sunt futura i. perf. plu-
ral.

Vers. 33. וַתִּשְׁקֶינָהּ (*bibendum præbuerunt*).
Verb. quiesc. שָׁקַח. in hiphil. femin. plural.
fine הַ terminativo.

בְּשֹׁכְבָהּ (*in cubando ipsam*). Verb. infinit.
qal. formæ שָׁכַב cum affixo.

CAPUT XX.

Vers. 3. בְּעֵלְתָּ (*maritata*) Verb. participium
paul. femin. construct. cum alternatione
vocalium.

Vers. 6. מִמַּחֲטֹי (*a peccando*). Verb. infinit. in
qal. per apocopam literæ ultimæ radica-
lis מַחֲ.

Vers. 7. יָדַע (*scito*). Verb. imperat. in qal. a
quiesc. יָדַע. Sic & יָשַׁב (*habita*) vers. 15.

Vers. 16. וַיִּנָּכַח Verb. juxta lexicon sub
rad. נָכַח participium femin. in qal, (*nup-
ta*). aliis est participium in niphal a rad.

נָכַח

יָבֵחַ quiesc. פִּי (& redarguta est) ; unde forte etiam posset esse 2 pers. femin. præteriti in *niphal* pro וְנוֹכַחְתָּ & reprehensa es ; quod maxime coincidit cum vulgata : memento te esse deprehensam, forte per incuriam pro reprehensam. error hic certe circa vocales in Ebræo facillimus fuit.

CAPUT XXI.

Vers. 11. אֲדָרָתָא (*caussa*). Nomen. rad. אָדָה
femin. plur.

Vers. 14. וַתִּתֵּעַ (& erravit.). Verb. quiesc.
לָהּ. fut. in *qal*. cum apocopa.

Vers. 16. הִרְחֵק (*longe discedendo*). Verb. infinit. in *hiphil*.

כַּמְטִיחִי (*sicut jaculatores*) Verb. rad. טָחָה

quiesc. לָהּ. participium in *piel* plur. construct. ultima radicali ה in ך mutata, unde dein forma plena prodit. (gram. n. 202, 1°), excidente *daghesch* fo. ti ex ט.

וַתִּבְכֶּה (& flevit) Verb. quiesc. לָהּ fut. in *qal*. cum apocopa ultimæ radicalis ה ad ductum gram. n. 202. sic etiam vers. 19. in וַתִּשְׁקַע (& potavit), fut. in *hiphil*.

Vers. 23. הִשְׁבַּעָה (*jura*). Verbum imperat. in

niphal cum ה paragog. Vers. 28. לְבַדָּהּ (*seorsim, solas*). Particula בַּר defici. ע. cum affixo. Sic & לְבַדָּהּ cum affixo נָה pro י plural. femin.

CAPUT XXIII.

Vers. 2. וּלְבָכּוּתָהּ (& ut fleret eam). Verb. quiesc. לָהּ. infinit. in qal. cum affixo.

Vers. 4. וַתֵּשֶׁב (advena). Nomen. rad. יָשַׁב.

CAPUT XXIV.

Vers. 2. שִׁים (pone). Verb. quiesc. יָ. imperat. in biphil. eliso caractere הָ. Sic & in לָלַיְנָא vers. 23. ad pernoctandum.

Vers. 11. יָצָא (exire, egressionis). Infinit. nominascens in qal a rad. יָצָא, pro יָצָאת (gram. n. 191, f.) Sic etiam in יוֹצֵאת (egressa) particip. fem. in qal. vers. 15.

Vers. 14. הִטָּה (inclina). Verb. imperat. in biphil. rad. נָטָה.

Vers. 16. הָעֵינָה (ad fontem) Nomen cum הָ locali.

Vers. 18. וַתִּדְּרַר (deposuit) fut. in biphil. quiesc. פִּי.

Vers. 20. וַתֵּעַר (& evacuavit). fut. in piel. cum apocopa, quiesc. לָהּ.

Vers. 21. מִשְׁתָּאָה (obstupuit). particip. in bith-pael, cum transpositione literæ radicalis ante הָ caractèristicum conjugationis (gram. n. 160. rr.) quiesc. לָהּ.

Vers. 27. וַאֲמָתוֹ (Et veritatem suam). Nomen cum affixo, a rad. אָמַן, a forma אֲמָת con- tracte pro אֲמָנָה, litera ך per dagheshb forte compensata (gram. n. 107. *).

Vers. 33. וַיִּשָּׂם. Legendum וַיִּשָּׂם monent Ma-

Masorethæ , futur. in *bophal* quiesc. ׃.
(*Et adpositum est*).

Vers. 46. וַיִּשְׁתֵּי (& bibi). formatio ut cap.
XXI, 16. fut. i. perf.

Vers. 49. יִשְׁכַּם (*estis*). Verb. cap. XVIII, 24
vid. gram. n. 233. cum affixo plurali.

Vers. 53. כֵּלִי (*vasa*). Nomen quiesc. לָהּ. plu-
ral. construct. a singul. inusitato כֵּל, a
quo pluralis usitatus כֵּלִים, quum in sin-
gulari forma recepta sit כֵּל.

Vers. 59. מִנְקָתָהּ (*nutricem ejus*). Nomen. rad.
נִק. cum affixo.

Vers. 63. לִפְנֹתַי (*quum adpropinquaret*). Verb.
quiesc. לָהּ. infinit. constructus cum præfixa.

Vers. 65. וַתִּתְּכֶם (*Et operuit se*). Verb. quiesc.
לָהּ. fut. femin. in *bithpael* cum apocopa
literæ ה.

CAPUT XXV.

Vers. 6. מִתְּנוּת (*munera*). Nomen fem. plural.
defic. פֶּן.

Vers. 18. נָפַל (*cecidit*). quoad sensum hic
intelligitur casus de sorte seu possessione terræ,
i. e. e regione fratrum suorum (*Isaaci postero-
rum*) fors ejus cecidit, seu habitavit, uti ex-
primitur cap. XVI, 12.

Vers. 20. בִּקְחָתִי (*quum acciperet*). Verb. defic.
פֶּן. infinit. in *gal* cum affixo.

Vers. 22. וַיִּתְּרוּצְצוּ (*Et collidebant se*). Verb.
defic. ׃. fut. in *hithpael*,

- Vers. 24. תִּזְמִים (gemini). Nom. plur. a rad. **ז**.
 תִּזְמִים eliso **ז**.
 Vers. 34. וַיִּבֶז (& contempsit). Verb. quiesc. **ל**.
 fut. in qal. cum apocopa.

CAPUT XXVI.

- Vers. 5. מִצְוֹתַי (præcepta mea). Nom. plural.
 cum affixo, a quiesc. **ל**. rad. **צוה**.
 חֻקֹּתַי (statuta mea). Nom. plur. a defic. **ע**.
 תּוֹרוֹתַי (leges meas). Nom. plur. a rad. **ינה**.
 Vers. 15. סָתְמוּם (obstruxerunt eos.). Verb. in
 piel, cum affixo.
 Vers. 17. וַיִּסֶּן (fixit tentorium). Verb. quiesc.
ל. in qal, cum apocopa **סן**.
 Vers. 27 מַדּוּעַ (quare?) Vox composita ex
 particula מַה, & דּוּעַ a rad. **יע**. (o-
 distis). Verb. præterit. in qal. a rad. **שא**.
 quæ in lexico ad genesin est omiſſa.
 רָאוּ (videndo). vers. 28. Verb. infinit. qal.
 cum apocopa **רא**.
 Vers. 35. מִרְרָה (amaritudo). Nom. construct.
 a defic. **ע**.

CAPUT XXVII.

- Vers. 1. וַתִּכְהֶינּוּ (debiles fuerunt). Præterit. fe-
 min. in qal, a quiesc. **ל**.
 מִרְאוֹת (a videndo, i.e. ne videre posset).
 Infinit. in qal.
 Vers. 3. תִּלְיָה (pharetram tuam). Nom. cum
 affixo, quiesc. **ל** vid. gram. n. 80. In
 no-

nomine **הַשָּׂדֶה** intelligitur **הַ** locale (in agrum) **צוּרָה** (venare) Imperat. in qal, cum **הַ** parag. a quiesc. **ע**.

Vers. 9. **בָּרִי** (boedos). Nom. plural. construct a quiesc. **לָהּ**. pro **בָּרִי** (vid. gram. n. 103, a.).

Vers. 12. **יִמְשְׁנִי** (contrectabit me). Verb. defic. **ע** fut. in qal, cum affixo. Sic & **וַאֲמַשְׁתָּ** (palpabote) vers. 21. excidente dagbeshf. ob (:) **בְּמִתְעִתֶּנָּה** (quasi decipiens, illudens). Particip. in piel formæ quatuor literarum a rad. **הָעָה** quiesc. **לָהּ**. juxta alios a **תָּעַע** defic. **ע**. in priori esset apocopa **תָּעַע** cum præfixa **כ**.

Vers. 15. **הַחֲמִדּוֹת** (desiderabiles). Particip. plural. fem. in paul.

Vers. 16 **צִוְאָרָיו** (colli ejus). Nomen plural. masc. cum affixo a rad. **צוּר** cum **א** epen-thetico.

Vers. 19. **שִׁבָּה** (sede) Imperat. in qal cum **הַ** parag. a quiesc. **פִּי**. Sic & **אִשָּׁה** (adpropinqua) vers 21. a defic. **פִּי**.

Vers. 23 **הִכִּירוֹ** (agnovit eum): hiphil cum affixo a defic. **פִּי**.

Vers. 25. **תִּגְשָׁה** (admove, affer). Imperat. in hiphil. cum **הַ** paragog. a defic. **פִּי** unde etiam **וַיִּגֶשׁ** (admovit) futur. ibid.

Vers. 26. **וַיִּשָּׁקָהּ** (osculare). Imperat. in qal cum **הַ** parag. a defic. **פִּי** a quo etiam est **וַיִּשָּׁק** (osculatus est) vers. 27.

Vers. 33 **אִפּוּא** (igitur). Particula compos. ex **אִי** & **פּוּא**. alias est ubinam? sed in inter-

- rogationibus sæpe censetur expletivum, igitur, *nunc*; uti h. l. vertunt *Vulgata*, LXX, *Syrus* & *Arabs*. Sic & vers. 37. ubi simul לְכָה positum pro לָךְ (*tibi*), expressio ה post (ל) intellecto (gram. n. 12. * .)
- Vers. 42. מְתַנַּחֵם (*consolans se*). Particip. in *hithpael*.
- Vers. 45. חֲמַת (*ira*). Nomen construct. femin. a rad. quiesc. פִּי.
- Vers. 46. קָצַתִּי (*tædio afficior*). Præterit. in *qal*, quiesc. ע.

CAPUT XXVIII.

- Vers. 2. בֵּיתָהּ (*in domum*) Nom. in statu constructo, cui etiam additur ה locale, quod tamen mutatio non afficit, sed nomen tantum: quod & in aliis similibus observandum.
- Vers. 6. לִקְחָתָהּ (*ad sumendum*). Infinit. in *qal*, a defic. פָּנָה.
- Vers. 15. וַיִּשְׁבּוּתֶיךָ (& *reducam te*). Præterit. in *hiphil* a quiesc. ע. cum affixo.
- Vers. 16. יִיָּקֶץ (*evigilavit*). Futur. in *qal*. quiesc. פִּי. formæ variantis.
- Vers. 17. נֹרֵא (*reverendus*). Particip. in *niphal* a quiesc. פִּי. cum *daghesch forti* copulativo.

CAPUT XXIX.

- Vers. 10. וַיִּגַּל (& *devolvit*) Fut. in *hiphil* a defic. ע.

Vers.

Vers. 19. תָּתִי (dare me). Verbum. vid. anal.
cap. IV, 12. cum affixo. vid. gram. n. 225.

Vers. 20. בְּאַהֲבָתוֹ (propter diligere eum). Infinit.
in qal. cum הַ paragog. quod ob affixum tran-
sit in ת, sicut הַ feminin. ut patet ex Exod.
XL, 32. Aliis vero simpliciter est nomen
cum affixo, quod casum verbi assumit, a
quo descendit, unde sequitur accusativus.
Forte tamen ob interversionem amoris est infi-
nitivus in piel cum eodem הַ parag. a quo
deinde salva forma regulari cætera pro-
veniunt.

Vers. 25. רָמִיתִּי (decepisti me). Præterit. in piel
cum affixo a quiesc. לָהּ.

Vers. 27. נִתְּנָה (dabimus). Futur. in qal cum
הַ paragog. a defic. פָּנ. posset etiam esse
præterit. in niphal femin. (dabitur).

Vers. 35. אוֹדָה (celebrabo). Futur. in hiphil, a
quiesc. פִּי.

CAPUT XXX.

Vers. 1. מָתָה (morior). Particip. femin. in qal
quiesc. עָ.

Vers. 6. דִּנְנִי (judicavit me). Præterit. in qal
cum affixo a quiesc. עָ.

Vers. 11. בָּגֵר Juxta Keri legendum בָּאֵר ve-
nit felicitas; alias foret nomen גֵּר a rad.
גֵּר defic. עָ. cum præfixa ב in felicitate,
prosperare.

Vers. 14. חִטִּים (triticorum). Nomen. plural.

a sing. חָמָה , a rad. חָנַט eliso ך , & nomine ad initar defic. ך. formato.

Vers. 15. קָחָהָךְ (accepisse te) Pormatio ut anal. cap. XXV, 20.

וְלָקַחְתָּ (& accipere vis, Syntax. n. 40, η.).

Præterit. 2. perf. femin. in qal verbi pleni , cum (-) furtivo sub ך , & omisso scheva ultimo , utpote alias intellecto. Aliis tamen est infinitivus in qal a defic. פִּי. cum præfix. לִ.

Vers. 28. יִקְבֶּהָ (designa). Imperat. in qal cum ך parag.

Vers. 30. מַתִּי Particula interrogandi , quando ?

Vers. 32, בְּשָׁבִים (in agnis). Est metathesis seu transpositio literarum a rad כָּבַשׁ.

Vers. 36. הַנּוֹתָרוֹת (residuos). Particip. in niphal a quiesc. פִּי.

Vers. 37. מַקֵּל (baculum) defic. פִּי. construct.

לֵחַ (virens) nomen a defic ך.

Vers. 38. וַיִּחַמְנָה (& incaluerunt) Futur. 3. perf. fem. plur. in qal , a quiesc פִּי. forma mixta ex mascul. unde habet præformativam jod , & ex feminino , unde est terminatio ; de utroque enim ovium sexu hic agitur. Ex eadem radice est

וַיִּחַמּוּ (& conceperunt) vers. 39. fut. ex piel alternante (ם) pro (.) & daghesch forti ex-cidente : nisi omnino sit futur. in qal. a radice formæ חָמָה quiesc. לֵחַ. vers. 41.

יָחַם (conceptus) Infinit. nominafcens in piel.

CAPUT XXXI.

Vers. 7. הָהָל (*Decepit*). Præterit. in piel verbi pleni, pro הָהָל tono ob concursum retrahito.

מִשְׁכָּרְתִּי (*mercedem meam*). Nomen cum affixo

מוֹנִים (*vicibus*). Nom. plural. quiesc. לָהּ.

לְהַרְעֵ (*ad malefaciendum*). Infinit. in hiphil, quiesc. עֵ.

Vers. 26. בְּשִׁבְיוֹת (*quasi captivatas*). Particip. femin. in paul, a quiesc. לָהּ. cum præf. כִּ.

Vers. 27. נִחַבְּאֵת (*occultasti te*). Præterit. in niphil quiesc. לָא.

Vers 30. נִכְסֹף (*desiderando*). Infinit. in niphil in forma gerundii, manente caractere præteriti (gram. n. 152, u). In נִכְסַפְתָּהּ (*desiderasti*) Præterit. 2. pers. mascul. ibid. הַ post (-) intellectum exprimitur (gram. n. 12. *).

Vers. 32. הִכַּרְ (*recognosce*). Imperat. in hiphil a defic. פִּנְ.

גִּנְבָתָם (*furata est eos*). Præterit. femin. in qal cum affixo.

Vers. 34. וַיִּשְׁמֵם (*posuit eos*). Futur. in hiphil. quiesc. עֵ. cum affixo. בְּכֶרֶ (*sub stramento*). Nom. defic. עֵ.

Vers. 36. וַיִּרֶב (*contendit*). Futur. in hiphil. quiesc. עֵ.

Vers. 39. אֶחָטְנָה (*luam illud*). Fut. in piel cum affixo. a rad. חָטָא eliso אֶ.

גִּנְבָתִי (*furtivum*) Particip. paul femin. construct.

struct. cum jod paragogico, & (-) sub ב' in scheva resolutio; vid. anal. cap. I, v. 24. in חִיתִּי.

Vers. 40. שְׁנָתִי (*somnus meus*). Nomen fem. cum affixo. a quiesc. פִּי.

Vers. 42. לוֹלִי (*si non*) Particula compos. ex לוֹ & לֹא vid. lexicon sub לָאָה. רִיקָם (*vacuum*) Particula a rad. רִיק. וְיֹכַח (*argumentis demonstravit*). Futur. in biphil formæ variantis a quiesc. פִּי.

Vers. 49. יִצַּף (*speculabitur*). Futur. in qal cum apocopa a quiesc. לָהּ.

CAPUT XXXII.

Vers. 5. וַיֵּאָחֵז (*Et moratus sum*). Futur. i. perf. in piel. excidente נ radicali (gram. n. 165) aliis futurum in qal. a radice formæ יֵחֵז quiesc. פִּי.

Vers. 8. וַיִּצָּר (*angustia fuit*) Futur. in qal a rad. formæ quiesc. פִּי. sed radix significatio- nis quiesc. ע.

Vers. 16. מִיִּנְקוֹת (*lactantes*). Particip. plur. in biphil formæ variantis a quiesc. פִּי. פָּרוֹת (*vaccas*). Nom. plur. a defic. ע.

CAPUT XXXIV.

Vers. 15. נִאֲמֹת (*consentiemus*). Futur. in qal a quiesc. פִּי, formæ variantis; item יֵאֲמָרִי vers. 22. & נִאֲמָתָה vers. 23, cum ׀ paragog. Alii deducunt a rad. אָמַת, a qua salva a-
na-

nalogia omnia sponte fluunt in niphal, quiesc. ע.

Vers. 16. וְנָתַנּוּ (& dabimus) Præterit. plur. in qal. a defic. לִן.

Vers. 30. בָּמֵי (homines). Nom. plural. construct. a quiesc. לָהּ. homines numeri sunt pauci, qui facile numerari possunt.

CAPUT XXXV.

Vers. 1. בְּבִרְחָהּ (in fugiendo te) Infinit. in qal cum affixo.

Vers. 2. וְהִטְהַרְוּ (& mundate vos). Imperat. in hithpaël, eliso ח characteristico & per dagbesh forte in prima radicali compensato (gram. n. 160, rr).

Vers. 4. הָאֵלֶּה (quercus) Nomen femin. a quiesc. ע.

Vers. 7. נִגְלִי (apparuerunt). Præterit. in niphal, a quiesc. לָהּ. Si vox אֱלֹהִים usurpetur de angelis, vel diis alienis, aut de judiciis, assumit verbum plurale; alias vero tantum singulare, si de vero Deo sit sermo.

Vers. 16. בְּבִרְתָּ (jugerum, i. e. spatium jureri) Nomen. construct. a rad. בָּרַב per metathesin. conveniunt quod ad notionem LXX, qui vertunt ἰππόδρομον, spatium scilicet quod equus currendo conficit. Vulgatus vertens verno tempore, Ebraicum deduxit a rad. בָּרַת quasi in electo tempore: prior autem notio ex Arabico firmatur,

in quo radix כָּרַב notat *arare*, & vox *Charibon* est *jugerum* sive *spatium*, quod boves arando una die emetiuntur.

וַתִּקַּשׁ (& difficultatem passa est). *Futur.* in *piel* a quiesc. לָה. cum *apocopa*, Eodem etiam pertinet בְּהִקְשׁוֹתָהּ (vers. 17). *Infin.* in *hiphil* cum *affixo*. בְּלִדְתָּהּ (in pariendo ipsam). *Infin.* in *qal*, a quiesc. פִּי cum *affixo*.

CAPUT XXXVI.

Vers. 7. לִשְׂאֵת (*ad sustinendum*) *Infin.* contract. vid. anal. cap. IV, 7.

Vers. 24. הַיָּמִים (*thermas*, i. e. *aquas calidas*) *Nom. plur.* vid. in lexico ad rad. יָמַם. Probabilius a rad. יָמָה Arabibus usitata repetitur (*caluit, ferbuit dies*), inde facile de *effervescentia aquæ* usurpari potuit. בְּרַעְיוֹתָיו (*in pascendo, ipsum*) *Infin.* in *qal* cum *affixo*, a quiesc. לָה.

CAPUT XXXVII.

Vers. 2. דִּבְתָּם (*diffamationem eorum*) *Nomen* cum *affixo* a defic. ע.

Vers. 7. נִצְבָּה (*stetit erecta*). *Præterit. femin.* in *niphal* a defic. פָּנ & tono ob *pausam* retracto. תִּסְבִּינָה (*circumdederunt*) *Futur. femin.* in *qal*, defic. ע.

Vers. 21. נִכְנִי (*percutiemus eum*). *Futur.* in *hiphil* cum *affixo* a quiesc. לָה & defic. פָּנ.

Vers.

Vers. 25. לְהוֹרִיד (*ut deducerent*). Infinit. in biphil a quiesc. פִּי.

Vers. 28. וַיַּעֲלֵי (*eduxerunt, ascendere fecerunt*). Futur. in biphil a quiesc. לָח.

Vers. 33. טָרוֹף טוֹרָה (*discerpendo discerptus est*). Verba, primum infinitivus in qal, alterum præterit. in pyal.

CAPUT XXXVIII.

Vers. 5. בְּכִיב . Plures cum LXX. hoc nomen ceu proprium loci accipiunt, quod Judas tum fuerit in *Chesib*. Salva tamen analogia sensus Vulgatæ eruitur: *parere cessavit*. Nempe ut בְּכִיב sit infinitivus in biphil, eliso הַ characteristico ob particulam præcedentem: quod satis frequens. Unde sensus: *factumque est* (יָהִי absolute positum), *ut mentiretur, quum peperisset illum*. Mentiri pro cessare in Scripturis usitatum: *mentietur opus olivæ, i. e. oliva cessabit dare fructum*. Verbum tamen in biphil potius notat: *mendacem facere, i. e. spem ulterioris prolis eludere, adeoque a pariendo cessare*, qui ipse sensus Vulgatæ est, quem testante *HIERONYMO* jam expresserat *AQUILA*.

Vers. 8. וַיִּבֶם (*affinitatis jure duc*). Imperat. in piel verbi pleni.

וַיִּקְרָא (*excita*). Imperat. in biphil quiesc. וַיִּקְרָא.

Vers.

Vers. 9. נָתַן (dare). Infinit. in qal in forma verbi pleni cum maqqeph.

Vers. 25. מוֹצֵאת (producta). Particip. fem. in hophal a quiesc. פִּי & לֹא. contracte pro מוֹצֵאת.

Vers. 26. לְרַעְתָּהּ (ad cognoscendum eam). Infinit. in qal a quiesc. פִּי cum affixo.

CAPUT XXXIX.

Vers. 1. הוֹרֶה (deductus est). Præterit. in hophal a quiesc. פִּי. Inde pariter est הוֹרְהוּ (deduxerunt eum) præterit. in hiphil cum affixo. Cæterum de nomine אֲדוֹנִים in hoc & aliis capitibus notandum, illud in numero plurali quoque excellentiæ ergo usurpari de uno domino, unde etiam tam adjectiva, quam pronomina & verba ad illud relata in numero singulari ponuntur: ex quo igitur facile colligendum, num de uno vel pluribus dominis sit sermo.

Vers. 12. וְתִפְּשֶׁהוּ (& adprehendit eum). Futur. femin. in qal. verbi pleni cum affixo.

Vers. 14. לְצַחֵק (ad illudendum). Infinit. in piel, tono retracto.

Vers. 16. וְתָנָח (& statuit.) Futur. in hiphil, defic. פֶּן.

Vers. 18. כְּהִרְיָמִי (ut extuli ego). Infinit. in hiphil a quiesc. י. cum affixo & præfixo.

Vers. 20. אֲסִירִי (vincti). Particip. paul. loco אֲסִירִי per mendum, vel etiam pro אֲסִירִי nomine. Deinde hic & alibi status constru-

structus ponitur etiam ante *relativum* אשר, de quo gram. n. 116, II°. חָנוּ (*gratiam suam*). Nomen a defic. ץ cum affixo.

CAPUT XL.

Vers. 10. כְּפֹרֶחֶת (*quasi germinans*) Particip. femin. *benoni*. נִצְיָה (*flos ejus*). Nom. cum affixo a rad. נִצַּץ, & forma נִיץ, quod utrumque supplendum est in *lexico ad genesin*.

Vers. 16. סָלִי (*canistros*) Nomen plural. construct. a defic. ץ.

חֹרִי (*foraminis*). Nomen, a defic. ץ. alii tamen a rad. quiesc. ץ deducunt, ut sit vel album, vel ex opere pistorio confectum.

הַעֲלִיזָה (*excelfo*) *vers. 17.* Nomen. a rad. עָלָה.

Vers. הַלֵּדָה (*nativitatis*). Infinitivus nominascens in *hophal* a quiesc. פִּי.

CAPUT XLI.

Vers. 2. בְּאַחֵי (*in junceto, carecto*) Nomen a quiesc. לָה.

Vers. 8. חֲרָטָמִי (*magos*) Nomen plural. construct. compositum ex חֹרִי טָמָם. vid. in *lexico* sub חֹרִי.

Vers. 14. וַיִּרְצֶהוּ (*celeriter eduxerunt eum*). Futur. in *hiphil* a quiesc. ץ. cum affixo.

Vers. 21. נִדָּע (*cognitum fuit.*) Præterit. in *niphil* a quiesc. פִּי.

Vers.

Vers. 28. הִרְאָה (ostendit). Præterit. in hiphil.
a quiesc. לָהּ.

Vers. 32. הַשְׁנוֹת (repetitio). Infinit. nominat-
cens in niphal a quiesc. לָהּ. נָכוֹן (firmiter
decretum est) Particip. in niphal a quiesc. עָ.

Vers. 33. נָכוֹן (intelligentem). Nomen. a qui-
esc. עָ.

וַיִּשְׁיֵתָהּ (& præficiet eum). Futur. in hiphil
a quiesc. עָ. cum affixo, & præfixo per con-
tractionem vocalium.

Vers. 43. אֲכַרְךָ (flecte genua). Imperat. in hi-
phil cum אַ pro הַ characteristico. וְנָתַתָּ
(constituendo). Infinit. absolutus in qal.

Vers. 51. נִשְׁכַּחְתִּי (oblivisci me fecit). Præt. in
piel cum affixo, a quiesc. לָהּ. הִפְרֵנִי (cres-
cere me fecit). Præterit. in hiphil a quiesc.
לָהּ. cum affixo.

CAPUT XLII.

Vers. 1. תִּתְרְאוּ (vos mutuo aspicitis, i.e. ino-
pes consilii estis, deliberatis). Fut. in
hithpael quiesc. לָהּ.

Vers. 7. וַיִּכְּרוּ (& agnovit eos). Fut. in hiphil
cum affixo, a defici. פָּנָה, sed וַיִּתְּנָהּ in hiph-
pael (alienum se simulavit).

Vers. 11. כָּלֵנוּ (omnes nos). Particula a defici.
עָ. cum affixo.

בְּנֵים (recti). Plural. a quiesc. עָ.

Vers. 15. תִּבְחָנוּ (probabimini). Futur. in ni-
phal. plenum. חַיָּים (per vitam). Nomen plu-
ral.

ral. construct. per contractionem (anal. n. 87), cum ellipsi præfixæ ב. vid. in lexico sub. 1 ad ב.

Vers. 19. בְּיָדֵיכֶם (domibus vestris seu familiis). Nomen plural. cum affixo constructo. a singul. inusit. בִּית a quiesc. י. alternante (ט) parvo cum dagbesh forti pro י. vel est a rad. formæ defic. י.

Vers. 21. בְּהִתְחַנְּנוּ (In deprecando ipsum). Infinit. in hitbpael cum affixo.

Vers. 22. תִּהְיוּטְאִי (peccabitis). Futur. 2. pers. plural. in qal, a quiesc. א. נִדְרֹשׁ (requiritur). Præterit. in niphal formæ variantis.

Vers. 24. וַיִּסּוּב (convertit se). Futur. formæ variantis in niphal a defic. י.

Vers. 27. אֶמְתַּחֲתּוֹ (saccus eius). Nomen cum affixo a rad. מָתַח.

Vers. 28. הוּשָׁב (reductum est). Præterit. in hophal a quiesc. י.

Vers. 29. הַקּוֹרוֹת (evenientia). Particip. fem. plur. in qal quiesc. ה.

Vers. 33. הִנְיַחוּ (statuite) Imperat. in hiphil a defic. פִּנ.

Vers. 35. מְרִיקִים (evacuantes). Particip. in hiphil a quiesc. י.

Vers. 36. כָּלֶנָּה (cuncta hæc). Particula supra vers 11 cum affixo נָה.

Vers. 37. אֶבְיֹאנִי (reducam eum). Fut. in hiphil cum affixo, quiesc. י.

Vers. 38. אִסּוֹן (*malum*) & יָגוֹן (*dolor*). Nomina a quiesc. לָהּ.

CAPUT XLIII.

Vers. 3. הָעֵד הָעֵד (*contestando contestatus est*). Verba in hiphil a quiesc. ע. primum in infinit. alterum in præterito.

Vers. 6. הִרְעוּתֶם (*malefecistis*). Præterit. in hiphil quiesc. ע. Sic etiam vers. 9. הִבֵּיאוֹתָיו (*reduzero eum*) cum affixo.

Vers. 10. הִתְמַהֲמַהֲנּוּ (*tardavimus*). Verb. anal. cap. XIX, 16. Præterit. i. pers. plur. in hitb-pael. שָׁבְנוּ (*reversi fuissimus*). Præterit in qal quiesc. ע.

Vers. 14. שָׁבֹלְתִי שָׁבֹלְתִי Verba in præterito qal cum repetitione, quæ commode redditur: ego quasi orbatus essem, in orbitate victurus sum; vel si sum orbandus liberis, orbabor ergo: vernacule diceres: wenn ich denn um die Kinder kommen soll, so komme ich darum.

Vers. 16. יְהִינּוּ (& præpara) Imperat. in hiphil quiesc. ע.

Vers. 18. הוּבְּאוּ (*inducti sunt*). Præterit. in hophal quiesc. ע. Sic & הוּבְּאוּ Participle plural. ibid.

Vers. 20. בִּי (*quæso*). Particula obsecrandi, quam alii imperativum in hiphil statuunt a בּוֹא. omisso הַ characteristico, h. f. admitte concede!

Vers. 23. מִטְמוֹן (*thesaurum*). Nomen a rad. טָמַן.

Vers.

Vers. 29. יִחַנֶּה (*miserebitur tui*). *Futur.* in *qal* a *defic.* י. cum *affixo*, unde mutatae vocales transponuntur pro יִחַנֶּה (*gram. n. 226. **). Sed aliis est *futur.* in *bophal* a *rad.* חנה *quiesc.* לה. *inclinatus*, propensus sit tibi; quod *analogiae* magis consentaneum.

Vers. 31. שִׁמוּ (*ponite*). *Imperat* in *biphil* a *quiesc.* י. eliso ה *characteristico*.

Vers. 33. וַיִּתְמְהוּ (& *admirati sunt*) *Futur.* in *qal* a *rad.* תמה *verbi pleni*.

Vers. 34. מִשָּׂאוֹת (*fercula*) *plural. fem.* a *singul.* מִשָּׂאָה & *rad.* נָשָׂא; unde etiam est מִשָּׂאָה *construct. singul.*

וַיִּתְרַב (*major fuit*) *Futur.* in *qal* a *quiesc.* לה cum *apocopa*. יָרוֹת (*portionibus*). *Plural. fem.* a *quiesc.* לה.

CAPUT XLIV.

Vers. 4. וְהִשָּׁגְתָּם (& *assequeris illos*) *biphil* cum *affixo* a *defic.* פָּנ.

Vers. 16. נִצְמְדָק (*iustificabimus nos*). *Futur.* in *bithpael* a *rad.* צָדַק per *transpositionem* *literarum*, & ה *characteristico* in וּ *mutato* ob *primam radicalem* צ (*gram. n. 160. rr*).

CAPUT XLV.

Vers. 1. בְּהִתְיַדַּע (*quum cognoscendum se praeberet*). *Infin.* in *bithpael* a *quiesc.* יָ. jod in וּ *mobile mutato*.

Vers. 2. בִּבְכִי (in fletu) Nomen a quiesc. לָהּ.

Vers. 11. וְכִלְכַּלְתִּי (& sustentabo). Præterit. in piel in forma quadrilitera a rad. כָּל qui-
esc. ע. תִּדָּשׁ (paupertate pereas) Fut. in ni-
phal a rad. formæ quiesc. פִּי. sed significatio-
nis a quiesc. ע.

Vers. 16. נִשְׁמַע (auditum est). Præterit, in ni-
phal.

Vers. 19. צִוִּיתָהּ (jussus es). Præterit in pyal a
quiesc. לָהּ. cum הַ paragogico.

Vers. 20. תִּהְיוּם (ægre feret jacturam). Futur.
a quiesc. ע.

CAPUT XLVI.

Vers. 4. אֶעֱלֶהּ (ascendere te faciam). Fut. in
hiphil cum affixo. a quiesc. לָהּ. עֲלוּהָ (af-
cendendo) infinit. in qal.

Vers. 28. לְהוֹרֹתָ (ad monstrandum iter). Inf-
nit. in hiphil a quiesc. לָהּ. & פִּי.

CAPUT XLVII.

Vers. 6. בְּמִיטָב (in optimo). Nomen construct.
a quiesc. פִּי.

הוֹשֵׁב (habitare fac). Imperat. in hiphil a qui-
esc. פִּי. Sic & יוֹשֵׁב (habitare fecit) vers.
11.

Vers. 7. וַיַּעֲמֶהּ (& stare fecit eum). Futur. in
hiphil cum affixo.

Vers. 13. וַתִּלָּה (& deficit) Futur. in qal cum
apo-

apocopa, a rad. לָהּ quiesc. לָהּ. unde secunda radicalis ה mobilis recipit mappiq, utpote ultima in dictione.

Vers. 15. וַיִּחָּסֶם (& consumtum est). Futur. in qal a radice formæ defic. חָסַם, sed significati-
onis defic. וּ vel etiam media radicalis deficiens Chaldæorum more compensatur in prima radicali. Nisi forte juxta analogiam omnino sit futurum in niphal cum י loco (-), quod frequens. Sed חָסַם (consumtum est) vers. 18. est præterit. in qal defic. וּ.

Vers. 18. גַּיְתָנֵנוּ (corpora nostra). Nomen singul. fem. cum affixo a rad. גָּוָה.

Vers. 19. תִּשָּׁם (desolabitur). Futur. in qal a quiesc. פִּי.

Vers. 23. הֵא (ecce !) Particula.

Vers. 24. בַּתְּבוּאוֹת (In proventibus). Nom. plural. fem. a rad. בָּוָא.

Vers. 25. הִחַיִּיתָנוּ (vivos nos conservasti) Præterit. in hiphil cum affixo a quiesc. לָהּ. cum jod. deficiente

Vers. 31. הַמִּטָּה (lecti). Nomen. a rad. נָטָה.

CAPUT XLVIII.

Vers. 4. מַפְרֶה (crescere te faciens). Particip. in hiphil cum affixo a quiesc. לָהּ.

Vers. 9. קַח־ם (accipe eos) Imperat. in qal a defic. חָסַם cum affixo & maqqeph,

Vers. 13. בִּימִינוֹ (a dextra sua) Nomen cum affixo a quiesc. פִּי cum præfixa & contractione

ne vocalium. Sic & in מִיָּמִין in statu constructo cum præfixa מִ.

Vers. 15. מִעוֹדִי (a duratione mea). Nomen cum affixo & præfixa a quiesc. ע.

Vers. 19. מְלֹאָה (plenitudo) Nomen construct. a rad. מָלָא.

CAPUT XLIX.

Caput hoc stylo sublimiori & poetico conceptum multis difficultatibus abundat, quas paucis explanabimus.

Vers. 1. יִקְרָא (eveniet) Fut. in qal. formæ quiesc. לָא. sed significatio a quiesc. לָה.

Vers. 3. כֹּוֹהִי (robur meum, i. e. effectus roboris mei). Nom. quiesc. ע. cum affixo. Et principium אֲוִנִי virium mearum. Nom a rad. אָוָה. i. e. prior natu inter liberos vel juxta LXX. ἀρχὴ τέκνων μὲ initium liberorum meorum. Excellentia תִּשְׁאָרָה (anal. cap. IV, 7.) dignitatis seu eminentiæ, & excellentia עֵי (Nomen defic. ע.) roboris, i. e. jus primogenituræ cum omnibus prærogativis tibi debebatur. Nunc autem quia.

Vers. 4. פִּהִי levitas sicut aquarum tibi fuit, & continere te non valuisti, sed juxta indomitas passionibus egisti, sicut aqua ex alveo suo erumpens, ἐξὺς ἑρισσας ut habent LXX. (nempe committendo incestum, de quo cap. XXXV, 32): ideo non הִוְתֵּר (futur. in hiphil a quiesc. פִּי) excellas, sed jus tibi debitum amittas. quando? (est etiam par-

ticula temporis) ascendisti cubilia seu lectum patris tui : tunc profanasti (חֵלְלָהּ præterit. in piel) stratum meum ascendendo עָלָה qui-
dam hic enallagen personarum statuunt ; aliū
mendum subesse existimant pro עוֹלָה ascen-
dens vel עָלוּהָ ascendendo , quæ utraque lec-
tio ante adposita puncta vocalia obtinere
potuit , & assumunt etiam *oi* *ó*. sive LXX.
ἐνέβης quando ascendisti.

Vers. 5. Simeon & Levi fratres (non tam ute-
rini , quam societate in idem facinus)
vasa iniquitatis fuerunt מְכַרְוֵיהֶם gladii eorum
a rad. כָּרַר vid. cap. XXXIV, 25.) : i-
deo.

Vers. 6. In secretum confessum eorum בְּסוֹדָם (No-
men quiesc. י cum affixo) non ingrediatur a-
nima mea : in coetum eorum ne יִתְחַר Futur. in qal
a quiesc. פִּי) uniaris , ó gloria mea ! nisi for-
te nomen בְּכֹר fit generis communis ;
tunc enim foret perf. 3. femin. sensus est,
quod vel impium facinus nunquam pro-
barit , quod patet ex cap. XXXIV, 30.
vel etiam ad futura refert , quod eorum
coetus & concilia futuri sunt mali : uti
in seditione Core de tribu Levi , & inter-
necione ob scorta Madianitica per tribum
Simeon invecta : forte utrumque comple-
ctitur , & futura & antecedentia. Quia
in furore suo occiderunt viros (singularis pro
plurali) i. e. cives ; & juxta beneplacitum
suum וּבְרִצּוֹנָם (Nomen cum affixo a quiesc.
לָה) enervarunt taurum seu tauros & peco-
ra.

ra. *Subnervatio* equorum & pecorum in bellis erat usitatissima conf. Ios. VI, 9. quod facile de omni dein destructione potuit accipi. Alii per יָוֵן *taurum* intelligunt *Hhemor* & *Sichem* principes urbis, omnem sexum masculinum ab ipsis deletum; alii denique muros urbis funditus everfos, quo sensu tamen legendum foret יָוֵן non יָוֵן, quod ultimum habent quoque LXX. ἐνευγονόπησαν ταῦρον

Vers. 7. Maledictus furor eorum quia sævus est; & excandescencia eorum, quia קִשְׁתָּהּ (*Præt. fem. in qal in pausa a quiesc.* קָשָׁה) *dura fuit. Dividam eos in Jacob, & dispergam eos* (וַאֲפִיצֵם *fut. in hiphil cum affixo a quiesc.* י.) *in Israel. i. e. In pœnam impiæ hujus conjunctionis eorum posteri reliquis tribubus permixti vivent, & possessiones suas inter suos fratres habebunt: quod de utraque Tribu constat.*

Vers. 8. Juda tu es (*seu celebratio*) יְהוּדָה *in hiphil a quiesc.* פִּי & לָהּ *cum affixo*) *celebrabunt te fratres tui: manus tua in cervicibus inimicorum tuorum erit* (*eos subjugando*): *incurvabunt se tibi filii patris tui* (*fratrum tuorum dominaberis; pollicetur enim hic regnum Judæ tribui in Davide obventurum*).

Vers. 9. Sicut (*omisso* כִּי, *quod in similitudinibus frequens*) *catulus leonis erit Juda* (*ob bellicam tribus istius fortitudinem*) *ex præda fili mi ascendisti* (*ascendes, ex more*

re

re prophetico); qui in genua ſe demittit & cubat ſicut leo & ſicut leæna (aut leo major prædæ inhians). Tota ſimilitudo a leone petita, qui direptis ſpoliis ſecurus in montem aſcendit, & dum prædæ inhiat quaſi dormiens in genua tantum ſe demittit: ſed ſtatim laceſſitus majore impetu erumpit: unde ſequitur: *quis excitabit eum quis tribum hanc jugiter ſibi invigilantem laceſſere audeat?*

Vers 10. Non recedet ſceptrum de Juda (ejus tribu), *וְיָחִידָהּ* (Particip. in piel a defic. *י.*) *legiſlator* (i. e. poteſtas ferendi leges, & iudicia ſanguinis ac alia quælibet exercendi) *de inter pedes*, i. e. de femore ejus, qui ſcilicet ſit ex ſemine Judæ, *uſque dum veniat* *שִׁלְיָהּ*. In aſſignanda hujus nominis ſignificatione non conveniunt auctores; Meſſiam omnino denotat, reliqua quæ quæruntur, varias tantum ejus qualitates exprimunt. Vid. in lexico ſub rad. *שִׁלְיָהּ*, alii ad radicem *שִׁלְ* referunt, unde foret *שִׁלְ* cum affixo *וּלְ* foetus, filius ejus, Judæ ſcilicet. Et ei (erit) *וְיָחִידָהּ* (Nomen conſtruct. ſingul. a rad. *וְיָחִידָהּ*) obedientia populorum, ſeu omnes populi ipſi parebunt. Eodem ſenſu hæc vox occurrit Prov. XXX, 17.

Vers. 11. וְיָחִידָהּ (Particip. in qal cum *וְ* paragonico gram. n. 149, m) *ligabit ad vitem pul- lum ſuum*, & ad Sorec (i. e. vitam præſtan- tiſ-

tiffimam) פָּנִי (nomen in statu constructo cum ¹ paragogico ; uti etiam LXX vertunt τὸν πῶλον pullum) pullum asinae suae : lavabit in vino vestimentum suum , & in sanguine uvarum (i. e. in vino rubro) tegumentum suum כִּתְּוִיהָ Nomen cum affixo a rad. כָּסָה per aphæresin primæ radicalis. Notatur his phrasibus tanta vinearum abundantia & fertilitas in possessione hujus tribus futura , ut ad vites ligare possent numerosa sua pecora velut ad stipites , & in vino ceu in aqua vestes suas lavare.

Vers. 12. חֲכָלִי In assignanda hujus vocis radice non conveniunt , alii ex arabico חָכַל reddunt *rubicundus erit oculis ex vino* , scilicet iterum ad indicandam maximam vini abundantiam ; alii cum Cl. DANZIO per metathesin seu literarum transpositionem ex arab. כַּחַל (*nigris palpebris fuit*) repetunt , *niger* , i. e. *pulchris oculis erit ex aut præ vino* , live oculi ejus pulchriores erunt quam vinum splendens : quod etiam LXX habent Χερσποιοὶ οἱ ὀφθαλμοὶ. Prior tamen expositio videtur simplicior , & tam hic quam Prov. XXIII, 29. accommodatior : ex sequentibus etiam & albus dentibus שְׁנַיִם (*dual ex defic. 2*) ex lacte. Tacite hic more poetico orientalium insinuatur multitudo pecorum , fertilitas agrorum , & tanta lactis copia , ut dentes quasi ex ejus usu dealbari possint ; erat enim terra lacte & melle manans.

Vers.

Vers. 13. Zabulon ad littus maris habitabit, & ipse (scilicet terra habitationis ejus) *erit in portum navium & latus ejus (portus) juxta Sidonem.* Designatur habitatio hujus tribus inter mare mediterraneum & Tiberiadis usque ad Phoeniciam, cujus metropolis erat *Sidon*; ex navibus ergo seu mercimoniis victuri dicuntur *Zabulonitæ*.

Vers. 14. Issachar instar asini robusti erit, accubantis inter duas sarcinas, seu clitellas, quales hinc inde ex utroque latere pendent imponi solent asinis: alii tamen מִשְׁפָּטֵי שְׂמֹנֶה sunt duo termini seu repagula, quibus inclusa sit eorum regio, quia inter duo maria & inter duas tribus habitavit hæc tribus. Atque hoc sensu occurrit *Judic. V, 16. de quieta & secura habitatione.* Indicatur hæc tribus laboriosa futura, comportandis mercibus & ruri colendo intenta.

Vers. 15. Vidit locum requiei (i. e. habitationis suæ), quod esset bonus, & terram (suam) quod נִחְמָה (Præterit fem. in qal in pausa) jucunda sit; ideo supposuit (supponet) humerum suum ad semet onerandum: scilicet in mercibus in sua terra productis ad mare comportandis, quas alii dein evehant; ut exponit HIERONYMUS. Patetque ex Deut. XXXIII, 19. ubi divitias maris sugere dicitur. Fuitque (erit) propter tributum דָּן (defic. ו) serviens. Nullibi legitur hæc tribus specialia tributa solvisse, aut fuisse

tributaria; unde commodior videtur sensus a nobis expressus, quod pro tributo seu mercede sibi pendenda aliis operas suas locarit: vel tam fuerit laboriosa, quasi (omisso Δ similitudinis, quod superius jam aliquoties factum) tributa pendere deberet.

Vers. 16. Dan judicabit populum suum, sicut una tribuum Israel. i. e. etiam ipse specialem tribum constituet, & judices populi dabit, quod in Samfone ex hac tribu oriundo contigit.

Vers. 17. Erit Dan (ut) serpens juxta viam (ut) cerastes juxta semitam, mordens ungulas equi, ut cadat ascensor ejus retrorsum: cuncta hæc de Samfone ex ea tribu accipiunt, qui insidiosi serpentis instar (equi ungulas mordentis, ut hic concitatus equitem excutiat, quem dein invadere possit) plus Philistæis per insidias nocuit, quam si aperto cum ipsis Marte pugnasset. Quæ etiam mens est HIERONYMI.

Vers. 18. Omnimodam salutem tuam expecto Domine! Hæc juxta Chald. Targum Jerosolyt. & Onkelosi ad præcedentia ita sunt referenda, ut dicat Jacob: magna quidem præstabit ista tribus per Samsonem, necdum tamen ille est Messias, quem expecto, ut omnino liberet populum suum.

Vers. 19. Gad, agmen depopulabitur eum (terram ejus) גָּדָהּ futur. a quiesc. Y. & ipse depopulabitur calcem: multis scilicet incursionibus

bus hoſtium patebit eorum terra, quos tamen valide repriment.

Vers. 20. Ex Aſer (ejus nempe terra) *pinguis panis ejus erit, & ipſe dabit delicias regales*, i. e. regio hujus tribus optimo frumento abundabit, cæterisque quæ ad inſignes delicias & oblectamenta conducunt.

Vers. 21. Nephtali erit, ut *cerva* הַלְיָא a rad. לָא vel לָא emiſſa הַלְיָא (*particip. paul*) *dans eloquia pulchritudinis ſeu pulchra*. Certum eſt, notari eximiam tam ipſius tribus, quam ejus terræ fœcunditatem, ex Deut. XXXIII, 23. & juxta hanc lectionem bellicam ejus fortitudinem in rebus feliciter gerendis, & dexteritatem in dandis conſiliis. De ultimo non conſtat, priora patent ex Judic. IV & V. Collata tamen verſione græca τῶν ὁ. textus Ebraicus alio modo videtur exponendus; vertunt enim τέλεχος ἀνειμένον ἐπιδιδῶς ἐν τῷ γενήματι κάλλος; *arbor copioſe diſfuſa, dans* (*aut creſcere faciens*) *in germine pulchritudinem*, vel ramos aut progeniem pulchram: qui eſt ipſiſſimus etiam ſenſus Ebraici, ſi puncta nonnihil varientur; nempe pro הַלְיָא legendo הַלְיָא ex eadem radice, & pro אֲמָר ſubſtituendo אֲמָר (*plural. conſtruct. a ſingul. אֲמָר, quod ex Iſai. XVII, 6. notat *ramum altum*). Eo magis arrideret hæc de arbore aſſumta ſimilitudo, quum talis quoque mox in ſequen-*

tibus continuetur, ad indicandam maximam foecunditatem.

Vers. 22. Filius פֹּרֵת (particip. benoni in gal a quiesc. לָהּ cum feminina terminatione Syriaca ܠܗ pro ܠܗ, uti in ܠܗܬܐ) fructuosæ, vel potius fructificationis aut fructuosæ terræ, quam est inhabitaturus) filius fructificationis juxta fontem, i. e. Josephus instar plantæ juxta fontes aquarum fructificabit. Sequitur: filiae scandunt (צַעֲדָהּ præterit. femin. singul. pro plurali, Syntax n. 2.) juxta murum: pergere videtur in assumpta similitudine de arbore fructuosa, cujus ramusculi vel surculi (quos etiam VATABLUS cum Chaldaeo per filias בְּנוֹת notari judicat) excrescunt juxta muros, donec etiam supra illos procedant. Prædicatur hic insignis hujus tribus foecunditas, quæ in duos omnino ramos seu tribus alias fuit diffusa.

Vers. 23. Et exacerbaverunt eum, & jaculis illum appetierunt (יָרִיבֵי defic. י.) ac odio prosequuti sunt eum magistri sagittarum, i. e. periti sagittarii. Juxta plures hæc de fratribus & reliquis hostibus Josephi dicuntur: quum tamen sit prophetia futurorum, potius de hostibus tribuum Ephraim & Manasse videntur intelligenda in futuro.

Vers. 24. Sed mansit in robore (אָרִיז a rad. אָרַז) arcus ejus. semper ad vim repellendam paratus; & roborata sunt (יָפִיז, a defic. י.) brachia manuum ejus, per manus potentis Jacob, i.

i. e. Deus qui protegit Jacobum, etiam Josephi hostes debellabit. *Exinde pastor, lapis Israel* (erit). Per lapidem & pastores in scripturis quoque notari principes ac reges, notum est; *Israel* etiam sæpius regnum decem tribuum indicat: ut nihil adeo prohibeat, quominus cum *Lyrano* regnum decem tribuum Josephi posteris, tribui nempe *Ephraim* post mortem Salomonis obventurum prædici arbitremur.

Vers. 25. Per Deum (scilicet) *patris tui*, qui auxiliabitur tibi *יְעִזְרֶה* (fut. in *qal* cum affixo) & per omnipotentem, qui benedicet tibi benedictionibus coeli desuper, benedictionibus abyssi jacentis infra, benedictionibus uberum & ventris.

Vers. 26. Benedictiones patris tui (quas a me accipis) prævaluerunt (maiores erunt) benedictionibus genitorum meorum (*הוּרִי* particip. plural. in *qal* cum affixo, a quiesc. *לר*) quas ego scilicet ab illis accepi: Usque ad desiderium collium sæculi, i. e. collato loco parallelo Deut. XXXIII, 15. benedictiones tuæ se etiam extendent ad præstantiam seu fructus præstantissimos & omnia desiderabilia vel ex ipsis montibus haurienda. Colles mundi seu sæculi dicuntur etiam l. c. & *Habacuc* III, 6. propter suam durationem. Cæterum ex collatione horum & ex versione græca LXX. suspicor locum hunc cubare in mendo, & pro *הוּרִי* (patrum meorum) antiquitus fuisse *הַרְרִי* montes errore facili quum prius *ר* per in-

injuriam temporum aliqua parte superio-
re exesum formaverit; sicque vox se-
quens ער non amplius esset particula, sed
nomen (æternitas) hoc sensu : benedictiones
patris tui invalescunt super benedictiones montium
æternitatis usque ad desiderium collium æterno-
rum. Juvat hanc conjecturam, quod in
loco parallelo Deut. cit. pariter jungan-
tur גבעות עולם & הרי הררי קדם
colles seculi. In altero vers Habacuc III, 6.
eædem prorsus voces occurrant הרי ער
& גבעות עולם. Denique LXX dubio pro-
cul ita legerunt, vertentes : ὑπερῖσχυσεν
ὑπὲρ εὐλογίας ὀρέων (ecce ! הרי) μονίμων
(ecce ! ער in notione perpetui, stabilis, per-
petuo duraturi) καὶ ἐπ' εὐλογίαις (ecce תארה
desiderabilia ; collis enim benedictus est,
qui omnibus desiderabilibus est repletus)
θινῶν αἰννάων. Nescio an non omnia hæc
lectionem nostram certam reddant. Sed
suum cuique.

Sequitur: *erunt* (benedictiones istæ) *in*
capite Joseph (ejus nempe posterorum),
& *in vertice* (קֶרֶךְ a radice קָרַךְ, in for-
ma quadrilatera) *Naziræi*, i.e. *eximii* feu
excellents inter fratres suos. Eximius fra-
trum dicitur propter primogenita, quæ
ei hic conceduntur, conf. 1. Paralip. V,
1.

Vers. 27. Benjamin (ut) lupus rapiet (seu rapax erit), in matutino comedet prædam רַעַל (a rad. quiesc. לָה) & ad vesperam dividet spo-
li-

lium. Comparatio cum *lupo* animali prædæ inhiantē optime exprimit genium hujus tribus fortissimæ, violentiæ & prædationibus deditæ, quæ continuo, i. e. mane & vespere prædamsit aucupatura & hostes suos deprædatura; donec tandem & ipsa præda suis hostibus cedat, conf. Judic. XIX. *HIERONYNUS* conformiter *Deut.* XXXIII, 12. hæc exponit de templo in terra huius tribus ædificando, in quo sacrificia & holocausta quotidie flammis sint devoranda, ut solet a lupis præda.

Vers. 33. לְצִוָּת (*præcipere*). *Infinit.* in *piel.* a *rad.* צִוָּה.

CAPUT L.

Vers. 2. וַיִּחַנְטוּ (& *condiuerunt*) *Futur.* in *gal.*

Vers. 4. בְּבִיתוֹ (*fletus ejus* passive). *Nomen* cum *affixo* a *quiesc.* לָהּ.

Vers. 5. פָּרִיתִי (*paravi*). *gal* a *quiesc.* לָהּ.

Vers. 17. אָנָּה (*ab quæso!*) *Particula* juxta alios ab אָנָּה; juxta nonnullos composita ex אָנָּה *ab!* & נָא *quæso.*

Vers. 21. אֶכְלֶכֶל (*sustentabo*). *Fut.* in *piel.* cætera vid. anal. cap. XLV, 11.

Vers. 25. וַהֲעֲלֵתֶם (& *ascendere facietis*) *Præterit.* in *hiphil* a *quiesc.* לָהּ.

R

Vers.

Vers. 26. וַיִּשָּׂם (*positum est*, impersonaliter).
Futur. in *qal* formæ variantis a quiesc.
 פִּי. vid. anal. cap. XXIV, 33. ubi etiam
 וַיִּשָּׂם esset *futur.* in *bophal* itidem a qui-
 esc. פִּי. בְּאֵרוֹ (*in urna*). Nomen
 a quiesc. לָהּ.

Finis libri Geneseos.

Catalogus Librorum,

qui

S. Linguae Candidatis

usui esse possunt.

Contingit sæpius, ut qui linguae S. amo-
 re tenentur, idoneis tamen ad eam ad-
 discendam libris destituantur, vel tales si-
 bi comparent, qui minus ad linguarum noti-
 tiam conducunt. Ut ergo & in hac parte
 tyronum utilitati consuleremus, brevem
 hunc catalogum subungere visum est li-
 brorum, quorum & methodus discantibus
 utilis, forma exterior accomoda, ac moles
 eumentium sumtibus parceret. Nec tamen
 alios hic non adpositos libros minoris ideo
 facimus, modo non sint ex Rabbinorum
 deliriis desumpti, & illis defectibus plus æ-
 quo abundant, quos in dissertatione præ-
 via indicavimus.

§. I.

Pro Ebraica.

1. *Fintani LINDERI* opus Grammaticum Ebræum ad solidam S. Linguae intelligentiam methodo analytica ducens : cui accedit lexicon Ebræo-Latinum ad Genesin. edit. Ulmæ 1756. in forma 8.

Vel *Joannis Pauli WARTHA* grammatica nova, facilis, brevis Hebræi Chaldæique sermonis cum compendio lexici hebræo-chaldaici & geneseos libro hebraice. Styræ 1756. in forma 8.

2. *Christiani REINECCII* biblia Hebraica. Lipsiæ 1756. in 8.

3. *Joh. SIMONIS* lexicon manuale hebraicum & Chaldaicum Halæ Magdeburg. 1756. med. 4.

Vel *STOCKII* clavis veteris & novi testamenti, sive lexicon hebraicum & græcum; duo tomi in med. 4. Incipientibus tamen illud *SIMONIS* insignem usum præstabit, quod etiam ex Arabico radices deperditas restituat.

4. *Joh. LEUSDENI* clavis hebraica V. T. in qua themata difficiliora rescerantur, & voces ac constructiones irregulares explicantur. in 8.

5. *Petri GUARIN* Grammatica hebraica & chaldaica cum Syntaxi simplici & figurata, ac variis

riis ad literaturam Ebraicam spectantibus, unacum lexico hebraico & chaldaico. Quatuor tomi in 4. Parisiis 1724. Qui hoc solo auctore sunt instructi, præter biblia ebraica nullo alio habent opus, quum abunde hic inveniant, quo se juvare possint, præcipue quod ex lexico simul pateat, quibus verbis Græcis tam LXX, quam reliqui interpretes Græci, *AQUILA*, *SYMMACHUS* & *THEODOTIO* voces ebræas exprefferint.

§. II.

Pro Chaldaica & Syriaca.

1. Jac. *ALTINGII* synopsis institutionum chaldaicarum & Syriacarum. Francof. 1747. in 8.

Vel *Ludovici de DIEU* Grammatica linguarum orientalium, Ebraicæ nempe, Chaldaicæ & Syriacæ Francof. 1683. in 4.

2. Pro Lexico chaldaico interservient supra dicta sive *SIMONIS* sive *STOCKII* lexica, quantum quidem ad reliquias chaldaicas bibliorum: in *Daniele* enim continentur versus chaldaici 200. in *Esdra* vero 67. unus denique nempe undecimus cap. 10. in *Jeremia*.

Paraphrasis chaldaica habetur in bibliis polyglottis, ac separatim etiam impressa est paraphrasis *JONATHANIS*, *ONKELO-*

LOSI & Hierosolymitana cum commentariis R. Sel. FARCHI Amstelod. 1682. de recentiore aliqua ejus editione nobis non constat. Pro hac serviet *Joh. BUXTORFII lexicon Chaldaicum & Syriacum* Basileæ 1622. in 4.

3. Pro exercitio in Syriacis facit *Novum Testamentum Syriace curante Ægidio GUTBIRIO* Hamburgi 1664. in 8. editum, ejusdemque *GUTBIRII lexicon Syriacum ad N. T.* Numburgi 1706. in 8. Veteris vero Testamenti versio Syriaca in bibliis *Parisiensibus & Polyglottis Anglicanis* unacum ejus versione latina continetur.

§. III.

Pro Arabica.

Georgii OTHONIS synopsis institutionum Samaritanarum, Rabbinicarum, Arabicarum, Æthiopicarum & Persicarum Francofurti 1735. in 8. Quum vero libri minores pro exercitio hujus linguæ sint rariores, magis pro ejus cognitione adipiscenda facit *Thomæ ERPENII Grammatica arabica cum notis Alberti SCHULTENSII* Lugduni Batavorum 1748. in 4. edita, cui pro exercitio accedunt fabulæ arabicæ *LOKMANI sapientis, sententiæ & alia plura* cum versione latina ac notis. Lexica arabica in forma minore hucusque nulla con-

speximus: in folio tamen duo præcipue extant, unum *GIGGELII Mediolani* editum; alterum perfectius *Jacobi GOLII Lugduni Batavorum* 1653.

Plures libri pro perfectiore harum linguarum cognitione in prioribus jam hinc inde sunt assignati; quo pauciores tamen, ab initio saltem, fuerint adhibiti, eo major profectus habebitur, qui in discentibus ex multitudine & varietate librorum ut plurimum solet impediri.

Ussermann, Aemilian,

Compendium Syntaxeos Ebraicae

Salisburgum 1769

L.as. 356

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10572333-5

VD18 1476587X-001